

VELKÝ KATECHIZMUS,

nemecký

Doktora Martina Luthera

Predhovor

Kresťanský, užitočný a potrebný predhovor a verné a vážne napomenutie Dr. Martina Luthera všetkým kresťanom, najmä však všetkým duchovným pastierom a kazateľom, aby sa každý deň pilne cvičili v Katechizme, ktorý je krátka suma a výťah z celého Písma svätého, aby ho verne a bedlivo prekladali cirkvi.

Máme vážne príčiny tak často kázať a i žiadať a prosiť kázať Katechizmus. Lebo vidíme, že, žiaľ, mnohí kazatelia a farári sú veľmi nedbalí a zanedbávajú i svoj úrad i toto učenie; a to jedni pre veľmi vysokú učenosť; druhí zas preto, lebo nemajú nič prednejšieho nad svoju lenivosť a starostlivosť o brucho; tak si počínajú, akoby pre brucho boli farármi a kazateľmi a akoby nemali inej roboty, len tučniť, kým žijú a mrhať všetko práve tak, ako boli navyknutí za pápeža. A hoci všetko, čo majú učiť a kázať, majú teraz veľmi jasné a ľahké v toľkých výborných knihách, ktoré sú opravdu, ako ich voľakedy volali „Samočinný kazateľ“, „Spokojne sa vyspi“, „Celkom hotový“, „Pokladnica“, jednako nie sú takí pobožní a čestní, aby si takéto knihy kúpili. A ak ich prípadne aj majú, ani vtedy do nich nenazrú a ich nečítajú. Ach, akí sú to nehanební žráči a bruchopasníci, ktorí by mali byť skôr pastiermi ošípaných alebo šarhami ako duchovnými pastiermi a farármi.

A keďže je teraz zrušené neužitočné a obťažné táriaie siedmich hodín, mali by miesto nich ráno, na poludnie a večer prečítať aspoň stranu — dve z Katechizmu, z modlitebnej knihy, z Novej zmluvy alebo čokoľvek z Biblie a pomodliť sa Otčenáš za seba a za svojich cirkevníkov. Tým by vzdali česť a vďaku evanjeliu za to, že ich oslobodilo od mnohých bremien a tiarch a aj sami by sa trochu zahanbili, že sa ako svine a psi naučili z evanjelia len takej pohodlnej, škodlivej, hanebnej, telesnej slobode. Veď ľud sa, žiaľ, nevelmi stará o evanjelium a my to nijako nemôžeme napraviť, aj keby sme sa v práci celkom zodrali. Nuž ako by to vyzeralo potom, keby sme na nič nedbali a boli leniví ako za pápežstva?

K tomu pristupuje nehanebná neresť a škodlivá tajná nákaza ubezpečnosti a presýtenosti, keď si mnohí myslia, že Katechizmus je jednoduché, ľahučké

učenie, ktoré si hneď po jednom prečítaní zapamätajú a hodia knihu do kúta a priam sa hanbia prečítať si ju znova. Ba aj medzi šľachtou sú takí grobiani a lakomci, ktorí tvrdia, že netreba ani farárov ani kazateľov, lebo že všetko majú v knihách, z ktorých sa to ľahko môžu naučiť. Preto ako sa na nerozumných Nemcov sluší, nechávajú fary sa rozpadávať a pustnúť, takže i kňazi i kazatelia trpia veľkú biedu a hlad. Hľa, takýto bezcitný ľud máme my, Nemci, a nemôžeme si pomôcť. To však hovorím pre seba. Aj ja som doktor a kazateľ a som taký učený a oboznámený, ako všetci tí drzí a ubezpečení dohromady a predsa sa učím Katechizmus ako dieťa a čítam si ho a hovorím od slova do slova každé ráno a keď mám čas, i Otčenáš, Desiat Božích prikázaní, Verím v Boha, Žalmy atď. a ešte aj okrem toho denne čítam a študujem a jednak mi to nestačí, ako by som si prial a musím zostať dieťaťom a žiakom Katechizmu, čo aj rád robím. No, títo jemní a priberčiví druhovia by po jednom prečítaní chceli byť korunovanými doktormi, ktorí sa už všetko naučili a nič viac nepotrebujú. I toto je neklamným znakom, že potupujú i svoje úrady i duše ľudu, ba potupujú aj Boha a Jeho slovo. Nemôžu už hlbšie klesnúť, pretože sú už na samom spodku, ale treba im stať sa deťmi a začať s abecedou, o ktorej si myslia, že ju už dávno v krpcoch zodrali.

Preto prosím takéto lenivé bruchá, týchto opovážlivých svätuškárov, aby sa pre Boha dali prehovoriť a uverili, že vôbec nie sú takí učení a vzdelaní doktori, za akých sa pokladajú a aby si nikdy nenamýšľali, že sa už tieto články naučili alebo že už všetko dokonale vedia, i keby sa im priam zdalo, že to naozaj veľmi dobre vedia. Veď, aj keby všetko dokonale vedeli a poznali (čo však nie je možné v tomto živote), jednako, keď si každý deň čítame a nad tým uvažujeme, máme z toho mnohý úžitok a ovocie, že pri takomto hovorení a meditovaní je prítomný Duch Svätý, ktorý nás stále viac a viac osvecuje a poučuje, takže nám vždy viac a viac chutí a si to zachováme, ako aj Kristus zaslúbil: „Kde sa dvaja alebo traja zhromaždili v mojom mene, tam som medzi nimi" (Mat. 18,20).

Zaoberať sa Božím slovom, rozprávať a uvažovať o ňom veľmi účinne pomáha aj proti diablu, svetu, telu a všetkým zlým myšlienkam. Preto prvý žalm blahoslaví toho, kto „má záľubu v zákone Hospodinovom a o Jeho zákone dňom nocou premýšľa" (1,2). Ver, že niet účinnejšej kadidelnice a kadidla proti diablu, ako keď sa zaoberáš Božími prikázaniami a Božím slovom, hovoríš si ich, spievaš alebo o nich uvažuješ. Toto je ozajstná svätená voda a znamenie, pred ktorým diabol uteká a ktorým ho možno zahnať. Teda už aj len pre toto máš s radosťou čítať tieto články, o nich hovoriť, uvažovať a nimi sa zaoberať, aj keby si mal z toho čo len ten osov a úžitok, že tým môžeš zahnať diabla a zlé myšlienky; lebo on nemôže Božie slovo ani počuť ani znieť. A Božie slovo nie je ako nejaká prostonárodná

rozprávka, ako napr. o Dietrichovi z Bernu, ale, ako hovorí sv. Pavel „je moc Božia" (Rim. 1,16), a to taká, ktorá spôsobuje diablovej pálčivej bolesti a ktorá nás nesmierne posilňuje, potešuje a nám pomáha.

Načo však šíriť reči? Keby som mal vypočítavať všetok úžitok a zisk, ktorý máme z Božieho slova, nestačil by mi ani papier ani čas. Diabla volajú majstrom tisícich umení; akože nazvať potom Božie slovo, ktoré takéhoto majstra tisícich umení so všetkým jeho umením a mocou zaháňa a ničí? Musí to byť viac ako majster stotisícich umení. A my tak ľahkomyselne opovrhujeme touto mocou, úžitkom, umením a ziskom a to najmä my, čo chceme byť farármi a kazateľmi! Nielen jest' by nám nemali dať, ale psami by nás mali štváť do vysilenia. Veď toto všetko nielen denne potrebujeme ako každodenný chlieb, ale aj musíme mať proti každodenným znepokojujúcim útokom a nástrahám diablovým, ktorý sa vyzná v tisícokrakých umeniach.

A ak by ani toto nestačilo priviesť nás ku každodennému čítaniu Katechizmu, musí stačiť, že nás k tomu núti Božie prikázanie, ktoré nás v 5. Mojžišovej 6,7 — 8 takto vážne napomína: „Budeš si ich opakovať a hovoriť o nich, keď si sadneš, keď ideš, líhajúc i vstávajúc a zrovna ako trvalé znamenie a znak uviažeš si ich na ruky a ako čelenku medzi oči". Iste nie nadarmo to tak vážne hovorí a žiada, ale preto, lebo vie, akému nebezpečenstvu sme vystavení, a že pozná aj diablove neprestajné a zúrivé útoky a pokúšania a chce nás pred nimi varovať, proti nim vyzbrojiť a vystrojiť dobrou výzbrojou proti jeho jedovatým šípm a dobrými liekmi proti jeho jedovatej nákaze a otrave. Ó akí sme len hlúpi a pomätení blázni, že žijúc a bývajúc medzi takými mocnými nepriateľmi, akými sú diabli, opovrhujeme svojimi zbraňami a výzbrojou a sme leniví si ich všimnúť a na ne myslieť.

Či sa títo presýtení a drzí svätuškári, ktorí nechcú alebo nemôžu čítať a učiť sa Katechizmus každý deň, nepokladajú za učenejších než je sám Boh so všetkými svojimi svätými anjelmi, prorokmi, apoštolmi a kresťanmi? Keďže však sám Boh sa nehanbí každý deň toto učiť, akoby nevedel o nijakom lepšom učení a vždy učí to isté a nie nové ani iné nepriberá a keďže ani všetci svätí nič iné a nič lepšie sa nevedia učiť a ani toto sa nevedia naučiť, musíme my byť naozaj vyberaní výtečníci, keď si myslíme, že po jednom prečítaní a počutí už aj všetko vieme a nepotrebujeme si to znova čítať a sa učiť. Či sa môžeme za jednu hodinu naučiť, čo sám Boh nemôže naučiť a čo On učí od počiatku sveta až do konca a čo sa všetci proroci a všetci svätí učili a predsa ešte vždy sú a aj zostávajú žiakmi?

Veď je isté, že kto dobre a dokonale zná Desiat' Božích prikázaní, zná celé Písmo sv., môže vo všetkých veciach a prípadoch radiť, pomáhať, potešovať, rozsudzovať, spravovať aj duchovný aj svetský úrad a môže byť sudcom

každého učenia, stavu, ducha, práva a všetkého, čo sa len vyskytne vo svete. Či celá Kniha žalmov nie je iba uvažovaním a cvičením sa v prvom prikázaní? Som úplne presvedčený, že takéto lenivé bruchá a opovážlivci nerozumejú ani len jednému Žalmu, nie to celému Písmu svätému a trúfajú si poznať katechizmus a ním opovrhovať, hoci Katechizmus je krátky obsah a prepis celého Písma svätého.

Preto znova prosím všetkých kresťanov, najmä však farárov a kazateľov, aby nechceli byť predčasne doktormi a aby si nenamýšľali, že všetko vedia (lebo s domýšľavosťou je celkom tak ako s falošnou váhou a mierou: keď prídu na spravodlivú skúšku, mnoho im chybuje), ale aby sa v tomto učení každý deň cvičili a ním zaoberali. Pritom tiež aby si dali pozor a varovali sa jedovatého uhryznutia takej ubezpečnosti alebo majstrov domýšľavosti. Aby radšej vytrvali v čítaní a cvičení sa, učili sa, rozmýšľali a uvažovali, kým by len nepoznali a neboli si istí, že diabla učením celkom umorili a sú už učenejší ako sám Boh a všetci Jeho svätí. Ak toto budú usilovne robiť, sľubujem im a aj sami sa presvedčia, aký osoh budú mať z toho a akých výborných ľudí urobí z nich Boh. A tak časom sami od seba úprimne vyznajú, že čím sa viac a dlhšie zaoberali Katechizmom, tým menej z neho vedeli a tým viac sa ho učili a že im hladným a smädným až potom bude najlepšie chutiť, čo im teraz nevonía pre ich presýtenosť a domýšľavosť. Pripoj k tomu, Bože, svoju milosť. Amen.

Krátky predhovor Dr. Martina Luthera

Táto kázeň je taká a je na to, aby poučila deti a jednoduchých. Preto sa aj oddávna volá po grécky „Katechizmus“, to je učenie dietok, totiž to, čo má vedieť každý kresťan. Kto toto nezná, nemôže sa počítať medzi kresťanov ani nemôže byť pripustený ku sviatosti. Je to ako keď remeselníka, ktorý nezná pravidlá svojho remesla a v ňom sa nevyzná, vylúčia ako neschopného. Preto treba deti dobre a správne naučiť článkom, ktoré patria do Katechizmu, čiže do kázne pre deti a usilovne ich cvičiť a vzdelávať v nich. Preto každý otec rodiny má sa aspoň raz do týždňa povyspytovať a vyskúšať svoje deti a domácnosť rad radom, či ich vedia a či ich učia a keď nie, prisne ich k tomu primäť. Lebo sa dobre pamätám na časy, ba denne skusujem, že ešte aj dnes sú nevzdelaní starí ľudia, ktorí o tom vôbec nevedia a predsa idú na krst a k sviatosti a užívajú všetko, čo majú kresťania, A predsa tí, čo pristupujú k sviatosti, majú vedieť omnoho viac a majú lepšie rozumieť každému kresťanskému učeniu ako dietky a školáci. U jednoduchých ľudí sa

uspokojíme s tromi článkami (ktoré má kresťanstvo oddávna, ktoré sa však neučili a nevykladali vždy správne) dovtedy, kým v nich nebudú dobre vyučení a oboznámení i mladí i starí s tým, čo znamená menovať sa a byť kresťanom.

Toto sú tie tri články:

Po prvé Desať Božích prikázaní

1. Ja som Hospodin, tvoj Boh, nebudeš mať iných bohov popri mne.
2. Nebudeš zneužívať meno Hospodina, svojho Boha.
3. Pamätaj na sviatočný deň, aby si ho svätzil.
4. Cti si otca aj matku, aby si dlho žil na zemi.
5. Nezabiješ.
6. Nescudzoložíš.
7. Nepokradneš.
8. Nevydáš krivé svedectvo proti svojmu blížnemu.
9. Nepožiadáš domu svojho blížneho.
10. Nepožiadáš ani manželky (manžela), ani služobníka, ani služobnice, ani vola, ani osla svojho blížneho, ani ničoho, čo je jeho.

Po druhé

Hlavné články našej Viery všeobecnej kresťanskej

Verím v Boha Otca všemohúceho, Stvoriteľa neba i zeme. I v Ježiša Krista, Jeho jediného Syna, nášho Pána: ktorý sa počal z Ducha Svätého, narodil sa z panny Márie, trpel pod Pontským Pilátom, ukrižovaný umrel a pochovali Ho; zostúpil do pekla, v tretí deň vstal z mŕtvych, vstúpil na nebesá, sedí na pravici Boha Otca všemohúceho, odtiaľ príde súdiť živých i mŕtvych. Verím v Ducha Svätého, svätú cirkev všeobecnú, spoločenstvo svätých, odpustenie hriechov, vzkriesenie tela z mŕtvych a večný život. Amen.

Po tretie

Modlitba, čiže Otčenáš, ktorému nás naučil Kristus

Otče náš, ktorý si v nebesiach! Posväť sa meno Tvoje! Príď kráľovstvo Tvoje! Buď vôľa tvoja ako v nebi, tak i na zemi! Chlieb náš každodenný daj nám dnes! A odpusť nám viny naše, ako aj my odpúšťame vinníkom svojim! A neuvod' nás do pokušenia, ale zbav nás zlého! Lebo Tvoje je kráľovstvo i moc i sláva na veky. Amen.

Toto sú najpotrebnejšie články, ktoré sa má každý kresťan prvé naučiť a ich od slova do slova odriekať. Deti treba navyknúť, aby ich odriekali, keď ráno vstávajú, sadajú ku stolu a večer si líhajú; a netreba im dať ani jesť ani piť, kým ich neodrecitujú. Podobne je povinný robiť otec rodiny so svojou čeladou, so služobníkmi a nemá trpieť u seba nikoho, kto sa ich nemôže alebo nechce naučiť. Lebo naskrze nemožno dopustiť, aby niekto bol taký surový a nevychovaný, žeby sa ich nenaučil, pretože v týchto troch článkoch nakrátko, zrozumiteľne a podľa možnosti najjednoduchšie je zhrnuté všetko, čo nám Písmo sväté obšírne podáva. Veď milí Otcovia a apoštolovia — (nechže boli akíkoľvek) — takto nakrátko zhrnuli kresťanské učenie, život, múdrosť a umenie, o čom majú kresťania hovoriť, čo konať a čím sa zaoberať.

Keď tieto tri články náležite pochopia, patrí sa im tiež vedieť, čo majú hovoriť a myslieť o našich sviatostiach, ktoré nám Kristus ustanovil, totiž o krste a o tele a krvi Kristovej. Najmä patrí sa vedieť slová Matúšove (28,19n) a Markove (16,15n), napísané v posledných kapitolách, ako sa Kristus rozlúčil so svojimi učeníkmi a ich rozposlal po svete.

O krste

„Chodte teda, čiňte mi učeníkmi všetky národy, krstiac ich v meno Otca, i Syna i Ducha Svätého. Kto uverí a pokrstí sa, bude spasený, ale kto neuverí, bude odsúdený.“

Jednoduchému človekovi stačí toľkoto vedieť o krste z Písma svätého.

Podobne aj o druhej sviatosti v krátkosti a jednoducho slová Pavlove 1.Kor. 11,23n.

O Večeri Pánovej

„Pán náš Ježiš Kristus v tú noc, keď bol zradený, vzal chlieb a keď dobrorečil, lámal a riekol: „Vezmite, jedzte, toto je moje telo, ktoré sa za vás vydáva; to

čičte na moju pamiatku!" Podobne (vzal) po večeri aj kalich a riekol: „Tento kalich je nová zmluva v mojej krvi, ktorá sa vylieva za mnohých na odpustenie hriechov. To čičte, kedykoľvek budete piť, na moju pamiatku".

Takto by sme mali už všetkých päť článkov celého kresťanského učenia, ktoré bez prestania treba cvičiť a žiadať ich vyrozprávať od slova do slova. Nespoliehaj sa, že sa to mládež zo samej kázne naučí a si zapamätá. A keď tieto články dobre vedia, možno potom pridať ešte niektoré vhodné žalmy alebo piesne ako prídavok a na upevnenie a mládež takýmto spôsobom privykať k Písmu a ju denne vzdelávať.

Nemáme sa však uspokojiť len s tým, že sa ich doslovne naučia a vyrozprávajú, ale dbajme, aby mládež prichádzala aj na kážeň, najmä v také dni, ktoré sú určené na cvičenie sa v Katechizme; aby počúvali výklad o ňom a naučili sa rozumieť, čo ktorý článok obsahuje; aby vedeli aj vyrozprávať, čo počuli; a keď sa ich pýtajú, aj pekne a správne odpovedať, aby sa nekázalo bez ovocia a úžitku. Preto sa usilujeme často kázať na Katechizmus, aby sa mládeži vryl do pamäti, nie síce náročne a učene, ale nakrátko a čo najjednoduchšie, aby si ho ľahko zachovali a do pamäti vštiepili.

Preto sa tu chceme rad radom zaoberať spomenutými článkami a hovoriť o nich podľa možnosti a potreby čo najzrozumiteľnejšie.

PRVÁ ČASŤ

Prvé prikázanie

„Ja som Hospodin, tvoj Boh; nebudeš mať iných bohov popri mne!“

To znamená, len mňa samého budeš mať za svojho Boha. Čo je tým povedané a ako tomu rozumieť? Čo znamená mať Boha, čiže čo je Boh? Odpoveď. Boh je Ten, od ktorého si sľubuješ všetko dobré a ku ktorému sa utiekaš v každej potrebe. Takže mať Boha nie je nič iné, ako Jemu z celého srdca veriť a dôverovať, ako som to už neraz povedal, že sama dôvera a viera robí aj Boha aj modlu. Keď je viera a dôvera pravá, aj tvoj Boh je pravý. Keď je dôvera falošná a nepravá, aj boh je lživý a nepravý. Lebo to dvoje, viera a Boh, patrí spolu. Ku čomu teda líneš srdcom a dôverou, to je bezpochyby tvoj Boh.

Preto zmyslom tohto prikázania je, že požaduje pravú vieru a dôveru srdca, ktorá sa neuchyľuje od jediného pravého Boha, ale sa len Jeho pridrža. Tým chce povedať: „Hľad, aby si Mňa jediného mal za svojho Boha a nehľadal iného; to je: čokoľvek ti chybuje, očakávaj odo mňa a u mňa hľadaj, a kdekoľvek by ťa stihlo nešťastie a bol by si v núdzi, aby si sa ku mne utiekal a na mňa spoliehal. Ja, ja, chcem ti dať dostatok a ti pomáhať v akomkoľvek nebezpečenstve. Len sa vo svojom srdci na nikoho iného nespoliehaj ani v nikom nespočiň.

Toto musím trochu jasnejšie vysvetliť, aby si na príkladoch z každodenného života pochopil a spoznal,, že sa deje pravý opak. Mnohý si myslí, že už má Boha a všetko, keď má peniaze a majetok; na toto sa spolieha a týmto sa chváli s takou istotou a bezpečnosťou, že na nikoho iného nedbá. Ajhľa, aj tento má boha, ktorý sa volá mamona, to je peniaze a majetok. Na ňom ľpí celým svojím srdcom. Toto je najvšeobecnejšia modla na zemi. Kto má peniaze a majetok, cíti sa zabezpečeným, je veselý a bezstarostný, ako keby sedel prostred raja. A zas, kto ich nemá, pochybuje a je malomyselný, akoby nevedel o nijakom Bohu. Veru, málo sa nájde takých, ktorí by boli dobrej mysle a nesmútili by a sa nežalovali, keď nemajú mamonu. Mamona hrdúsi a sputnáva prirodzenosť až po hrob.

Podobne ten, kto dôveruje a nádej skladá vo svoju učenosť, múdrosť, moc, priazeň, priateľstvo a česť; aj on má boha, ale nie pravého, jediného Boha.

Môžeš to zbadáť podľa toho, ako si veľmi zakladá na týchto veciach, aký je na ne pyšný a ako zmalomyselnie, keď ich nemá alebo stratí. Preto znovu opakujem, že pravým vysvetlením tohto článku je: mať Boha znamená mať niečo, na čo sa srdce úplne spolieha.

Všimni si tiež, čo všetko sme v slepote pod pápežstvom dosiaľ stvárali a robili. Ak niekoho bolel zub, postil sa a vzýval svätú Apolóniu. Ak sa niekto obával požiaru, vyvolil si za orodovníka svätého Laurinca. Ak mal niekto strach pred morom, utiekal sa k svätému Šebastiánovi alebo Rochovi. A iné nespočetné ohavnosti, pretože si každý vyvolil svojho svätého, modlil sa k nemu a v núdzi ho volal na pomoc. Sem patria aj tí, čo pášu ešte väčšiu ohavnosť, uzavierajú spojenectvo s diablom, aby ich obohatil, pomohol k milencovi, ochránil im dobytok, navrátil stratený majetok atď., ako čarodejníci a zaklínači. Všetci títo sa spoliehajú na všeličo a všeličomu dôverujú, len nie pravému Bohu, — od Neho nič dobré nečakajú, ani u Neho nič nehľadajú.

Teraz už ľahko porozumieš, čo žiada a ako mnoho žiada toto prikázanie, totiž dôverovať jedine Bohu a spoliehať sa len na Neho a na nikoho iného. Ľahko pochopíš aj to, že mať Boha neznamená dotknúť sa Ho alebo chytiť Ho do prstov ani vopchať do mešca alebo zamknúť do pokladnice. Chytiť Ho znamená uchopiť Ho srdcom a prilnúť k Nemu srdcom znamená úplne sa na Neho spoľahnúť. Preto nás chce odvieť od všetkého, čo je mimo Neho a pritiahnúť k sebe, pretože len On je večné dobro. Akoby chcel povedať: „Čo si predtým vyhľadával u svätých alebo očakával od mamony alebo od čohokoľvek iného, to všetko očakávaj odo mňa a ver mi, že ti chcem pomôcť a ťa bohato zahrnúť všetkým dobrodením". Hľa, toto je pravá, bohumilá pocta a služba Božia, ktorú ustanovil pod hrozbou večného hnevu, aby srdce mimo Neho nepoznalo nijaké potešenie a nemalo v inom dôveru. Preto nedaj sa ničomu odtrhnúť od Neho ale spoliehaj sa na Neho a len na ňom zakladaj všetko, čo máš na zemi. Z druhej strany ľahko spoznáš a uvidíš, že svet vykonáva len falošnú službu Božiu a modloslužbu. Lebo ani jeden národ nebol tak bezbožný, aby si nebol zriadil a nebol odbavoval nejakú službu Božiu. Ale každý sa obracal k nejakému svojmu bohu, od ktorého očakával dobro, pomoc a potešenie.

Napríklad, pohania, čo si zakladali na moci a majetnosti, povýšili svojho Jupitera za najvyššieho boha. Iní, ktorí túžili za bohatstvom, šťastím alebo rozkošou a pôžitkom, zas Herkula, Merkúra, Venušu alebo iných; tehotné ženy zas Dianu alebo Lucinu. A tak si každý spravil bohom toho, ku ktorému ho srdce tiahlo. Teda aj podľa pohanov mať boha znamená dôverovať a veriť. Ale blúdia v tom, že ich dôvera je falošná a nepravá, lebo sa nezakladá

na jedinom Bohu, okrem ktorého niet opravdivého Boha ani na nebi ani na zemi. Pohania si vlastne svoj výmysel a zdanie o bohu urobili modlou a tak sa spoliehali na márnosť. A tak je to s každým modlárstvom; lebo modlárstvo nie je len to, keď si človek urobí obraz a ten vzýva, ale aj to, keď sa ľudské srdce obracia k stvoreným veciam a v nich hľadá pomoc a potešenie alebo to hľadá u svätých alebo u diablov a neutieka sa k Bohu, ani Ho nemá za tak dobrého, že by mu chcel pomôcť a ani neverí, že všetko požehnanie pochádza od Boha.

Okrem toho falošnou službou Božou a najväčšou modloslužbou, čomu sme sa dosiaľ oddávali a čoho je stále ešte veľa vo svete a na čom sa zakladajú aj všetky mníšske rády a pri čom ide o svedomie, je aj to, keď sa hľadá pomoc, potešenie a spasenie vo vlastných skutkoch. Tu sa človek opovažuje vynucovať si nebo od Boha vypočítava, koľko základín založil, koľko sa postil, koľko omší odslúžil a pod.; aj na to sa spolieha a na tom si zakladá, akoby nič nechcel od Boha do daru, ale sám si chcel všetko získať, ba si zaslúžiť aj viac, ako treba; akoby nás Boh musel obsluhovať a akoby On bol naším dlžníkom a my Jeho pánmi. Či tým nerobíme z Boha bôžika, ba modlu a nepokladáme seba za boha a nezaujímame Božie miesto? Ale toto nie je pre uši malých žiačikov, lebo toto sú chúlостivé veci. Pospolitému ľudu treba povedať, aby dobre pochopil zmysel tohoto prikázania a si ho zachoval, že dôverovať treba jedine Bohu, jedine od Neho si sľubovať a očakávať každé požehnanie. On nám dáva telo, život, pokrm, nápoj, potravu, ochranu, pokoj a všetky potreby a poklady časté i večné. Pritom nás chráni pred nešťastím a keď sa nám niečo prihodí, zachraňuje nás a nám pomáha; a tak (ako som už dostatočne prízvukoval) jedine Boh nám dáva všetko dobré a vyslobodzujú nás zo všetkého nešťastia. Preto myslím, že my Nemci oddávna označujeme Boha (výstižnejšie a priliehavejšie ako ktorákoľvek iná reč) slovom Gott, odvodeným od slova gut („dobrý“), lebo je večným prameňom, z ktorého vyteká len dobro a z ktorého vyviera všetko, čo je alebo sa menuje dobrým.

Aj keď nám mnoho dobrého aj ľudia spravia, jednako všetko pochádza od Boha, čo prijímame na Jeho rozkaz a ustanovenie. Lebo naši rodičia, všetky vrchnosti a tiež každý voči svojmu blížnemu majú rozkaz všetko dobré nám činiť, takže my to nie od nich, ale skrze nich od Boha prijímame. Lebo Boží tvorovia sú len rukou, nástrojom a prostriedkom, ktorým nám Boh všetko dáva. Matke dáva prsia a mlieko, aby živila dieťa, zo zeme zrno a všetky úrody nám za potravu. Tieto dary si ani jeden tvor sám nemôže stvoriť. Preto nech sa nik neopováži niečo vziať alebo dať bez Božieho prikázania a to preto aby vo všetkom poznal Jeho dar a Jemu zaň ďakoval, ako požaduje

toto prikázanie. Preto ani prostriedky, ktorými tvory prijímajú dobrodenia, neslobodno zavrhať, ani opovážlivo iné spôsoby a cesty vyhľadávať než ktoré Boh ustanovil, lebo to by znamenalo, že neprijímame od Boha, ale samy si vyhľadávame.

A tak každý dbaj, aby si si toto prikázanie vážil a cenil nado všetko ostatné a nezahrával si s ním. Spytuj si a dobre skúmaj srdce a poľahky zbadáš, či sa spolieha len na Boha a či nie. Ak tvoje srdce všetko požehnanie očakáva iba od Neho a to najmä v núdzi a nedostatku a opúšťa a zanecháva všetko, čo nie je Boh, máš pravého Boha. Ak sa však srdce spolieha na niečo iné a skôr od toho očakáva dobro a pomoc a nie od Boha a nie k Nemu sa v nešťastí utieka, ale od neho vtedy uteká, máš nejakú modlu.

A aby sa vedelo, že Boh to nehovorí len tak do vetra, ale že prísne bdie nad prikázáním, pridal k nemu najprv strašnú hrozbu, potom však aj krásne a potešiteľné zaslúbenie. Aj týmto sa treba dôkladne zaoberať a mládeži vštepovať, aby to pochopila a si zachovala.

„Ja som Hospodin, tvoj Boh, silný a horlivý Boh, ktorý až do tretieho aj do štvrtého pokolenia navštevujem nepravosť otcov na dietkach, čo ma nenávidia; ale preukazujem milosť tisícim pokoleniam, ktoré ma milujú a zachovávajú moje prikázania“.

Hoci sa tieto slová (ako o tom neskôr počujeme) vzťahujú na všetky prikázania, predsa sú pripojené k tomuto hlavnému prikázaniu, pretože všetok dôraz je na tom, aby človek mal správnu hlavu; lebo kde je hlava v poriadku, tam je v poriadku celý život a naopak. A tak z týchto slov sa pouč, ako veľmi sa Boh hnevá na tých, čo sa spoliehajú na niečo iné a nie na Neho a zas: aký dobrý a milostivý je voči tým, ktorí celým srdcom jedine Jemu dôverujú a veria: že totiž Jeho hnev trvá až do štvrtého pokolenia a rodu, naproti tomu Jeho milosrdenstvo a dobrota spočinú na mnohých tisícoch, aby sme nežili tak ubezpečene a nevydávali sa v nebezpečenstvo ako ľudia zatvrdilého srdca, ktorí si myslia, že na tom nevelmi záleží. On je Boh, ktorý nenechá bez pomsty nikoho, kto sa odvracia od Neho, a hnevá sa až do štvrtého pokolenia, kým len takýchto úplne nevykorení.

Preto chce, aby sme sa Ho báli a Ním nepohrdali.

Toto potvrdil všetkými históriami a udalosťami, ktorých je v Písme svätom veľmi mnoho. Aj každodenná skúsenosť nás o tomto dobre poučuje. On od počiatku vykorenil každú modloslužbu. Pre modloslužbu hynuli aj pohania aj židia a aj dnes ničí všetku falošnú službu, takže nakoniec všetci modloslužobníci musia zahynúť. Preto aj terajšie pyšné, mocné a bohaté bruchá, ktoré sa spoliehajú na svoju mamonu a nedbajú, či sa Boh hnevá a

či usmieva, lebo pevne dúfajú, že obstoja aj oproti Jeho hnevu, to nedokážu, ale prv, než sa nazdajú, zahynú so všetkým, na čo sa spoliehali, ako zahynuli všetci, ktorí sa pokladali za veľmi bezpečných a mocných.

Práve pre takéto tvrdé hlavy, ktoré si myslia, keď im Boh zhovieva a ponecháva ich bezpečných, že alebo nevie o týchto veciach alebo sa o to nestará, musí Boh tak silne udrieť a trestať, a si to zapamätať až po ich detné deti, aby sa to každého dotklo a každý aby videl, že Boh nežartuje. Týchto má na mysli, keď hovorí: „Tí, čo ma nenávidia“, to je tí, ktorí zostávajú zatvrdilí a pyšní. Nechcú počuť, čo sa im káže alebo hovorí; keď ich napomína, aby sa spamätali a polepšili prv, ako ich stihne trest, rozzúria sa a zhlúpnu, takže si hnev úplne zaslúžia, ako aj teraz denne skusujeme pri biskupoch a kniežatách.

No, i keď je táto hrozba strašná, omnoho mocnejšie a potešiteľnejšie je zaslúbenie, že tým, ktorí sa len na Boha spoliehajú, bude milosrdný, to je , že im dá len dobré veci a dobrodenia. A nielen im, ale aj ich deťom až do tisíckrát tisíc pokolení. Toto nás má pohnúť a ponúkať, aby sme sa spoliehali na Boha celým srdcom, keď sa chceme mať dobre časne i večne, pretože nám to Božia velebnosť tak veľmi ponúka, tak srdečne odporúča a tak bohato zaslúbuje.

Preto nech si každý tieto slová vážne pripustí k srdcu a ich neznevažuje, akoby to boli len slová človeka. Veď ti prinášajú alebo požehnanie, šťastie, spasenie alebo večný hnev, nešťastie a utrpenie. Čo ešte chceš, za čím ešte túžiš, keď ti tak srdečne zaslúbuje, že bude Tvojím so všetkými dobrodeniami, chce ťa chrániť a byť ti na pomoci v každej núdzi? Žiaľ, nás mýli, že svet ani jednému z týchto slov neverí a ani ich nepokladá za Božie slová, vidiac, že tí, čo dôverujú Bohu a nie mamone, trpia biedu a núdzu a diabol im prekáža a nedovoľuje nadobudnúť si peniaze, priazeň, česť, ba ledva si život zachovať. Tí však, čo mamone slúžia, majú moc, priazeň, česť a dobro a všetok svetský blahobyť. Práve preto treba tieto slová tak chápať, že sú proti takémuto zdaniu a vedieť, že neklamú a neluhajú, ale sú pravdivé.

Rozpamätaj sa trochu alebo spýtaj sa iných a povedz im: čo dosiahli nakoniec tí, čo všetku svoju starostlivosť a usilovnosť vynaložili na zhrňanie veľkých majetkov a peňazí? Zistíš, že bolo zbytočné ich lopotenie a práca. Lebo aj keď nahonobili veľké poklady, nakoniec sa im rozpadli a rozplynuli. Oni sami nemali veľa radosti zo svojho majetku a tretí dedič nemal z neho už vôbec nič.

Dost príkladov môžeš nájsť vo všetkých históriách a u starých skúsených ľudí, len sa poobzeraj a pozoruj. Saula Boh vyvolil, bol veľký kráľ a zbožný

muž; ale keď sa už dobre usadil, odvrátil sa srdcom od Boha a spoliehal sa len na svoju korunu a moc a musel zahynúť so všetkým, čo mal, a ani jedno z jeho detí nezostalo nažive. Naproti tomu Dávid bol chudobný, opovrhnutý muž, prenasledovaný, štvaný, takže si nikde nebol istý životom a pritom všetkom obstál proti Saulovi a stal sa kráľom. Ved' tieto Božie slová si museli zachovať platnosť a pravdivosť, pretože Boh nemôže ani klamať ani luháť. Len sa daj klamať diablove a svetu ich mámením, ktoré síce začas trvá, ale nakoniec nič z neho nezostane.

Preto sa treba dobre naučiť prvé prikázanie, aby sme videli, že Boh nestrpí opovážlivosť, ani spoliehanie sa človeka na čokoľvek iné, a že žiada od nás iba úprimnú dôveru vo všetko dobré tak, aby sme správne a statočne žili, ako obuvník používa ihlu, šidlo a dratvu pri práci a potom ich odloží alebo ako hosť používa prístrešie, pokrm a lôžko len na čas potreby, aby sme aj my takisto užívali všetko Božie požehnanie každý vo svojom postavení podľa Božieho ustanovenia a nedovolili, aby sa nám ktorékoľvek stalo pánom alebo modlou. Toto stačí o prvom prikázaní, ktoré sme museli obšírnejšie vyložiť, pretože na ňom všetko záleží. Lebo (ako som už povedal) kde srdce dobre vychádza s Bohom a toto prikázanie sa zachováva, tam aj všetko ostatné bude nasledovať.

Druhé prikázanie

„Nebudeš zneužívať meno Hospodina, svojho Boha!“

Prvé prikázanie vzdelávalo srdce a učilo viere, toto druhé vedie nás von a upravuje ústa a jazyk voči Bohu. Lebo prvé, čo sa rodí v srdci a vychádza zo srdca, sú slová. Ako som pri prvom učil odpovedať na otázku, čo znamená mať Boha, tak sa musíš naučiť chápať a na seba vzťahovať zmysel aj tohto a všetkých prikázaní. Keď sa ťa opýtajú: „Ako rozumieš druhému prikázaniu alebo: Čo znamená nadarmo brať čiže zneužívať Božie meno?“ Odpovedz nakrátko takto: „Božie meno sa zneužíva keď sa meno Boha vyslovuje, — a to akýmkoľvek spôsobom, — pri klamstve akejkoľvek nešľachetnosti“. Tým sa zakazuje falošne užívať a brať do úst meno Božie, keď srdce vie alebo aspoň by malo vedieť, že sa veci majú inak; ako napríklad, keď pred súdom prisahajú a jedna stránka klame druhú. Lebo meno Božie nemožno väčšmi zneužívať, ako keď sa s ním klame a podvádza. Toto je nemecký a najľahší zmysel tohto prikázania.

Podľa toho si každý môže vypočítať, kedy a ako sa zneužíva meno Božie. A i keď nemožno vypočítať všetky zneužitia, predsa aspoň v krátkosti spomenieme niektoré. Po prvé: meno Božie sa zneužíva vo svetských sporoch a záležitostiach finančných, majetkových a cti sa týkajúcich, či už verejne pred súdom, na trhu a či kdekoľvek inde, keď sa falošne prisahá menom Božím alebo keď sa dušuje. Veľmi často sa to stáva pri uzavieraní manželstva, keď sa dvaja tajne zaslúbia a potom to odprisahajú. Ale najčastejšie sa zneužíva v duchovných veciach, týkajúcich sa svedomia, keď sa zjavia falošní kazatelia a svoje klamstvá vydávajú za slovo Božie. Vedť to vždy znamená skrývať sa za meno Božie alebo okrášľovať sa a robiť sa spravodlivým, či vo všedných svetských veciach a či vo vznešených, jemných otázkach viery a učenia. Medzi luhárov patria aj rúhači, a to nielen zjavní, ktorých každý dobre pozná, lebo sa bez hanby rúhajú Božiemu menu (títo nepatria do našej ale do katovej školy), ale aj tí, čo verejne potupujú pravdu Božie slovo a ho vyhlasujú za diablove. O tomto sa však teraz nebudeme šíriť.

Tu sa poučme a pochopme, ako veľmi záleží na tomto prikázaní, aby sme sa všemožne chránili a varovali akéhokoľvek zneužívania svätého mena ako najväčšieho hriechu, ktorý možno urobiť navonok. Vedť klamať a luháť je samo sebe veľkým hriechom, ale ešte ťažším je, keď ho chceme ospravedlniť a na potvrdenie toho používame meno Božie, z ktorého takto robíme plášťik nepravosti. A tak z jednej lži je dvojnásobná, ba mnohonásobná. Preto pripojil Boh k tomu prikázaniu vážnu hrozbu: „Lebo nenechá Hospodin bez trestu toho, kto zneužíva Jeho meno“ (2.Mojž.20,7). Čo znamená, že sa to nikomu nedaruje a nik neobíde bez trestu. Lebo ako nenechá bez trestu srdce, ktoré sa od Neho odvráti, tak nestrpí, aby sa Jeho meno zneužívalo na okrášlenie lži. Žiaľ, je všeobecným nešťastím celého sveta, že ako málo je srdc, dúfajúcich jedine v Boha, tak málo je aj tých, čo meno Božie nepoužívajú na lož a iné nepravosti.

Vedť všetci máme od prirodzenosti krásnu cnosť, že keď spáchame nejaký zlý čin, radi by sme ho zakryť a, aby ho nik nevidel ani o ňom nevedel. Nikto nie je taký drzý, aby sa spáchaným hriechom pred každým chválil. Radšej by chceli, aby boli všetky tajné a nie zjavné. Keď však niekoho pri tom prichytia, zakrýva sa to menom Božím, ono musí urobiť z hriechu cnosť a z hanby slávu. Takto je to všade v celom svete, lebo hriech ako potopa zaplavil všetky krajiny. Odplatou za to je nám to, čo hľadáme a čo si zasluhujeme: mor, vojna, drahota, oheň, povodeň nezdarné manželstvá a deti, neverná čelad' a rozmanitá škoda. Vedť odkiaľ by bolo ináč toľko biedy? Ba je veľká milosť, že nás ešte zem nosí a živí.

Preto treba predovšetkým mládež prísne pridržať a navykať, aby i toto i ostatné prikázania mala vo veľkej úcte; a keby ho prestúpila, treba ju hneď potrestať, aby si prikázanie zachovala a vstúpila do pamäti, takto ju treba vychovávať, nielen trestom, ale aj kázňou a Božou bázňou.

A tak teraz už rozumieš, čo znamená zneužívať meno Božie; totiž (aby sme to v krátkosti zopakovali) užívať ho na klamstvo a tvrdiť týmto menom niečo, čo nie je; tiež kliať, prisahať, čariť, slovom, páchať akýkoľvek hriech.

Pritom ti aj to treba vedieť, ako sa Jeho meno správne užíva, lebo v slovách „Nebudeš zneužívať meno Hospodina“ dáva nám tiež na vedomie, že ho treba správne užívať. Veď práve na to nám bolo vyjavené a dané, aby sme ho užívali s požehnaním. A tak samo od seba vychodí: ako sa zakazuje zneužívať sväté meno Božie pri klamstve alebo nešľachetnosti tak sa zase prikazuje užívať ho na potvrdenie pravdy a na akékoľvek dobro. Napríklad pri pravdivej prísaha, keď je potrebná a keď ju žiadajú; tiež pri správnom učení alebo pri vzývaní v núdzi, pri chvále a vďake za dobrodenia. Toto je obsažené a zhrnuté v slovách 50. žalmu: „A vzývaj ma v deň súženia, vytrhnem ťa, a ty ma budeš oslavovať (50,15). Všetko toto znamená brať a užívať ho správne a pobožne, lebo tým sa Jeho meno posväcuje, ako sa modlíme v Otčenáši.

A tak tu máš vysvetlený zmysel celého prikázania. Podľa tohto zmyslu ľahko zodpovieš otázku, s ktorou sa mnohí učitelia trápili, prečo sa v evanjeliu zakazuje prisahať, keď predsa Kristus, sv. Pavel a aj ostatní svätí často prisahali? Krátka odpoveď: kvôli zlu sa nesmie prisahať, to je pri lži a kde to nie je osožné ani potrebné; ale kvôli dobru a v prospechu blížnych treba prisahať. Lebo je to správna a dobrá vec, ktorou sa vzdáva Bohu chvála, potvrdzuje sa pravda a právo podvracia sa lož, prináša sa pokoj medzi ľuďmi, dokazuje sa poslušnosť a odstraňuje sa spor; pretože tu sám Boh zakročuje a oddeľuje právo od nepravosti, zlé od dobrého. A ak niektorá stránka falošne prisahá, má Jeho rozsudok, že ju trest neminie. A keby trest začas aj meškal, nebude mať z toho osoh a všetko, čo získal, mu zmizne spod rúk, a nikdy to v radosť neužije. Sám som to skúsil pri mnohých, ktorí svoj manželský sľub odprisahali, že potom nemali ani chvíľočku šťastnú, ani jeden deň zdarný a obaja biedne hynuli na tele, na duši aj na majetku.

Preto, ako som už spomenul, aj teraz hovorím a napomínam, dievky treba zavčas priúčať napomínaním aj hrozbami, zabraňovaním aj trestami, aby sa vystríhali klamať a najmä pri tom sa dovolávať mena Božieho. Zanedbanie tohto má zlé následky. Aj dnes badáme, že svet je horší, ako býval. Nieto vlády, poslušnosti, vernosti, ani viery, ale ľudia sú drzí, rozpustilí

a nepomáha pri nich ani učenie ani trestanie. A toto všetko je z Božieho hnevu a za trest pre svojvoľné znevažovanie tohto prikázania. Po druhé, treba ich ponúkať a povzbudzovať, aby ctili meno Božie a mali ho na jazyku vždy, keď by ich niečo postihlo alebo im prišlo na oči; lebo to je pravá česť Jeho menu, že od neho očakávame všetko potešenie a preto ho vzývame tak, že najprv srdce (ako sme už povedali) vzdá Bohu česť vierou a potom ústa vyznaním.

Vzývať meno Božie je zbožný, užitočný a veľmi účinný zvyk proti diablove, ktorý nás všade obklopuje a číha, aby nás mohol strhnúť do hriechu a hanby, žalosti a núdze. Ale kde sa Božie meno úprimne, zo srdca vyslovuje a vzýva, tam sa dlho nezdrží, lebo to nerád počúva. A keby nás Boh nechránil, keď vzývame Jeho meno, stihli by nás mnohé a strašné nešťastia. Sám som skúsil a spoznal, že takéto vzývanie neraz hneď odvrátilo a zažehnalo nečakané veľké nešťastie. Preto, vravím — máme mať vždy v ústach Božie meno na zlosť diablove, aby nemohol škodiť, ako by chcel.

K tomu slúži aj zvyk, že sa v každej núdzi odporúčame Bohu denne s dušou i telom, s manželkou, deťmi, čeláďou a so všetkým, čo máme. Z toho povstali a dosiaľ sa zachovali „Benedicite“ (dobrorečenia), „Gratias“ (ďakovania) a iné ranné i večerné modlitby. Tiež cvičenie dietok žehnať sa, keby videli alebo počuli niečo hrozného a strašného a pritom hovoriť „Pane Bože, ochraňuj!“, „Pomôž, milý Pane Kriste!“ a podobne. Podobne, keď niekoho prekvapí nejaká nečakaná radosť, hoc aj nevelká, aby povedal: „Bohu chvála a vďaka!“, „To mi udelil Boh“ a pod. Predtým deti pôstom a modlitbami uctievali sv. Mikuláša a iných svätých. Toto by bolo Bohu príjemnejšie a milšie ako hocikajáký život alebo kartuziánske svätuškárstvo.

Hľa, takto možno mládež detským hravým spôsobom vyučiť v Božej bázni a úcte, že sa vždy bude povzbudzovať a učiť v prvom a druhom prikázaní. Tu by sa čosi dobrého mohlo zakoreniť, vyrásť a priniesť ovocie, takže vyrastú takí ľudia, z ktorých by mala celá krajina osoh a radosť. To by bol aj správny spôsob dobrej výchovy dietok, pretože by sa k tomu privykali po dobrom a zábavným spôsobom. Lebo čo sa vynucuje iba prútom a bitkou, neprinesie veľa osohu, a keby aj, budú poriadny len dovtedy, kým budú cítiť na chrbte palicu. Takto však prirastie im k srdcu, takže sa budú viac báť Boha ako prúta a korbáča. Toto preto hovorím tak proste pred mládežou, aby si to dobre zachovala, lebo v kázni pre mládež musíme lalotať s nimi.

Takto sme ochránili meno Božie pred zneužívaním a naučili sme ho prave užívať, čo nespočíva len v slovách, ale aj v činoch a živote, aby ľudia vedeli,

že sa toto Bohu veľmi ľúbi a bohato to odmení, ako zas veľmi prísne potresce oné zneužívanie.

Tretie prikázanie

„Pamätaj na sviatočný deň, aby si ho svätzil!“

Sviatočný deň má meno z hebrejského sabbath; to vlastne znamená odpočívať, to jest nepracovať; preto hovorievame „sviatkovať“ alebo „svätiť deň sviatočný“. Boh oddelil v Starej zmluve siedmy deň a ustanovil ho za sviatok a prikázal ho svätiť viac ako ostatné. Toto prikázanie v zmysle zovňajšieho odpočívania je dané iba Židom, aby zanechali telesnú prácu a odpočivali, aby si aj ľudia aj dobytok načerpali nových síl a ustavičnou prácou neoslabil. Toto však neskôr veľmi zúžili a hrubo zneužívali, takže sa aj pri Kristovi pohoršovali a nemohli zniesť takú prácu, ktorú oni sami v ten deň konali, ako čítame v evanjeliu; akoby zachovávaním prikázania bolo, keď sa nekoná nijaká zovňajšia práca. Ale toto nebolo jeho zmyslom. Jeho zmyslom bolo, aby sa sviatočný a nedelňý deň svätzil, ako počujeme.

Preto sa toto prikázanie nevzťahuje na nás kresťanov v tomto zovňajšom, hrubom zmysle; lebo je to celkom zovňajšia vec, ako aj ostatné ustanovenie Starej zmluvy o zovňajších obradoch, osobách, časoch a miestach; od toho všetkého Kristus oslobodil. Ale aby sme pre pospolitý ľud dali kresťanský zmysel tomu, čo Boh žiada od nás v tomto prikázaní, zachovaj si, že my sviatočné dni nezachováame kvôli vzdelaným a učeným kresťanom, pretože títo to nepotrebujú, ale predovšetkým z telesnej príčiny a potreby ako aj príroda učí a žiada pre pospolitý ľud, pre služobníkov a služobnice, aby si po celotýždennej robote, službe aspoň jeden deň mohli odpočinúť a okriať. Potom však najmä preto, aby v takýto sviatočný deň (keďže inokedy nemajú na to príležitosť), mali možnosť a čas ísť na služby Božie. Aby sa mohli zísť počúvať slovo Božie a uvažovať o ňom, ako aj oslavovať Boha, zaspievať si a pomodliť sa.

Toto však, hovorím, nie je viazané na určitý čas ako u Židov, že to musí byť práve v tento alebo onen deň; lebo ani jeden deň sám v sebe nie je lepší ako druhý. Má sa tak diať v každý deň. Keďže to však pospolitý ľud nemôže dodržiavať, treba oddeliť na to aspoň jeden deň v týždni. A keďže oddávna bola určená na to nedeľa, ostávame pri nej, aby bol jednotný poriadok a aby nik nespôsobil neporiadok zbytočnými novotami.

Toto je teda jednoduchý zmysel tohto prikázania, keď sa už zachováva sviatočný deň, aby sa takýto sviatočný deň využil na učenie slova Božieho. A tak vlastným úradom tohto dňa je kazateľský úrad kvôli mládeži a pospolitému ľudu. Ale svätenie netreba tak prísne zachovávať, aby sa zakazovala práca, ktorú nemožno odložiť.

Preto na otázku, čo znamená „sviatočný deň svätí“, odpovedz: Sviatočný deň svätí znamená pokladať ho za svätý.

Čo je to pokladať ho za svätý? Nič iné, ako sväte hovoriť, konať a žiť. Veď sám deň nepotrebuje svätenie, lebo je sám od seba ako svätý stvorený. Boh však žiada, aby tebe bol svätý. A tak skrze teba je svätý alebo nesyvätý podľa toho, či konáš v ňom svätú vec alebo nesyvätú.

V čom záleží toto svätenie? Nie v tom, že sa sedí za pecou a nepracuje alebo že sa podperíme kvietkom alebo že si oblečieme svoje najlepšie šaty, ale v tom, — ako som už bol povedal — že sa zaoberáme Božím slovom a cvičíme sa v ňom.

Nám kresťanom každý deň má byť sviatočným dňom, teda len sväté veci máme konať, to je každý deň zaoberať sa Božím slovom, mať ho v srdci a v ústach. Ale preto — ako som povedal, — že nemáme všetci voľno, musíme použiť v týždni niekoľko hodín pre mládež alebo aspoň jeden deň pre celú pospolitú, aby sme sa len slovom Božím zaoberali a učili sa Desiat Božích prikázaní. Vieru všeobecnú kresťanskú a Otčenáš a aby sme celý svoj život a svoje chovanie sa radili podľa Božieho slova. Ak tento deň uplynie v cvičení a vzdelávaní sa, vtedy sa zachováva opravdivý sviatočný deň; ak nie, tak sa nemôže menovať kresťanským sviatkom. Lebo odpočívať a zaháľať celkom dobre môžu aj nekresťania, ako to robí celá armáda našich duchovných, keď denne stoja v kostole, vyspevujú a prespevujú, ale nesyvätia sviatočný deň, pretože ani nekážu, ani neučia slovo Božie, ale práve proti nemu učia a žijú.

Veď slovo Božie je svätosť nad všetky svätosti, ba jediná, ktorú my kresťania známe a máme. Lebo keby sme mali kosti čo aj všetkých svätých alebo sväté a posvätené šaty na jednej kope. nič by nám to nepomohlo, pretože všetko toto je mŕtva vec, ktorá nikoho nemôže posvätiť. Ale slovo Božie je podklad, ktorý všetko posväcuje a ktorým sú aj sami svätí všetci posvätení. V ktorúkoľvek hodinu sa teda slovo Božie zvestuje, počúva, číta a o ňom sa uvažuje, vtedy je ním posvätená osoba, deň a výkon, nie zovňajším výkonom, ale slovom, ktoré nás všetkých posväcuje. Preto stále hovorím, že celý náš život a všetka práca musí sa diať v slove Božom, ak sa majú líbiť Bohu alebo sa volať svätými. Kde sa takto deje, tam sa toto prikázanie uskutočňuje a naplňuje. A naopak, keď sa nejaký obrad alebo výkon

odbavuje bez slova Božieho, Boh ho nepokladá za svätý a čo by ->a akokoľvek blyštal a skvel, čo by bol ovešaný samými pozostatkami svätých, ako napr. všetky vymyslené mníšske rády, ktoré neznajú slovo Božie a svätosť hľadajú vo svojich skutkoch.

Preto si pamätaj, že sila a moc tohto prikázania nie je v odpočívaní alebo vo svätení, teda aby tento deň slúžil zvláštnym svätým cvičeniam. Veď iná práca a zamestnanie volajú sa svätým cvičením len vtedy, keď je človek vopred svätý. Tu sa však musí diať také dielo, ktoré samého človeka posväcuje. Toto, ako sme počuli, sa deje jedine slovom Božím a na to sú zariadené a ustanovené určité miesta, časy a osoby a celé zovňajšie služby Božie, aby sa to verejne konalo.

Keďže tak veľmi záleží na slove Božom, že bez neho nie je svätý ani jeden sviatok, treba vedieť aj to, že Boh prísne dbá, aby sa toto prikázanie zachovávalo a že tresce všetkých, ktorí znevažujú Jeho slovo, nechcú ho poslúchať ani sa mu učiť a to najmä v čase na to určenom. A tak proti tomuto prikázaniu hrešia nielen tí, čo hrubým spôsobom zneužívajú a znesväcujú sviatok, ako napríklad tí, čo pre lakomstvo alebo ľahkomyselnosť nepočúvajú slovo Božie alebo sa povalujú po krčmách a sú spité a nažratí ako svine, ale aj tí, čo počúvajú slovo božie ako ktorúkoľvek inú rozprávku a len zo zvyku idú na kázeň a z nej odchádzajú, takže na konci roku vedia len toľko ako pred rokom. Veď až doposiaľ si mysleli, že dobre svätili, keď v nedeľu si vypočuli omšu alebo evanjelium, no, na slovo Božie sa nik nepýtal, lenže ho ani nik neučil, Teraz, i keď máme slovo Božie, neodstránili sa zneužitia; dávame si síce stále kázať a napomínať, ale počúvame ho nevážne a bezstarostne. Preto vedz, že nejde len o počúvanie slova Božieho, ale že sa ho máš naučiť a zachovávať. Nemysli si, že to závisí len od teba alebo že na tom nevelmi záleží, ale vedz, že je to Božie prikázanie a ty budeš vydávať počet z toho, ako si počúval Jeho slovo, ako si sa mu naučil a si ho vážil.

Preto treba trestať aj namyslencov, ktorí si po jednej dvoch kázaniach myslia, že už sú tak nasýtení a preplnení slovom Božím, že ho už teraz dobre poznajú a nepotrebujú viac nijakého majstra. Veď práve toto je hriech, ktorý sa dosiaľ počítal medzi smrteľné hriechy a nazýva sa akédia, to je lenivosť a presýtenosť. Je to nebezpečná a škodlivá nákaza, ktorou diabol ošialil a oklamal mnohé srdcia, aby nás premohol a znova nebadane zbavil Božieho slova.

Lebo daj si povedať: i keby si ho veľmi dobre poznal a bol si vo všetkom majstrom, predsa každý deň si v ríši diablovej, ktorý vo dne v noci číha, aby ťa prekvapil a zaštepil ti do srdca neveru a zlé myšlienky proti predošlým i

proti všetkým prikázaniam. Preto slovo Božie vždy musíš mať v srdci, ústach a ušiach. Ak je však srdce lenivé a slovo Božie sa nekáže, diabol zaútočí a narobí škody prv, než sa nazdáme. A zas, kde ho vážne berú, poslúchajú a ním sa zaoberajú, tam má moc, že neodchádza bez úžitku, ale zakaždým vzbudí nový rozum, vôľu a myseľ a očistí srdce a myšlienky. Lebo slovo Božie nie je neúčinné ani mŕtve, ale účinné a živé. A keby nás k nemu nijaký zisk a osoh nelákal, predsa každého má to povzbudzovať, že zaháňa a na útek prinucuje diabla. Takto sa toto prikázanie zachováva a je to Bohu milšie ako všetky ostatné blýskavé pokrytecké skutky.

Štvrté prikázanie

Dosiaľ sme učili o prvých troch prikázaniach, týkajúcich sa pomeru k Bohu: po prvé aby sme Mu celým srdcom dôverovali, báli sa Ho a Ho milovali v celom živote. Po druhé, aby sme nezneužívali Jeho sväté meno pri klamstve alebo pri nejakej neprávosti, ale aby sme ho užívali na chválu Božiu, na prospech a spásu blížnemu i sebe. Po tretie, aby sme sa vo sviatok a odpočinok usilovne zaoberali slovom Božím a sa mu učili a podľa neho vždy konali a žili.

A teraz už nasleduje ostatných sedem prikázaní, ktoré máme zachovávať voči svojim blížnym. Medzi nimi prvé a hlavné je:

„Cti si otca a matku, aby si dlho žil na zemi“

Rodičovský stav otca a matky Boh vyznamenal väčšmi ako ostatné, ktoré sú pod ním, pretože prikazuje rodičov nielen milovať ale aj ctiť. Veď pri bratoch, sestrách a blížnych spolu prikazuje nám ich len milovať. Otca a matku však odlišuje a oddeľuje od ostatných ľudí na zemi a stavia vedľa samého seba. Lebo ctiť je omnoho viac ako milovať. Pretože zahrňuje nielen lásku, ale aj dobré správanie sa, pokoru a bázeň ako voči dôstojnosti, ktorá sa v nich skrýva. A žiada nielen, aby sme ich láskavo a s úctou oslovovali, ale najmä, aby sme si oboch srdcom i navonok veľmi vážili a po Bohu ich za najväčších pokladali; lebo ak si niekoho máme zo srdca ctiť, tak si ho musíme naozaj a opravdu a vysoko vážiť. Mládeži treba vstúpiť, aby sa na rodičov dívala ako na zástupcov Pána Boha a nikdy nezabudla, že aj vtedy, keby boli chatrní, krehkí a podivínski, predsa sú nám otcom a matkou, ktorých nám Boh dal. Pre ich život alebo chyby nemožno im nevzdávať česť. Nesmieme

hľadiet na osoby ako také, ale na Božiu vôľu, ktorá to tak prikázala a ustanovila. Ved' ináč sme pred Bohom všetci rovní, ak však medzi sebou nemôžeme byť bez takejto nerovnosti a ustanoveného rozdielu. Preto Boh prikázal zachovávať, aby si ty mne, svojmu otcovi, bol, poslušný a aby som ja mal vládu nad tebou.

A tak nauč sa ponajprv, čo znamená vzdať rodičovi úctu, ktorú požaduje toto prikázanie. To, aby si si ich ctil a vážil nado všetko ako najdrahší poklad na zemi. Ďalej, aby si v rozhovore s nimi bol úctivý, neosopoval sa na nich, zle surovo s nimi nenakladal, ale dal im za pravdu a mlčal, aj keby v niečom prekročili mieru. Po tretie, aby si im aj skutkami, to znamená telom a majetkom preukazoval úctu, aby si im slúžil, pomáhal a sa o nich staral, keď sú starí, chorí, nevládni alebo chudobní a to nielen s radosťou, ale aj s pokorou a úctivosťou ako samému Bohu. Lebo kto vie, čo má k nim prechovávať v srdci, ten ich nenechá v núdzi a o hlade, ale posadí si ich nad a vedľa seba a podelí sa s nimi s tým, čo má a môže.

Po druhé, vid' a zachovaj si, aké veľké, dobré, sväté skutky sa tu ukladajú deťom, ktoré skutky sa však, žiaľ, úplne zanedbávajú a nik si vážne nevšíma, že to Boh prikázal alebo že je to sväté slovo a učenie Božie. Lebo keby to mali za také, každý by pochopil, že ľudia, žijúci podľa týchto slov, musia byť svätí. Nebolo by treba zriaďovať kláštory, ani duchovné stavy, keby každé dieťa zachovávalo toto prikázanie a keby sa vo svedomí obracalo k Bohu a si hovorilo: Ak mám konať dobré a sväté skutky, najlepšie urobím, keď si rodičom budem preukazovať všetku úctu a poslušnosť, lebo to prikázal sám Boh. Ved' to, čo Boh nariadil, musí byť omnoho vznešenejšie, ako čokoľvek, čo my vyhútame. A pretože nad Boha niet väčšieho a lepšieho majstra, niet ani lepšieho učenia nad to, ktoré On dal . A že tak dokonale učí, čo treba robiť, keď niekto chce konať dobré a spravodlivé skutky. A zas tými, že to On ustanovil, dokazuje, že má v nich záľubenie. A práve preto, že to Boh ustanovil a že nič lepšie nevedel ustanoviť, nuž, veru ani ja nevytvorím nič lepšieho.

Hľa, takto treba zbožné dieťa poučovať a spasiteľne vychovávať a udržiavať v poslušnosti a službe rodičom, aby mali z neho potešenie a úžitok. Avšak Božie prikázanie sa takto nevykladalo, ale sa zanedbávalo alebo sa len ponadeň prebehlo, takže sa dieťa nad tým nemohlo zamyslieť, iba čo otváralo ústa nad tým, čo sme my vymysleli bez toho, aby sme sa o tom boli poradili s Bohom.

Preto, preboha, poučme sa už konečne, aby mládež odvrátila oči od všetkého ostatného a hľadela predovšetkým na toto prikázanie. A ak chce

slúžiť Bohu opravdu dobrými skutkami, aby robila, čo je milé otcovi, matke, alebo tým, čo ich zastupujú. Lebo ktoré dieťa toto vie a takto robí, má predovšetkým veľké potešenie v srdci, že (navzdory a naprotiveň všetkým, ktorí sa zaoberajú skutkami, čo si sami vyvolili) môže s radosťou povedať a sa pochváliť: Pozri, viem naisto, že sa moje skutky veľmi ľúbia môjmu nebeskému Bohu. Nech sa všetci chvastajú veľkými, trudnými, obťažnými skutkami, uvidíme, či budú môcť uviesť čo aj len jeden, ktorý by bol väčší a vznešenejší ako je poslušnosť otcovi a matke, ktorú Boh prikázal hneď popri poslušnosti Jeho Velebnosti a nariadil, že ak sa Božia vôľa a Božie slovo deje a zachováva, nič nemá byť nad vôľu a slovo rodičov, ale len tak, že sa pritom podrobuje poslušnosti Bohu a neodporuje predošlým prikázaniam.

Preto sa úprimne teš a ďakuj Bohu, že ťa vyvolil a urobil hodným konať takéto vzácne a Mu milé skutky. A pokladaj si to za veľké a vzácne, i keby sa ti zdalo priam najnepatrnejším a najopovrhovanejším a to nie pre našu hodnotu, ale preto, že je to obsiahnuté v klenotnici a v svätyni, totiž v Božom slove a v Božom prikázaní. Ó, čo by za to dali všetci kartuziáni, mnísi a mníšky, keby z celého svojho mníšskeho života mohli priniesť Bohu aj len jeden skutok, ktorý vykonali podľa Jeho prikázania a mohli Mu radostne vyznať: „Teraz viem, že sa Ti tento skutok ľúbi“. Kam sa podejú títo úbohí a biedni ľudia, keď, červení od hanby, budú stáť pred Bohom a pred celým svetom vedľa malého dieťaťa, ktoré žilo podľa tohto prikázania a budú musieť vyznať, že s celým svojím životom nie sú hodní podať mu vody? Tak im treba, pretože pre diabolskú prevrátenosť pošliapali nohami Božie prikázania, takže sa zbytočne trýznili vymyslenými skutkami a za odmenu dostalo sa im výsmechu a škody.

Či teda nemá srdce plesať a sa rozplývať radosťou, keď ide do práce a robí podľa príkazov, takže môže povedať: „Hľa, toto je lepšie ako všetka svätosť, aj keby sa priam na smrť upôstili a bez prestania sa modlili na kolenách“. Ved' tu máš jasný text a Božie svedectvo, že toto Boh prikázal. Ale o ich skutkoch niet ani len zmienky. V tom je bieda a veľká zaslepenosť sveta, že tomuto nikto neverí; tak veľmi nás diabol omámil falošným svätuškárstvom a pokrytectvom vlastných skutkov.

Preto prial by som si, — znovu hovorím, — aby sme si otvorili oči a uši a pripustili si toto k srdcu, aby sme sa nikdy viac nedali odvieť od čistého slova Božieho k diablovým klamstvám. Potom by rodičia mali doma viac radosti, lásky, priateľstva, svornosti a všetky dievky mali by srdce rodičov úplne sebe naklonené. Kde sú však dievky hlavaté, ktoré si robia povinnosti len vtedy, keď im po chrbte palica skáče, tam i Boha i rodičov hnevajú a tým sa sami pripravujú o veľký poklad a potešenie svedomia a len čo nešťastie

uvalujú na seba. Preto je dnes na svete tak, ako sa všetci žalujú, že i mladí i starí sú celkom divokí a vospustní, bez hanby a bez cti. A keď niečo robia, robia len preto, že sa boja bitky, za chrptom sa však ohovárajú navzájom a zľahčujú, ako len môžu. Preto ich aj Boh tresce, že prichádzajú na nich všelijaké neresti a biedy. Veď obyčajne sami rodičia nič nevedia a tak jeden blázon vychováva druhého, a ako žili oni, tak žijú aj ich deti.

Toto má byť, — hovorím, — najhlavnejšie, čo nás ponúka zachovávať toto prikázanie, preto aj keby sme nemali otca a matku, mali by sme si priať, aby nám Boh postavil miesto nich drevo a kameň, aby sme ich mohli nazývať otcom a matkou. O to viac sa teda máme tešiť, že nám dal živých rodičov, aby sme im mohli preukazovať úctu a poslušnosť, A keď k tomu ešte vieme, že sa to lúbi najvyššej velebe a všetkým anjelom, diablov však všetkých znepokojuje; tiež že je to najvznešenejším dielom, ktoré nasleduje hneď po vznešených službách Božích, o ktorých hovoria predchádzajúce prikázania; že sa mu teda nevyrovná ani dávanie almužny ani akákoľvek služba bližným. Veď Boh vysoko vyvýšil rodičovský stav, ba na zemi ho postavil namiesto seba. A tak táto Božia vôľa a zaľúbenie má nás dostatočne ponúkať a povzbudzovať konať ochotne a s radosťou, čo môžeme.

Pritom aj pred svetom sme viazaní vďačnosťou za dobrodenia a všetko dobré, čo máme od rodičov. Ale aj tu panuje diabol sveta, takže deti zabúdajú na rodičov, ako všetci zabúdame na Boha a nepomyslíme, že nás Boh živí, chráni a opatruje a dobré nám dáva na tele i na duši. Najmä keď nadíde niekedy zlá hodinka, sme netrpezliví a sa hneváme a repceme a zabúdame na všetko dobré, čo sme za celý život prijali. Práve tak si počíname aj voči rodičom a nieto dieťaťa, čo by toto uznalo a na to pamätalo, len ak by mu to pomohol Duch Svätý. Boh dobre pozná tieto nespôsoby sveta, preto mu pripamätúva a ho napomína svojimi prikázaniami, aby každý pamätal, čo rodičia preň vykonali. A vtedy vidí, že od nich má telo a život, že ho oni aj vyživili a vychovali, lebo ináč by bol sto ráz zahynul vo vlastnej nečistote. Preto starí múdri ľudia správne a múdro povedali: „Bohu, rodičom a učiteľom sa nikdy nemožno dostatočne odvdáčiť a odplatiť. Kto to pozná a uzná, ochotne a bez napomínania bude vzdávať česť svojim rodičom a bude ich na rukách nosiť, pretože skrze nich dal mu Boh všetko dobré.

Na všetko toto, len aby nás čím viac povzbudil, pripojil Boh k tomuto prikázaniu milostivé zaslúbenie v slovách: „aby si dlho žil na zemi“. Sám vid', aký dôraz kladie Boh na toto prikázanie, keď nielen oznámil, že Mu je milé a že má v ňom zaslúbenie a radosť, ale že aj nám veľmi pomôže a poslúži, aby sme mali príjemný a šťastný život a všetko dobré. Preto aj sv. Pavel (Efez. 6,1

-3) toto veľmi vyzdvihuje a chváli slovami: „To je prvé prikázanie so zaslúbením, aby sa ti dobre vodilo a dlho aby si žil na zemi". Lebo hoci aj druhé prikázania majú pripojené zaslúbenie, avšak ani jedno nie tak zreteľne a výslovne.

Máš tu teda aj ovocie aj odmenu tohoto prikázania, že kto ho zachováva, prežije dobré dni, šťastie a blahobyť; no aj trest, že neposlušný skoro zahynie a nebude mať radostný život. Lebo mať dlhý život podľa Písma svätého neznamena len dožiť sa vysokej staroby, ale aj mať všetko, čo k dlhému životu prináleží, napríklad: zdravie, ženu, deti, pokrm, pokoj, dobrú vrchnosť atď. Bez tohoto život nemôže byť ani radostný ani dlhý. Ak sa teda nechceš báť otca a matky a nedáš sa im viesť, tak sa boj kata a ak sa ani toho nebojíš, tak sa boj toho, že skoro „strasieš krpci", to jest smrti. Skrátka, Boh chce toto: alebo sa Ho budeš báť, budeš mu preukazovať lásku a službu a On ti bohato odplatí všetkým dobrým, alebo, keď Ho rozhneváš, dopustí na teba i smrť i kata. Ved', kde sa berú tolki zlosynovia, že ich deň čo deň treba vešať, stínať, v kolese lámať? Či nie v neposlušnosti? A keďže sa podobrotky nedajú vychovávať, načim ich takto Božím trestom naprávať, že vidno ich nešťastie a utrpenie. Lebo veľmi zriedka sa stáva, žeby ľudia zlej povesti umreli riadnou prirodzenou smrťou.

Zbožní však a poslušní sú požehnaní a dlho žijú v pokoji a vidia svoje detné deti, — ako sme už povedali, — „až do tretieho i štvrtého pokolenia". Ved' máme skúsenosti, že početné a staré rodiny, kde sa dobre majú a majú mnoho detí, sú z toho, že boli dobre vychovaní a dali na svojich rodičov. Avšak o bezbožných je napísané: „Bud' vyplienené jeho potomstvo, ich meno vytreté už v druhom kolene" (Žalm 109,13). Preto daj si povedať, že Boh pokladá poslušnosť za veľkú vec, keď ju tak vysoko cení a keď sa jemu samému tak veľmi líbi a ju tak bohato odmeňuje: a keď naopak: tak prísno tresce tých, čo sa jej protivia. Toto všetko preto hovorím, aby sa mládeži dobre vstúpilo do pamäti; ved' nikto neverí, ako je veľmi potrebné toto prikázanie, lebo pod pápežom si ho až dosiaľ ani nevšímali ani sa mu neučili. A keďže sú toto ľahké a jednoduché slová a každý si myslí, že ich aj tak dobre zná, preto ich podceňuje a škúli na iné veci, nevidí a neverí, že veľmi hnevá Boha, keď si ich nevšíma a že robí veľmi dobre, keď ich zachováva.

V súvis s týmto prikázaním treba sa ďalej zmieniť o rozličných druhoch poslušnosti voči predstaveným, ktorí majú rozkazovať a spravovať. Lebo z rodičovskej moci vyplýva a vychádza aj každá iná. Ak si totiž otec sám nestačí vychovávať dieťa, priberie si na pomoc učiteľa, ktorý ho učí. Ak je prislabý, vezme si na pomoc priateľa alebo suseda. Pred smrťou poručí ho a

odovzdá vládu a správu nad ním iným, na to ustanoveným. V domácnosti zas má pod mocou čel'ad', služobníka a služobnicu. Teda všetci, ktorí sa nazývajú pánmi, sú na mieste rodičov a od nich musia mať svoju silu a moc spravovať. Preto aj podľa Písma svätého sa otcami nazývajú všetci, ktorí vo svojej vláde majú vykonávať otcovské povinnosti a voči svojim majú mať otcovské srdce. Oddávna aj latinčina a iné reči nazývali domácich pánov a panie „patres et matres familias“, to je otcami a matkami rodiny. Aj svoje kniežatá a vladárov volali „patres patriae“, to je otcami celej krajiny, čo nás, ktorí sa chceme menovať kresťanmi, veľmi zahanbuje, že ich my tak nemenujeme alebo ich aspoň za takých nepokladáme a nectíme.

Čím je dieťa povinné otcovi a matke, tým sú povinní všetci, ktorí patria do domácnosti. Preto aj služobníci a služobnice majú dbať, aby svojim pánom a paniam boli nielen poslušní, ale aby si ich aj ctili ako svojich vlastných otcov a matky a robili im po vôli, čo môžu, nie z donútenia a s nevôľou ale ochotne a s radosťou. A to preto, ako sme už povedali, že je to Božie prikázanie a že sa to Pánu Bohu líbi viac ako všetky ostatné skutky. Preto majú to pokladať za odmenu a sa radowať, že majú nad sebou pánov a panie a tak dobré svedomie a povedomie, že konajú pravé zlaté skutky, ktoré dosiaľ znevažovali a opovrhovali a všetci v mene diablovom utekali do kláštorov, na púte a za odpustkami a škodili sebe i svojmu svedomiu.

Keby sa toto dalo vštípiť do srdca úbohému ľudu, služobnica by skákala od radosti, chválila Boha a ďakovala, že za poriadnu prácu, za ktorú dostáva pokrm a odmenu, prijíma aj poklad, aký nemajú ani tí, čo ich pokladajú za svätých. Či nie je veľká chvála vedieť a povedať: „Keď si konáš svoju každodennú prácu, je to viac ako všetka mníšska svätosť a prísny život?“ A pritom máš ešte slúbené, že sa budeš mať dobre a že sa ti všetko dobre vydarí. Keď teda ide o skutky, či by si mohol byť blaženejší a žiť svätejšie? lebo pred Bohom posväcuje a platí iba viera, pred ľuďmi však skutky. A tak tu máš všetko dobré, ochranu, záštitu pod pánom, pritom ešte aj dobré svedomie a milostivého Boha, ktorý ti to stonásobne odplatí, i keď si mladý, len keď si zbožný a poslušný. Keď však taký nie si, máš predovšetkým samý hnev a nemilosť Božiu, v srdci zas nepokoj a potom ťa stihne všetko utrpenie a nešťastie. Ktorých však toto nepohne a neprivedie k zbožnosti, tých oddávame katovi a smrti. Preto každý, kto si dáš povedať, pamätaj, že Boh nie je žart a vedz, že Boh hovorí s tebou a požaduje poslušnosť. Ak Ho poslúchaš, si Mu milým synom; avšak ak pohrdaš Ním, odplatou ti bude hanba, bieda a bolesť.

Podobne treba pripomenúť aj poslušnosť svetskej vrchnosti, ktorá, — ako sme už povedali — patrí tiež do otcovského stavu a zasahuje najširšie okolo

seba. Lebo tu nejde o obyčajného otca, ale o takého, ktorý je toľkokrát otcom, koľko má obyvateľov, občanov a poddaných. Lebo Boh ich prostredníctvom práve tak ako prostredníctvom našich rodičov, dáva nám pokrm, dom a dvor, ochranu a bezpečnosť a nám to zachováva. Preto keď nosia toto meno a titul so všetkou úctou ako svoju najvyššiu hodnotu, aj my si ich máme veľmi ctiť a vážiť ako najcennejší poklad a najvzácnejší drahokam na zemi.

Kto teda je poslušný, ochotný a na službu hotový a robí s radosťou, čo vyžaduje úcta, vie, že robí to, čo sa líbi Bohu a že odmenou mu bude radosť a šťastie. No ak to nerobí z lásky, ale potupuje vrchnosť a sa vzpiera a šomre, nech zase vie, že nemá ani milosť ani požehnanie. A ak si myslí, že takýmto spôsobom získa dukát, inde desaťnásobne toľko utratí, alebo sa dostane katovi do rúk, alebo vo vojne zahynie, zahubí ho mor a drahota, alebo sa nedožije ničoho dobrého pri svojich deťoch, alebo utrpí škodu, krivdu a násilie od čelade, susedov, cudzincov a tyranov. Takúto máme odplatu a dosiahneme, čo hľadáme a si zasluhujeme.

Keby sme si už raz dali povedať, že takéto diela sú Bohu veľmi milé a budú bohato odmenené, mali by sme hojnosť všetkých majetkov a mali by sme všetko, za čím nám túži srdce. Ale ak Božie slovo a prikázanie tak znevažuješ, že ho máš za slovo nejakého táraja, nuž, uvidíme, či si takým silákom, aby si sa mu mohol vzoprieť? Či bude ťažko Bohu odplatiť sa ti? Preto sa vynasnažuj žiť radšej v Božej priazni, pokoji a v šťastí ako v nemilosti a nešťastí. Nemyslíš, že dnes je vo svete preto plno nevernosti, hanby, utrpenia a vraždenia, že každý chce byť sám sebe pánom, neuznáva nijakého cisára, na nikoho nedbá a si robí, čo sa mu páči? Preto Pán Boh tresce jedného zlosyna druhým. A keď klameš svojho pána alebo naň nedbáš, príde druhý, ktorý tak isto bude nakladať s tebou a ešte i vo vlastnom dome budeš desaťnásobne trpieť od manželky, detí alebo od čelade.

Svoje nešťastie veľmi dobre cítime, reptáme a nariekame nad nevernosťou, násilím a nespravodlivosťou; nechceme však vidieť, že my sami sme zlosynovia a si plným právom zasluhujeme trest a predsa sa nepolepšujeme. Nechceme mať milosť a šťastie, preto sa právom valí na nás bez milosti všetko nešťastie. Avšak musia byť niekde na zemi aj zbožní ľudia, keď Boh dáva toľko dobrého, lebo ináč by sme nemali v dome ani haliera a na poli ani stebľa slamy. Toto všetko som musel preto vyložiť tak obširne, aby si konečne aspoň niekto pripustil k srdcu, že môžeme byť zbavení slepoty a biedy, v ktorej tak hlboko väzíme, že môžeme správne poznať

Božie slovo a Božiu vôľu a ich vážne prijímať. Lebo z neho by sme sa poučili, ako mať radosť, šťastie a spásu časne i večne.

A tak v tomto prikázaní sme si predstavili trojakých otcov: podľa krvi, v dome a v krajine. Okrem nich sú ešte aj duchovní otcovia. Nie však ako v pápežstve, ktorí sa síce dávajú tak menovať, ale nezastávajú nijaký otcovský úrad. Lebo len tí sa menujú duchovnými otcami, ktorí nás spravujú a vedú slovom Božím, ako sa aj sv. Pavel chváli, že je otcom, keď hovorí: „Ja som vás evanjeliom splodil v Kristu Ježiši" (1. Kor. 4,15). Keďže sú teda otcami, patrí aj im úcta, ešte väčšia ako ostatným. V skutočnosti je to však naopak; veď svet si ich tak ctí, že ich vyháňa z krajiny a nepraje im ani kúsok chleba; slovom, sú — ako hovorí Pavel — „smeti tohto sveta, vyvrhelmi všetkým". Preto aj toto treba vštepiť ľudu, že ktorí sa chcú volať kresťanmi, sú pred Bohom povinní tých, čo sa starajú o ich duše, pokladať za „hodných dvojitej cti", dobre im činiť a sa starať o nich. Za to ťa Boh požehná a nenechá v nedostatku: Lenže všetci sa vzpierajú a bránia, bojac sa, aby im brucho nespľaslo a tam, kde predtým naplňali desať mastných brúch, nemôžu vyživiť jedného poctivého kazateľa. Týmto si tiež zaslужujeme, aby nás Pán Boh zbavil svojho slova a požehnania a znova poslal živých kazateľov, ktorí by nás priviedli k diablovej a na dôvažok ešte vysávali ešte aj pot a krv.

Ale tí, čo zachovávajú Božiu vôľu a prikázanie, majú zaslúbenie, že im Boh bohato odplatí za to, čo vynaložia na telesných i duchovných otcov a čo robia im na česť; a to nielenže budú mať rok dva chlieb, odev, peniaze, ale aj dlhý život, pokrm a pokoj a budú večne bohatí a spasení. Preto ty len konaj svoju povinnosť a spoliehaj sa na Boha, že ťa bude živiť a o teba sa starať; keďže to slúbil a dosiaľ ešte nikdy neoklamal, iste neoklame ani teba. Toto nás má tak povzbudiť a naplniť srdce ochotou a láskou voči tým, ktorým sme povinní preukazovať úctu, že by sme s pozdvihnutými rukami mali Bohu radostne ďakovať za to, že nám dal zaslúbenie, za ktorým by sme mali bežať až na koniec sveta. Veď keby aj celý svet napäl všetky svoje sily, nemohol by nám pridať k životu ani hodinku a ani jedno zrnko vyvieť zo zeme. Boh však môže i chce ti dať všetkého hojnosti podľa žiadosti tvojho srdca. Kto týmto opovrhne a to znevažuje, nie je hoden počúvať Božie slovo.

Toto sme ako na prídavok povedali všetkým, na ktorých sa toto prikázanie vzťahuje.

Okrem toho dobre by bolo kázať aj rodičom o ich úlohách a o tom, ako sa im treba správať voči tým, ktorí sú im daní na starosť, aby ich viedli. I keď toto nie je výslovne napísané v Desiatich Božích prikázaniach, na mnohých

iných miestach Písma sv. sa to mnohokrát nariaduje. A Boh aj chce, aby sa to pripojilo práve k tomuto prikázaniu, v ktorom sa hovorí o otcovi a matke. Ved' v tomto úrade a stave nechce mať zlosynov a tyranov, ani im nedáva na to česť, to je moc a právo vládnuť, aby sa dali vzývať, ale preto, aby pamätali, že majú byť Bohu poslušní a vo všetkom majú vykonávať svoj úrad úprimne a verne, svoje deti a čelad', podriadených atď., nielen živiť a starať sa o ich telo, ale vychovávať ich čím viac Bohu na česť a chválu. Preto si nemysli, že s týmto môžeš nakladať, ako sa ti zapáči a zachce, ale že to prísne nariadil a prikázal Boh, ktorému sa budeš musieť za to aj zodpovedať.

Ale aj tuje, žiaľ, bieda v tom, že to nikto neberie vážne a necení si, ba si počínajú tak, akoby nám Boh dával deti len na obveselenie a zábavu, čelad' tak ako vola a osla len na prácu alebo že s podriadenými môžeme nakladať, ako sa nám zachce, že sa o nich nemusíme starať, akoby nám nemuselo záležať na tom, čomu sa učia a ako žijú. Nik nedbá, že je to príkaz najvyššej Velebnosti, ktorá toto prísne požaduje a tresce a že aj s mládežou sa treba veľa zaoberať. Ved' ak chceme mať schopných a statočných ľudí i v svetskej i v duchovnej správe, vôbec nesmie šetriť s pilnosťou, námahou a výdavkami pri výučbe a výchove dietok, aby mohli slúžiť Bohu i ľuďom a nielen na to myslieť, akoby sme im nazhŕňali peniaze a majetok. Ved' Boh ich môže aj bez vás vyživiť a obohatiť, čo aj denne robí. Ale dal a zveril nám dietky na to, aby sme ich vychovávali a spravovali podľa jeho vôle, ved' ináč by nebolo treba otca ani matky. Preto nech každý vie, že ak nechce stratiť Božiu milosť, je povinný viesť svoje dietky predovšetkým k Božej bázni a známosti, a keď sú schopné, dať ich učiť a študovať, aby mohli prospieť tam, kde treba.

Keby sa takto dialo, Boh by nás hojne požehnával a dával nám svoju milosť, že by sme vychovávali takých ľudí, ktorí by boli schopní napraviť krajinu i národ; tiež jemných a statočných občanov, poriadne a domácke panie, ktoré by zas ihneď mohli vychovávať zbožné deti a čelad'. Pováž každý, akú hroznú škodu spôsobuješ, keď toto zanedbávaš a nedbáš, aby sa tvoje dieťa vychovávalo zdarne a zbožne a k tomu ešte uvaľuješ na seba všetok hriech a hnev a vlastnému dieťaťu pripravuješ peklo, i keby si sám bol zbožný a svätý. A preto, že sa toto zanedbáva, Boh tak veľmi tresce svet, že nielo statočnosti, vlády ani pokoja, nad čím všetci žalostíme, nechceme však uznať, že je to naša vina. Ved' ako ich vychovávame, takých si aj máme, nestatočných a neposlušných poddaných.

Na napomenutie stačí toto; lebo obširnejšie sa tým budeme zaoberať inokedy.

Piate prikázanie

„Nezabiješ!“

Dosiaľ sme vybavili duchovnú a svetskú správu, to jest Božiu otcovskú vrchnosť a poslušnosť voči nim. Teraz však vyjdeme z domu von k susedom, aby sme poučili, ako máme spolunažívať medzi sebou a so svojimi blíznymi. V tomto prikázaní sa teda nehovorí o Bohu ani o vrchnosti, ani sa neberie moc trestať smrťou. Veď Boh svoje právo trestať zločincov zveril vrchnosti, ktorá zastupuje rodičov, lebo oni v staroveku (ako čítame u Mojžiša) sami museli privádzať svoje deti na súd a ich odsúdiť na smrť. Preto, zákaz tohto prikázania sa vzťahuje na vzájomný pomer človeka k človeku a nie na vrchnosť.

Toto prikázanie sa dá ľahko pochopiť a často sa o ňom hovorí. Veď každý rok počúvame o ňom v evanjeliu (Mat.5, 21n), kde ho sám Kristus vykladá a zhrňuje, že neslobodno zabíjať ani rukou ani srdcom ani ústami ani znamením ani posunkami ani pomáhaním ani radou. Preto sa ním zakazuje hnevať sa, vyjmúc tých, — ako sme povedali, — čo zastupujú Boha, to jest rodičov a vrchnosti. Pretože Bohu a tým, čo patria do stavu Bohom ustanoveného, načim sa hnevať, kárať a trestať všetkých, ktorí prestupujú toto aj iné prikázania.

Toto prikázanie je potrebné preto, lebo Boh dobre vie, aký je svet zlý a že v tomto živote je mnoho nešťastia a preto postavil medzi zlo a dobro toto i ostatné prikázania. A ako všetky prikázania aj toto sa často prestupuje, pretože musíme žiť medzi ľuďmi, z ktorých mnohí nám spôsobujú bolesť, čím si nás znepriateľujú. Napríklad, keď tvoj sused vidí, že máš lepší dom a dvor, viacej majetku a požehnaní od Boha ako on, mrzí ho to, závidí ti a nič dobrého o tebe nehovorí. A tak z diablovho vnuknutia máš mnoho nepriateľov, ktorí ti neprajú nič dobrého ani na tele ani na duši. Keď to vidíme, zas naše srdce sa nahnevá a túži po krvi a pomste. Takto vznikajú nadávky a bitky a napokon utrpenie a vražda. Tomuto predchádza Boh ako láskavý Otec, je sprostredkovateľom a chce odstrániť sváry, aby z nich nevzniklo nešťastie a aby sa ľudia navzájom nezničili. Slovom, chce týmto prikázaním chrániť každého, poistiť a zabezpečiť pred akoukoľvek krivdou a násilím. Staví ho ako múr, pevnosť a záštitu okolo blízkych, aby neutrpeli nijakú krivdu ani škodu na tele. A tak toto prikázanie je na to, aby sa nikomu neublížovalo pre nejaký zlý skutok, i keby si to plne zaslúžil; veď, kde sa

zakazuje vražda, tam sa zakazuje tiež všetko, z čoho môže vražda povstať. Lebo niekto, i keď nezabíja, ale preklína a zlorečí blížnemu tak, že keby to ten mal mať na krku, ďaleko by nezašiel. Máme to všetci od prirodzenosti a je všeobecným zjavom, že nechceme trpieť od nikoho; preto Boh chce odstrániť korene a príčiny, ktoré popudzujú srdce proti blížnemu a nás navyknúť mať vždy pred očami toto prikázanie, aby sme sa v ňom ako v zrkadle videli, Božiu vôľu poznávali a v úprimnej dôvere a so vzývaním Jeho mena odporúčali Jemu krivdu, ktorú trpíme. A aby sme oných nechali v nepriateľstve zúriť a sa zlostiť a vystrájať ako sa im páči. Slovom, aby sa každý človek naučil tíšiť hnev a mať trpezlivé, tiché srdce najmä voči tým, ktorí zapríčiňujú hnev, to je proti nepriateľom.

Takže zmyslom všetkého je: pospolitosti čo najzreteľnejšie vysvetliť, čo znamená „nezabíjať“.

Najprv, aby nik neublížoval rukou ani skutkom. Potom, aby jazyku nedovolil hovoriť a radiť, ani nepoužil ani nedovolil použiť nijaký prostriedok alebo spôsob, ktorým by sa blížnemu mohlo ublížiť. A napokon, aby ani v srdci nikomu nebol nepriateľom a zlé neprial ani z hnevu ani z nenávisti. Aby si sa teda voči nikomu neprevinil ani telom ani dušou, najmä nie tomu, čo ti zle praje alebo spôsobuje; veď zle činiť tomu, kto ti dobre praje a činí, nie je ľudské ale diabolské.

Za druhé: proti tomuto prikázaniu hreší nielen ten, kto zle činí, ale aj ten, kto mohol blížnemu dobre spraviť, poslúžiť, brániť ho, chrániť, varovať, aby sa mu nijaká škoda a ublíženie na tele nestalo, a neurobil to. Keď necháš odísť nahého a mohol by si ho obliecť, dal si mu zmrznúť. Keď vidíš niekoho hladovať a ho nenasýtiš, dal si mu zhynúť hladom. Tiež, keď vidíš, že niekoho odsúdili na smrť alebo je v podobnom položení a mu nepomôžeš, hoci by si mal na to možnosť a spôsob, zabil si ho. Nepomôže ti, že si nesúhlasil, že si pritom nepomáhal, neradil, ani ničím neprispel, ale si mu nepreukázal lásku a odoprel dobrodenie, pomocou ktorého by bol mohol zostať nažive. Preto Boh podľa pravdy nazýva vrahmi všetkých, ktorí neporadili nepomohli v telesnej tvrdzi a v nebezpečenstve tela a života. V posledný deň vyriekne nad nimi strašlivý súd, ako oznámil sám Kristus slovami: „Lebo hladný som bol, a nedali ste mi jesť; bol som smädný, a nedali ste mi piť; prišiel som ako hosť, a neprijali ste ma; bol som nahý, a nezaodiali ste ma; bol som nemocný a vo väzení, a nenavštívili ste ma“. To znamená: nechali ste ma umrieť hladom, smädom, zimou, dali ste ma roztrhať dravým zverom, vo väzení hniť a v nešťastí zhynúť. Či toto neznie ako obvinenie z vraždy a krviprelievania? Lebo aj keď si to vlastne nevykonal, ale nechal si blížneho v nešťastí a dal si mu zahynúť, hoci si mu

mohol pomôcť. Je to práve tak, ako keby som videl topiaceho sa, ako sa namáha, alebo niekoho padnúť do ohňa a mohol by som mu podať ruku, aby som ho vytiahol a zachránil a neurobil by som to. Či by ma celý svet nepokladal za vraha a zločinca?

Preto vlastný Boží zmysel je, aby sme nikomu nedali trpieť, ale mu preukazovali lásku a všetko dobré a, ako sme už povedali, máme toto prikázanie zachovávať najmä voči našim nepriateľom. Lebo že priateľom činíme dobre, je len obyčajná pohanská cnosť, ako hovorí Kristus (Mat. 5,46).

Tu máme opäť Božie slovo, ktoré nás povzbudzuje a ponúka k správnym, vznešeným a veľkým skutkom, ako je miernosť, trpezlivosť, slovom, láska a dobrotivosť voči našim nepriateľom. Aj tu nás chce upozorniť, aby sme znova mysleli na prvé prikázanie, že On je naším Bohom, to jest, že nám chce pomáhať stáť pri nás a nás chrániť, aby potlačil v nás pomstychtivosť. Toto by bolo treba učiť a vštepovať a mali by sme plné ruky dobrých skutkov. Ale takáto kázeň nebola by po chuti mníchom. Mníštvu by spôsobila veľkú ranu a príliš zblízka by sa pozrela na svätosť kartuziánov a ľahko by sa zazdalo, že zakazuje „dobré skutky“ a káže rušiť kláštory. Lebo takto by mal obyčajný kresťanský život práve takú cenu, ba omnoho väčšiu a vyššiu. A každý by videl, ako balamutia a podvádzajú svet svojou falošnou, pokryteckou svätosťou. Veď ani toto ani iné prikázania za nič nemajú a pokladajú ich za nepotrebné, akoby to ani prikázania neboli ale len rady, a pritom sa bez hanby vychvaľujú a vykrikujú, že ich pokrytecký stav a ich skutky sú najdokonalejším životom, aby len mali život spokojný a kludný bez kríža a utrpenia. Veď preto ušli do kláštorov, aby im nik nemohol spôsobiť utrpenie a aby nikomu nemuseli nič dobrého urobiť, Ty však vedz, že práve toto sú pravé, sväté a Božské skutky, ktoré i Bohu i všetkým anjelom spôsobujú radosť a v porovnaní s nimi všetka ľudská svätosť je smrad a lajno a nezasluhuje si nič iného iba hnev a zatratenie.

Šieste prikázanie

„Nescudzoložíš!“

Tieto prikázania sa dajú ľahko pochopiť z predchádzajúceho; lebo východiskom všetkých je, aby sme sa varovali akýmkoľvek spôsobom ublížiť bližnému. Sú veľmi dobre usporiadané. Prvé sa vzťahuje na jeho vlastnú

osobu; nasledujúce na osobu blížnemu najbližšiu alebo na to, čo mu je najbližšie po jeho vlastnom tele, totiž na jeho manželku, ktorá je s ním jedno telo a jedna krv; tu mu teda možno najcitelnejšie ublížiť. Preto sa tu zreteľne hovorí, že ho nesmie zhanobiť pri jeho manželke. A o cudzoložstve hovorí hlavne preto, lebo v židovskom národe bolo ustanovené a nariadené, aby každý bol ženatý. Preto u nich aj mládež podľa možností zavčasu vstupovala do manželstva a panictvo za nič nemali. Ale ani nebolo tam verejných neviestok a záletníkov ako u nás. Preto cudzoložstvo bolo u nich najobvyklejšou necudnosťou.

Kedže u nás je také hrozné bahno a usadenina všetkých necností a chlípnosti, je toto prikázanie proti každej nečistote, nech by sa akokoľvek menovala. A zakazuje sa nielen vonkajší skutok, ale aj každá príčina, zvädzanie a príležitosť. Teda aby bolo čisté srdce, ústa a celé telo, aby sa nedávalo miesta, pomoci a rady k nečistote. A nielen to, ale aby každý zabraňoval a zachraňoval, kde hrozí takéto nebezpečenstvo a kde je toho treba, a tiež pomohol a poradil, aby si blížny zachoval česť. Lebo ak dopustiš niečo takého, hoci by si tomu mohol zabrániť alebo prižmúriš oči, akoby sa ťa to netýkalo, si tiež vinníkom ako ten, ktorý to vykoná. Teda, aby sme to vyjadrili nakrátko, žiada sa tu, aby každý i sám žil čistotne, i blížnemu k tomu dopomáhal. Teda že Boh chce týmto prikázaním ohradiť a zachovať každú manželku, aby nik na ňu nesiahol.

Kedže sa toto prikázanie týka práve manželstva a dáva príležitosť hovoriť o ňom, dobre si povšimni a zapamätaj: Predovšetkým, ako si Boh veľmi cení a váži tento stav, takže ho osobitným prikázaním i potvrdzuje i chráni. Potvrdil ho už prv vo štvrtom prikázaní „Cti si otca i matku“. Tu ho však, — ako sme povedali — ohradil a chráni. Preto žiada, aby sme si ho aj my ctili, zachovávali a v ňom žili ako v Božom blahoslavenom stave, pretože ho ustanovil pred všetkými ostatnými. Preto stvoril odlišne muža a ženu (ako je zrejmé) nie pre chlípnosť, ale aby spolu žili, boli plodní, deti rodili, živili a vychovávali na Božiu česť. Preto ho Boh požehnal väčšmi ako ostatné stavy a všetko, čo je vo svete preň určil a dal, aby tento stav bol čím lepšie a bohatšie opatrený. Manželský život nie je teda žart, ani vtip, ale skvelá vec, na ktorej spočíva Božia vážnosť. Lebo veľmi Mu záleží na tom, aby sa vychovávali ľudia, ktorí by slúžili a pomáhali svetu k známosti Božej, k pobožnému životu a ku všetkým cnostiam a ktorí by bojovali proti zlobe a diablove.

Preto som vždy učil, aby sa tento stav neznevažoval ani neopovrhoval, ako robí slepý svet a naši falošní duchovní, ale sa naň hľadelo podľa Božieho slova, ktoré ho ozdobuje a posväcuje; že sa teda nielen vyrovná všetkým

ostatným stavom, aleje pred nimi, už či je to cisár, knieža, biskup alebo ktokoľvek. Veď i duchovné a svetské stavy sa musia skloniť pred ním, lebo, ako počujeme, všetky sú v ňom obsažené. Preto nie je to nejaký súkromný stav, ale najrozšírenejší a najvznešenejší, ktorý zasahuje a sa rozprestiera na celé kresťanstvo, ba na celý svet.

Po druhé: treba ti tiež vedieť, že je to nielen počestný ale aj potrebný stav, ktorý Boh prísne nariadil, aby žili v ňom všetky stavy, muži a ženy, ktoré sú na to stvorené. Lebo niektorí sú výnimkou (je ich málo), ktorých Boh oddelil, aby neboli spôsobilí pre manželstvo alebo ich obdaril vysokým nadprirodzeným darom, aby mohli zachovať čistotu aj mimo manželstva. Lebo kde prirodzenosť tak žije, ako ju Boh stvoril, tam čistým možno zostať iba v manželstve. Lebo telo a krv ostáva telom a krvou a prirodzená náklonnosť a žiadostivosť sa svojho dožaduje, v čom jej nemožno zabrániť ani prekaziť, ako to každý vidí a cíti. Preto, aby aspoň po istú mieru bolo možno vyhnúť sa nečistote, ustanovil Boh manželstvo, aby každý mal svoj určený diel a uspokojil sa s ním, i keď je ešte aj tu treba Božej milosti, aby aj srdce zostalo cudné.

Z toho vidíš, ako veľmi sa protivia Božiemu ustanoveniu a prikázaniu pápež a jeho prívrženci, pátri, mnísi, mníšky, keď znevažujú a zakazujú manželstvo a odvažujú sa sľúbiť, že zachovajú večnú čistotu. Pritom jednoduchých ľudí klamú lživými slovami a zdaním. Lebo nik nemá tak málo lásky a túžby po čistote ako práve tí, čo sa manželstvu vyhýbajú vraj pre väčšiu svätosť a buď verejne a bez hanby sa váľajú v smilstve alebo ho vykonávajú tajne a ešte pohoršlivejšie, že sa to nedá ani vypovedať, ako sme sa o tom, žiaľ, pridobre presvedčili. Skrátka, keby skutkom aj nehrešili, ukrývajú v srdciach plno necudných myšlienok a veľkú chlípnosť, takže sa neustále zožierajú a tajne trpia, čomu sa možno vyhnúť len v manželstve. Preto toto prikázanie zatracuje a ruší každý sľub mimomanželskej čistoty. Ba prikazuje všetkým úbohým polapeným svedomiam, oklamánym svojimi kláštornými sľubmi, aby zanechali svoj necudný stav a vstúpili do manželstva, a to preto, že i keby kláštorný život bol zrovna boží, nemajú dosť síl zachovať čistotu.

Keby v ňom zostali, museli by hrešiť proti tomuto prikázaniu stále viac a viac.

Toto hovorím preto, aby mládež bola tak vychovávaná, aby dostala chuť vstupovať do manželstva a aby vedela, že manželstvo je blahoslavený a Bohu milý stav. Takto by sa časom dalo dosiahnuť, že by manželstvo znova prišlo ku cti a umenšilo by sa bahno nemravnosti, rozpustilosti a nezriadenosti, ktoré sa teraz po celom svete rozširuje spolu s verejným

smilnením a inými nehanebnosťami, ktoré povstali z pohrdania manželstvom. Preto i rodičia i vrchnosť majú dbať, aby mládež vychovávali k čistote a poctivosti a keď vyrastie, aby ju počestne v mene Božom zosobášili, k čomu Pán Boh iste pripojí svoje požehnanie a milosť, aby mali z toho potešenie a radosť.

Z toho všetkého na záver treba povedať, že toto prikázanie požaduje od každého, aby nie len v skutkoch, slovách a myšlienkach žil čistotne vo svojom manželstve, ale aj aby svojho manželského druhu, ktorého mu Boh dal, miloval a ctil. Lebo ak sa má zachovať manželská čistota, musia muž a žena nažívať predovšetkým v láske a jednomyselnosti a milovať sa zo srdca a celou vernosťou. Lebo toto najviac napomáha záľube a túžbe po čistote, a kde je tomu tak, tam aj čistota príde sama od seba bez prikazovania. Preto aj sv. Pavel často napomína manželov, aby sa vospolok milovali a ctili. Tu máš teda opäť vzácne a mnohé veľké, dobré skutky, ktorými sa môžeš s radosťou chváliť pred všetkými duchovnými stavmi, utvorenými bez Božieho slova a prikázania.

Siedme prikázanie

„Nepokradneš!“

Po tvojej osobe a manželskom druhovi nasleduje časný majetok blížneho, ktorý chce Boh zachovať a prikazuje, aby nik nepripravil a neukrátil blížneho o to, čo je jeho. Veď kradnúť vlastne znamená neprávom privlastniť si cudzí majetok, pod čím sa nakrátko rozumie každý zisk na úkor blížneho pričomkoľvek, Tento hriech je taký rozšírený a všeobecný a pritom tak málo sa naň dbá a všíma, že je to už nadmieru. A keby všetci, čo sú zlodeji, ale nechcú sa tak menovať, mali odvisnúť na šibenici, svet by naraz spustol a bol by nedostatok aj katov aj šibeníc. Lebo kradnúť — ako hovorím — neznamená len vyprázdniť pokladne a vrecká, ale všade okolo seba brať, na trhu, v každom obchode, u mäsiara, vo vinárňach a v pivniciach, v dielňach, skrátka všade, kde sa obchoduje, kde sa vyplácajú a prijímajú peniaze za tovar a prácu. Napríklad, — aby sme to pospolitému ľudu vyložili po lopate a aby videl, akí sme poctiví — keď služobník alebo služobnica v domácnosti neslúži verne a spôsobuje škody alebo dopustí, aby sa škoda stala, hoci by sa jej dalo ľahko zabrániť; alebo inak z lenivosti, nešikovnosti alebo na zlosť a na priek svojim

zamestnávateľom náročky zanedbávajú a márnia majetok (nehovorím o tom, čo toto robí nechtiac a nenáročky). Takto môžeš odcudziť do roka jednu zlatku alebo tridsať, štyridsať i viacej zlatých. Keby to niekto vzal tajne alebo ukradol, iste by odvisol. Ty však pritom môžeš ešte aj trucovať a byť drzým a nik sa neopováži nazvať ťa zlodejom.

To isté hovorím aj o remeselníkoch, robotníkoch a nádenníkoch, ktorí robia, ako sa im zachce, a už ani nevedia, ako využiť ľudí, hoci v práci sú leniví a neverní. Všetci títo prevyšujú tajných zlodejov, pred ktorými sa môžeš chrániť zámkou, záverou, alebo keď ich prichytia, možno s nimi tak zatočiť, že to viac neurobia. Avšak pred týmito sa nik nemôže uchrániť, ani im to nesmie vytýkať, ani ich obviňovať z krádeže. Radšej to desaťkrát oželite. Veď najviac ma klamú práve moji susedia, dobrí priatelia, moja vlastná čelad', od ktorých by som len dobré očakával.

Ďalej aj na trhu a v každodennom živote sa tak deje plnou mierou. Ľudia sa navzájom verejne oklamávajú zlým tovarom, falošnou mierou, váhou, peniazom a obkrádajú šikovnosťou, peňažnými podvodmi a úskokmi; taktiež pri obchodovaní sa obohacujú na úkor iných a podľa ľubovôle sa navzájom utláčajú, zdierajú a sužujú. Kto by toto všetko mohol vypočítať a pospomínať? Slovom, krádež je najvšeobecnejším remeslom a najväčším cechom na zemi, a keď dnes hľadáme na všetky stavy sveta, zdá sa nám, akoby tu bol veľký a rozsiahly chliev plný veľkých zlodejov. Preto sa korunovanými, krajinskými a pouličnými zlodejmi nenazývajú vykrádači pokladníc a noční zlodeji, ktorí lúpia z hotovosti, ale tí, čo sedia v kreslách a nazývajú sa veľkými pánmi a počestnými a statočnými občanmi a pod pláštikom poctivosti zbíjajú a kradnú.

Ba jednotlivých malých zlodejov by sme nemuseli ani spomínať, keď máme hovoriť o veľkých a mocných arcizlodejoch, s ktorými sa priatelia páni a kniežatá a ktorí denne okrádajú nie jedno — dve mestá, ale celé Nemecko. A kde ostala hlava a najvyšší ochranca všetkých zlodejov, rímska svätá stolica a všetci, ktorí k nej prináležia, ktorá si ešte aj dnes zlodejsky privlastňuje a za svoje pokladá majetky celého sveta? Nakrátko, vo svete je taký poriadok, že ten, kto vie verejne zbíjať a kradnúť, robí to beztrestne a voľne a ešte chce mať aj úctu. Keď malých a nočných zlodejov prichytia, zbavia ich cti a potrescú, tamtí však zostávajú zbožní a počestní. Nech však vedia, že pred Bohom sú najväčšími zlodejmi, a že On ich aj potresce podľa zásluhy. Keďže toto prikázanie zasahuje tak široko — ďaleko, ako sme práve ukázali, treba ho ľudu pilne kázať a vysvetľovať a nedať sa im rozísť takým istým a bezpečným, ale vždy im pred oči stavať a kresliť Boží hnev. Lebo toto musíme kázať nie kresťanom, ale kadejakým pobežom a ničomníkom,

ktorým by mal radšej kázať sudca, žalárnik alebo kat. Preto nech vie každý, kto nechce prísť do nemilosti u Boha, že nie len nesmie spôsobovať škodu svojmu blížnemu, pripravovať ho o to, čo mu patrí ani ho podvádzať a oklamávať pri kupovaní alebo pri akejkoľvek inej príležitosti, ale má mu aj verne ochraňovať jeho majetok, aby mal z neho úžitok, najmä keď za to berie peniaze, odmenu a obživu.

Kto teda týmto prikázáním bezstarostne opovrhne, môže sa mať síce dobre a môže uniknúť katovi, ale Božiemu hnevu a trestu neujde. A keby azda aj dlho ukazoval pýchu a namyslenosť, nakoniec predsa len bude pobeťahom a žobrákom a zakúsi každú biedu a nešťastie. Teraz, keby si mal chrániť majetok svojim zamestnávateľom, napíňaš si hrtan a brucho, berieš si plácu ako zlodej a ešte si ťa musia aj uctiť ako statočného človeka. Mnoho je aj takých, ktorí sa protivia zamestnávateľom a len nechotne dbajú na to, aby nevznikla škoda. Pozri však, čo tým získaš: keď si nadobudneš vlastný majetok a zariadiš domácnosť, k čomu ti Boh na tvoje nešťastie dopomôže, vráti sa ti tvoja nevernosť a odplatou ti bude, že tridsaťnásobne zaplatíš za každý halier, o ktorý si oklamal alebo poškodil. To isté stihne aj remeselníkov a nádenníkov, lebo o ich neznesiteľnej nedbanlivosti teraz počúvame a musíme ju znášať, akoby boli pánmi na cudzom majetku a akoby im každý musel zaplatiť toľko, koľko si zažiadajú. Len nech bezočivo zdierajú, dokiaľ ešte môžu, však Boh nezabúda na svoje prikázanie a aj im odplatí tak, ako si zaslúžili a neodvisnú na zelenej ale suchej šibenici, takže po celý život sa im nič nevydarí ani si nič nenadobudnú. Pravda, keby sme mali riadne ustanovenú vládu v krajine, mohla by takúto svojvôľu ihneď zaraziť a znemožniť, ako to robievali kedysi Rimania, že takýchto ihneď chytili za pačesy, aby iných odstrašili.

A toto by malo postihnúť všetkých, ktorí verejný, slobodný trh menia na mrchovisko a lúpežnícky brloh, v ktorom deň po dni klamú chudobných, zvyšujú ceny a predražujú, a každý zneužíva jarmok ako len môže a pritom sa ešte vyťahuje a nafukuje, ako by mal právo predávať svoj tovar tak draho, ako sa mu líubi a akoby nikoho do toho nič nebolo. Pozorujme len a nechajme ich zdierať, lúpiť a sa lakomiť a spoľahnime sa na Boha, — On to aj bez toho urobí, — že nad tým, čo si si za dlhý čas nazdieral a nahonobil, vyriekne také požehnanie, že to skazu vezme zrna v sypárni, víno v pivnici, dobytok v maštali. Ba ak si niekoho oklamal a pripravil o halier, zničí ti ich celú kopu a dá zhrdzavieť, takže nebudeš mať z nich radosti. Veď každý deň na vlastné oči vidíme a skusujeme, že nakradnutý a neprávom získaný majetok nedonáša úžitok. Koľkí vo dne v noci zhromažďujú a zdierajú, a predsa nie sú ani o halier bohatší? A i keď nazhromaždia mnoho, majú toľko

súženia a nešťastia, že sami nemajú z toho radosti a ani svojim deťom to nemôžu poručiť ako dedičstvo. A keďže sa pri tom všetkom nik nekajú a všetci si žijú, akoby sa nás to netýkalo, musí nás Boh ináč navštíviť a naučiť móresu; a to tak, že alebo dopúšťa na nás nové a nové dopustenia alebo nám posielajú za hostí rotu žoldnierov, ktorí nám za hodinku vyprázdnia pokladnicu a mešec a neprestanú, kým nás len o posledný halier neolúpia, a ešte akoby z vďaky vyplienia a zapália dom a dvor, znásilnia ženu a pobijú deti. Ak si teda mnoho kradol, čakaj určite, že ti ešte viac ukradnú. A kto zbíjal a neprávom koristil, musí strpieť, keď iný zas s ním podobne naloží. Lebo Boh vie majstrovsky trestať zlodca zlodcom, takže jeden druhého okráda a olupuje. Veď kde by sme ináč nabrali dosť šibeníc a povrazov? A tak, kto si dáš povedať, vedz, že je to Božie prikázanie a že sa s ním nemôžeš zahrávať. Lebo i keď nami opovrhneš a nás oklamávaš, okrádaš a olupuješ, my to ešte znesieme, strpíme tvoje krivdenie a ako sa modlíme v Otčenáši, odpustíme ti a sa zľutujeme. Veď zbožní nemôžu mať nedostatok a viacej škodíš sebe ako inému. Ale maj sa na pozore, keď príde milý chudobný (a takých je teraz mnoho), ktorý každý deň musí žiť z ruky do úst, a ty si tak počínaš, akoby každý musel žiť z tvojej milosti, zdieraš a driapeš až do kosti a ešte v pýche a namyslenosti odháňaš toho, ktorému by si mal dať a ho obdarovať, takže odchádza od teba biedny a zarmútený, a keďže sa nikomu nemôže vyžalovať, kričí a volá k nebesiam. Takéhoto počinu sa — hovorím — varuj ako samého diabla. Lebo také úpenie a volanie nebude na smiech, ale bude mať veľký účinok, ktorý veľmi ťažko doľahne i na teba i na celý svet. Lebo prenikne k Tomu, ktorý sa ujíma úbohých a zarmútených srdc a nenechá ich bez pomsty. Avšak ak toto nedbáš a sa tomu vzpieraš, vedz, koho si postavil proti sebe. No ak sa ti bude dariť a dobre sa mať budeš, môžeš pred celým svetom i Bohu i mne nadať do klamárov.

Dosť sme napomínali, varovali, bránili, — kto na to nedbá alebo nechce tomu veriť, nech sa sám presvedčí. Mládeži však musíme toto vstúpiť, aby sa pred nimi varovala a nešla v šľapajách starých rozpustilcov, ale mala pred očami Božie prikázanie, aby ju nezasiahol Boží hnev a trest. My máme len zvestovať Božie slovo a ním karhať, ale zaraziť takú zjavnú svojvôľu patrí sa kniežatám a vrchnosti, ktorá by mala mať oči a odvahu spraviť poriadok a udržať ho v každom zamestnaní a obchode, aby chudobu neobťažovali a nepotláčali; tak by vrchnosť nemusela niesť zodpovednosť za cudzie hriechy.

Dosť sme už porozprávali o tom, čo znamená kradnúť, aby sa to totiž nechápalo v úzkom zmysle, ale aby sa vzťahovalo na všetko, v čom máme s blížnym do činenia. Ako pri predošlých prikázaniach, zhrniem to nakrátko:

týmto prikázáním sa predovšetkým zakazuje blížnemu spôsobiť škodu alebo krivdu akýmkoľvek spôsobom, uchvacovať imanie a majetok alebo schvaľovať a potvrdzovať niečo takého, také skôr znemožňovať a zabraňovať. A naopak sa prikazuje zveľaďovať a napomáhať jeho majetok a keď je v núdzi, pomáhať mu, rozdeliť sa s ním, zastať sa priateľa i nepriateľa. Kto teda hľadá a chce dobré skutky, nájde tu v hojnosti také, ktoré sú veľmi milé a príjemné Bohu a okrem toho ešte aj požehnané a odmenené, takže sa nám bohato nahradí, čo sme vykonali osožného a priateľského svojim blížnym, ako učí aj kráľ Šalamún: „Hospodinu požičiava, kto sa zľutúva nad núdznym; On mu odplatí jeho dobrodenia" (Prísl. 19,17). Tu máš bohatého Pána, ktorý ti iste postačí a ktorý nedopustí, aby si prišiel o niečo alebo trpel núdzu, takže môžeš s čistým svedomím stokrát viacej získať, ako by si nazhŕňal nevernosťou a krivdou. Kto by však nechcel nájsť toto požehnanie, ten nájde dosť hnevu a nešťastia.

Ôsme prikázanie

„Nevydáš krivé svedectvo proti svojmu blížnemu!"

Okrem svojho tela, manželského druha a časného majetku máme ešte ďalší poklad: česť a dobré meno, ktoré sú nám nepostrádateľné. Lebo nemôžeme žiť medzi ľuďmi verejne znevážení a všetkými opovrhnutí. Preto ako Boh nechce, aby bol náš blížny pripravený alebo obratý o peniaze a majetok, tak nechce, aby bol zbavený dobrého mena, cti a statočnosti. Chce, aby si každý zachoval svoju česť pred svojou manželkou, deťmi, čeláďou a susedmi.

A tak najprv najjednoduchší zmysel tohto prikázania, ako hovoria aj slová: „Nevydáš krivé svedectvo proti svojmu blížnemu", vzťahuje sa na verejný súd, kde obžalávajú úbohého nevinného človeka a potláčajú falošnými svedkami, aby bol potrestaný na tele, majetku alebo cti.

Zdá sa, že sa nás toto len málo týka; u Židov to bývalo častejšie. Tu ľud spravovala dobre zriadená vláda. A kde je taká vláda aj dosiaľ, tam sa vyskytujú aj takéto hriechy. Zapríčinené je to tým, že kde zasadá sudca, mešťanosta, knieža alebo iná vrchnosť, tam, ako to býva v tomto svete, — nik nechce urážať; každý sa pretvaruje a tak hovorí, aby si získal priazeň, peniaze, prísľub alebo priateľstvo; preto sa právo chudobného potláča, krivdí sa mu a sa tresce. Je všeobecná pliaga v celom svete, že na súde zriedkakedy zasadajú zbožní ľudia.

Predovšetkým teda sudcom má byť zbožný muž a nielen zbožný ale aj múdry, skúsený, ba aj odvážny a smelý. Podobne aj svedkom má byť smelý a najmä zbožný človek. Lebo kto, chce všetky pravoty spravodlivo rozsúdiť, ten si často pohnevá dobrého priateľa, švagra, suseda, bohatého a mocného, ktorí mu môžu v mnohom pomôcť alebo aj uškodiť. Preto musí byť úplne slepý, musí mať i oči i uši zatvorené, nič nevidieť a nič nepočuť, len to, čo sa dokáže a podľa toho rozhodnúť.

A tak je toto prikázanie predovšetkým na to, aby každý pomáhal svojmu blížnemu k jeho právu a neprekážal mu ani ho nedovolil prekrútiť, ale podporil a sa ho prísne pridržal už či ako sudca a či ako svedok, nechže by šlo o čokoľvek. Je tu vyznačený cieľ najmä našim pánom juristom, aby v pravotách hľadeli na právo a ho pravdivo a spravodlivo zastávali; čo je pravda, nechali pravdou a naopak, nič neprekrúcali, nezakrývali, ani nezamlčovali, nevšímajúc si peňazí, majetku, postavenia a hodnosti. Toto je jedna čiastka a najjednoduchší zmysel tohto prikázania týkajúci sa súdneho pokračovania.

Širší zmysel má toto prikázanie, keď sa vzťahuje na cirkevný súd alebo správu, pretože aj tu sa stáva, že ľudia falošne svedčia proti svojim blížnym. Lebo zbožných kazateľov a kresťanov svet odcudzuje, keď ich nazýva kacírmi, odpadlíkmi, ba odbojníkymi a prekliatymi zločincami. Pritom sa aj slovo Božie ako niečo najškodlivejšie a najotravnejšie prenasleduje, zneuctuje, obviňuje zo lží, prekrúca, falošne užíva a vykladá. Toto však teraz necháme; lebo len slepý svet zatracuje pravdu a dietky Božie a ich prenasleduje a nepokladá si to za hriech.

Po tretie týka sa nás všetkých; v tomto prikázaní zakazujú sa všetky hriechy jazyka, čím blížnemu možno spôsobiť škodu alebo utráť mu na cti. Lebo „vydať krivé svedectvo" je skutok úst; Boh teda zakazuje všetko, čím jazyk ubližuje blížnemu, či sú to falošní kazatelia a ich učenie a rúhanie, či falošní sudcovia a svedkovia a ich rozsudok, či aj mimo súdu lož a zlomyseľné reči. Sem patrí najmä ošklivý a hnusný hriech pomlúvania, čiže ohovárania, ktorým si nás diabol osedlal; o tomto by sa dalo veľa rozprávať. Je to všeobecná zlá nákaza, že každý radšej počúva zlé veci o blížnom ako dobré. A hoci my sami sme takí zlí, že neznesieme, aby sa o nás zle hovorilo, ale každý si praje, aby celý svet o ňom len dobre hovoril, predsa neznášame, aby sa o iných dobre hovorilo.

Preto, aby sme sa vyvarovali tejto necnosti, zachovajme si, že nikomu sa nedovoľuje verejne posudzovať a trestať blížneho i keby hneď videl hrešiť, iba ak by mal moc súdiť a trestať; lebo je veľmi veľký rozdiel: hriech súdiť a o

hriechu vedieť. Vedieť môžeš, ale súdiť nesmieš. Môžem vidieť aj počuť, že môj blížny hreší, ale nemám práva vziať ho do reči pred inými. A ak predsa zasiahnem do toho, súdim a posudzujem, hreším väčšmi ako on. Ale ak vieš niečo o ňom, pochovaj a zahrab to v sebe, kým nedostaneš príkaz byť sudcom a trestať z úradu.

Teda klebetníkmi sú tí, čo sa neuspokojujú s tým, že niečo vedia, ale pokročia ďalej a zamiešajú sa do úradu a keď nejakú maličkosť o niekom vedia, roznášajú to po všetkých kútoch, svrbí ich jazyk a majú radosť, keď sa môžu rýpať v cudzej špine, ako keď sa sviňa váľa v hnojisku a rýpe v ňom rypákom. To znamená miešať sa do Božieho súdu a úradu a súdiť a trestať najprísnejším trestom. Veď žiaden sudca nemôže potrestať prísnejšie, ako keď vyriekne: toto je zlodej, vrah, zradca atď. A tak ten, kto sa opováži povedať toto o blížnom, privlastňuje si práve toľko moci ako cisár a všetka vrchnosť. Lebo aj keď nemáš meč, predsa používaš svoj jedovatý jazyk, aby si hanobil a ranil blížneho.

Preto Boh zakazuje ohovárať, i keby ten druhý bol vinný, a keby si ty o tom dobre vedel; tým menej, keby si o tom vedel len z počutia. Povieš: „Prečo by som to nepovedal, keď je to pravda?“ Odpoveď: „Prečo to nepovieš riadnemu sudcovi?“ „Dobre, lenže nemôžem to verejne dokázať a mohol by som azda dostať na hubu a zle pochodiť.“ Nuž, môj milý, ak cítiš, že niečo prihorelo, ale sa neopovažuješ postaviť sa pred osobou na to ustanovenú a tam to predniesť, tak drž hubu. Ak však o tom vieš, tak vedz to sám pre seba a nie pre druhého. Lebo keď to naďalej roznášaš, i keby to bola hneď pravda, si luhár, lebo to nemôžeš dokázať a počínaš si ako zloduch.

Lebo nikoho neslobodno pripraviť o jeho česť a dobré meno, iba ak mu ich verejne vzali.

Falošným svedectvom je teda všetko, čo nemožno dokázať tak, ako sa počulo. A tak teda, čo nie je dostatočnými dôkazmi potvrdené, nemá sa rozhlasovať, ani vyhlasovať za pravdivé. Slovom, čo je tajné, má zostať tajné, alebo, ako počujeme, v tajnosti sa má trestať. Preto keď sa stretneš s nejakou nepotrebnou hubou, ktorá iného roznáša a ohovára, povedz mu to rovno do očí, aby sa zahanbil po uši. Takto ne jeden bude držať jazyk za zubami, ktorý ináč klebetil o nejakom úbožiakovi, z čoho sa tento len veľmi ťažko očistil. Lebo človeka možno ľahko pripraviť o česť a dobré meno, ale ťažko mu ho navrátiť.

Vidíš teda, že sa celkom zakazuje hovoriť niečo zlé o blížnom, s výnimkou svetskej vrchnosti, kňazov, otca, matky; avšak tomuto prikázaniu treba tak rozumieť, že zlo nezostane nepotrestané. Ako aj podľa piateho prikázania

nik nemá škodiť na tele okrem kata, ktorý z povolania nerobí dobre blížnemu, ale len škodu a zlo a nehreší pritom proti Božiemu prikázaniu, pretože Boh sám ustanovil toto povolanie, lebo On dal právo trestať podľa svojej vôle, ako hovorí v prvom prikázaní: tak tiež, i keď sám osebe nik nemá súdiť ani trestať, avšak keď to nerobia tí, ktorí to majú prikázané, hrešia tak isto, ako ten, ktorý tak robí sám od seba neoprávnene. Lebo potreba vyžaduje, aby sa zlo obžalovalo, aby sa o ňom hovorilo a vypovedalo, aby sa vyšetrilo a dokázalo, je to celkom tak ako s lekárom, ktorý sa niekedy musí pozrieť a siahnuť pacientovi aj na skryté miesta. Takto podobne aj vrchnosť, otec a mať, ba aj bratia a sestry a vôbec; dobrí priatelia sú povinní trestať zlo medzi sebou, keď to treba a je užitočné.

Správne by bolo zachovať poriadok podľa evanjelia (Mat. 18,15), kde Kristus hovorí: „Keby tvoj brat zhrešil (proti tebe), choď a potresci ho medzi štyrmi očami“. Tu máš skvelé a výborné poučenie, ako možno dobre narábať jazykom; treba si to dobre zapamätať, aby sa zabránilo škodlivému zneužívaniu. Podľa toho sa riadť, aby si o blížnom hneď neroztrusoval zlé chýry a neohováral ho, ale ho tajne napomenul, aby sa polepšil. Podobne keď ti niekto povie, čo ten alebo, onen vykonal, pouč ho, ak to na vlastné oči videl, aby šiel a sám ho napomenul; ak nie, aby držal jazyk za zubami.

Tomuto sa môžeš naučiť aj z každodenného domáceho života. Lebo tak to robí otec rodiny:

keď vidí, že si sluha nekoná povinnosti, sám mu dohovára. Keby bol však taký hlúpy a nechal sluhu doma a vyšiel by na ulicu požalovať sa susedom, iste by si počul: „Blázon, čo nás do toho? Prečo mu to sám nepovieš?“ Hľa, to by bolo správne počínanie a i zlo by sa odstránilo i česť tvojho blížneho zachovala. Ako o tom hovorí aj Kristus: „Ak ťa poslúchne, získal si svojho brata“ (Mat. 18,15). Urobil si veľmi dobrý skutok. A či si azda myslíš, že je nepatrná vec získať brata? Spýtaj sa. či sa všetci mnísi a sväté rády so všetkými svojimi skutkami môžu pochváliť, že získali brata?

Kristus ďalej učí: „Ak ťa neposlúchne, pojmi so sebou ešte jedného alebo dvoch, aby všetko bolo istené svedectvom dvoch alebo troch svedkov“ (Mat. 18,16). Teda aby si šiel za tým, ktorého sa to týka a neohováral ho poza chrbát. Ak by to však nepomohlo, prednes to verejne pred zhromaždením, už či pred svetským a či duchovným súdom. Veď tu nie si sám, ale máš so sebou svedkov, ktorými môžeš dokázať vinu a sudca sa na to môže oprieť, podľa toho rozsúdiť a potrestať. Takto sa riadne a podľa pravdy dosiahne, že zlo sa zamedzí a napraví. Ináč, ak niekoho roznášame po všetkých kútoch a namáčame do špiny, tým ho nepolepšíme; a keď treba potvrdiť a dokázať

ohováračky, každý tají, že by bol dačo povedal. Takým hubám by sa preto najlepšie stalo, keby si poriadne odpykali svoje táraniny, aby sa tým aj iní odstrašili. Keby si chcel napraviť svojho blížneho alebo keby si to robil z lásky k pravde, nemusíš sa tajne prikrádať a báť sa dňa a svetla.

Toto všetko sa týka tajných hriechov. Kde je však hriech celkom verejný, že sudca i každý o ňom dobre vie, tu sa mu môžeš vyhnúť bez previnenia sa a ho nechať, pretože sa sám verejne zhanobil. Lebo čo je jasné ako deň, tam netreba pomluvy ani falošných sudcov a svedkov. Napríklad, keď my teraz tresceme pápeža a jeho učenie, uverejnené v knihách a rozkričané do celého sveta. Lebo kde je hriech verejný, tam bude samozrejme nasledovať aj verejný trest, aby sa každý vedel pred ním chrániť.

Toto teda je obsah a jednoduchý zmysel tohto prikázania, aby nik svojmu blížnemu, či je priateľ a či nepriateľ, neškodil jazykom, ani zle o ňom nehovoril, už či by bola pravda a či klamstvo, keby to nekonal na rozkaz alebo pre polepšenie blížneho. Ale aby tak užíval a upotreboval svoj jazyk, že by o každom hovoril len to najlepšie, prikrýval jeho hriechy a priestupky, omlúval ho a jeho cťou okrášľoval a oslobodzoval. Najhlavnejším dôvodom je, čo Kristus oznámil v evanjeliu a do ktorého zahŕňa všetky prikázania voči blížnym: „Čokoľvek chcete, aby vám ľudia činili, čiňte im aj vy" (Mat. 7,12).

Toto učí aj príroda na našom vlastnom tele, ako hovorí sv. Pavel: „Údy tela, ktoré sa zdajú menej cennými na tele, tým väčšmi si ich uctieame, a našim „neslušným" (údom) dostáva sa tým slušnejšieho odenia" (1. Kor. 12,22). Nik si neprikrýva tvár, oči, nos, ústa, lebo tieto údy to nepotrebujú, keďže sú najpočestnejšie. Usilovne však zakrývame najchúlostivejšie, za ktoré sa hanbíme. Ruky, oči i celé telo pomáha ich prikryť a zabaliť. A tak čo je na našom blížnom nečestné a krehké, máme aj my zakrývať a ako nám len možno poslúžiť, pomôcť a prispieť jeho cti. A naopak, odstraňovať všetko, čo by ho mohlo potupiť. Jedinečnou a skvelou cnosťou je všetko, čo počujeme hovoriť o blížnych (ak len nie je to navidomoči zlé), vykladať si po dobrom a čo najlepšie vysvetľovať a prepačovať naprotiveň jedovatým hubám, ktoré sa vynasnažujú vyňuchať a zachytiť o blížnom, čo by mohli na ňom hanobiť a čím horšie si vysvetľovať a prekrútiť, ako sa to teraz stáva najmä milému slovu Božiemu a jeho kazateľom.

V tomto prikázaní sú teda zhrnuté najmä mnohé dobré skutky, ktoré sa Bohu veľmi lúbia a prinášajú mnoho dobrého a požehnaní, len keby ich slepý svet a falošní svätí chceli poznať. Lebo na celom a v celom človekovi nieto, čo by v duchovných i svetských veciach mohlo viac i dobrého i zlého spôsobiť ako jazyk, hoci je najmenším a najslabším údom.

Deviate a desiate prikázanie

„Nepožiadáš domu svojho blížneho!"

„Nepožiadáš ani manželky (manžela), ani služobníka, ani služobnice, ani vola, ani osla blížneho, ani ničoho, čo je jeho!"

Tieto dve prikázania boli vydané výlučne Židom, ale týkajú sa čiastočne aj nás. Lebo sa nevzťahujú na necudnosť a krádež, pretože toto bolo už dostatočne zakázané. Židia si totiž mysleli, že ich všetky zachovali, keď niektorý skutok navonok vykonali alebo nevykonali. Preto Boh pripojil ešte tieto dve prikázania, aby sa vedelo, že je hriechom a teda zakázané aj len zatúžiť za manželkou alebo majetkom blížneho alebo usilovať sa ich dosiahnuť akýmkoľvek spôsobom. A to najmä preto, že u Židov služobníci a služobnice neslúžili ako teraz slobodne, za mzdu, dokedy chcú, ale boli pánovým vlastníctvom s telom a so všetkým, čo mali, ako dobytok a iný majetok. Okrem toho každý mohol prepustiť manželku verejne prepúšťacím lístkom a vziať si druhú. Preto boli neustále v neistote, či si niekto nezaľúbi manželku iného alebo nenájde si nejakú zámienku a i svoju prepustí i druhému jeho odlúdi, aby si ju plným právom mohol podržať. Toto u nich nebolo ani hriechom ani nehanebnosťou práve tak, ako keď teraz otec rodiny prepustí svojho služobníka a služobnicu alebo si ich vzájomne nejako odvedú.

Preto teda, hovorím, si toto prikázanie tak vykladali a to správne (hoci sa tu ide širšie aj ďalej), aby sa nik nesnažil ani nepomýšľal privlastniť si to, čo patrí inému, ako napr. manželku, čelaď, dom a dvor, pole, lúky, dobytok, ani vtedy, keby sa to mohlo stať pod peknou zámienkou a zásterkou avšak na škodu blížneho. Už predtým, v siedmom prikázaní, sa totiž zakazuje uchvátiť a zadržať si majetok blížneho, na ktorý inak nemožno mať nijaké právo. Tu sa však zakazuje odlúdiť niečo blížnemu, i keď by sa mohlo stať poctivým spôsobom pred svetom, takže by ťa nik nemohol obviniť ani nik by sa ťa neopovážil karhať, že si to získal nespravodlivo. Ľudská povaha je už raz taká, že nik nepraje druhému toľko ako sebe a každý si uchvacuje, koľko len môže a na druhého nehľadí. Pritom však chceme byť zbožní, vieme sa veľmi dobre okrášľovať, podlosť zakrývať, hľadáme a vymýšľame také prefíkané úskoky a podludné triky (aké len možno vymyslieť), akoby to bolo celkom podľa práva, opovažujeme sa bezočivo odvolávať a spoliehať sa na právo a

chceli by sme to pomenovať múdrosťou a opatrnosťou a nie darebáctvom. Tomuto napomáhajú aj juristi a právnici, ktorí právo prekrúcajú a naťahujú tak, ako im to najlepšie vyhovuje, zmysel slov prekrúcajú a sa za ne skrývajú a nehľadia na spravodlivosť a potreby blížneho. Slovom, kto je v tomto najzručnejší a najšikovnejší, tomu právo najlepšie pomáha, ako aj hovoria: „Bdelým právo pomáha“.

Preto toto posledné prikázanie nie je vydané proti zlým ľuďom, ktorých svet zná, ale práve proti zbožným, ktorí chcú, aby ich chválili, a chcú sa volať poctivými a úprimnými ľuďmi, ktorý sa proti predošlým prikázaniam ničím neprevinili. Takými chceli byť najmä Židia a dnes mnohí veľkí šľachtici, páni a kniežatá. Lebo obecná luza prináleží omnoho nižšie, do siedmeho prikázania, pretože jej málo záleží na tom, s akou ctou a akým právom získala to, čo má. Proti posledným prikázaniam sa najčastejšie hreší pri súdnom pokračovaní, kde sa snažia uchvátiť a získať niečo od blížneho. Napríklad, keď sa hádajú a jednú o veľké dedičstvo alebo o nehnuteľný majetok atď., tu každý uvádza všetko možné a pomáha si čímkoľvek, čo by sa mohlo zdať právom a prekrúti to a vykrášli tak, že jemu musia pririeknuť právo a dosiahne majetok takým titulom, že nik druhý nemá naň viac práva ani nároku. Podobne keď niekto má záľusk na hrad, mesto, grófstvo alebo čokoľvek veľkého a ako len môže podpláca pomocou priateľov dovtedy, kým len ho nevezmú inému a nepririeknu jemu.

Potom si dá potvrdiť na písme a pečatou, že ho získal s kniežacím schválením a poctivo. Tak isto je to aj pri bežnom kupčení, keď jeden druhému vytrhne listivo niečo z ruky, pričom sa ten druhý musí na to len dívať; alebo ho preľstí a oberie o zisk a úžitok, ktorý si tamten nemôže udržať pre nedostatok alebo dlhy a preto sa musí poddať so škodou, takže ten získa polovicu alebo i viacej - A predsa sa toto neodcudzuje ako nespravodlivo získané ale platí ako počestná kúpa. Tu platí: „Kto prv príde, ten prv melie „Každé hrable k sebe hrabú“; druhý nechže si má, čo môže. A kto by vedel vypočítať, koľko si možno nazhŕňať pod takýmto pekným pláštikom.

A svet toto nepokladá za nespravodlivosť a nechce vidieť, že sa tým blížny poškodzuje a musí prepustiť to, čoho sa nemôže vzdať bez škody. Iste nik by si neprial, aby sa to stalo jemu. Z tohoto vidieť, že takéto výhovorky a zámienky sú falošné.

Kedysi sa tak robievalo aj so ženami: Keď sa niekomu zapáčila žena iného, sám alebo za pomoci iného vymyslel nejaký úskok (takými prostriedkami a takým spôsobom, že by sme sa tomu divili) a tak to narafičil, že alebo sa na

ňu nahneval jej muž alebo sa ona vzoprela a postavila proti manželovi, že ju musel odohnať a prenechať tomu druhému. Toto sa bezpochyby často stávalo u Židov, ako sa dočítame v evanjeliu o kráľovi Herodesovi, že sa milkoval s manželkou vlastného brata už za jeho života a chcel byť pritom počestným a zbožným mužom, ako o tom svedčí sv. Marek. Ale dúfam, že sa u nás takýto prípad nevyskytuje, pretože v Novej zmluve sa zakazuje manželom rozlučovať sa. Mohlo by sa to stať iba v takom prípade, že by jeden druhému podfukom predchytí bohatú nevestu. Stáva sa však aj u nás, že jeden druhému odláka a odvedie peknými sľubmi služobníka alebo služobnicu.

Nech by sa toto robilo akýmkoľvek spôsobom, treba nám vedieť, že Boh nechce, aby si pripravil blížneho o niečo, čo jemu náleží a malo by mu to chybovať, aby si si ty ukojil lakomosť, i keby si si to mohol privlastniť bez toho, aby si si tým naštrbil česť pred svetom. Pretože je to tajná a zákerná zlomyseľnosť a, ako sa hovorí, falošná hra, kde nič zlého nemožno spozorovať. Lebo i keď sa tváriš akoby si nikomu nebol spôsobil krivdu, predsa si ublížil svojmu blížnemu. A i keď sa to nemenuje krádežou klamstvom, predsa však to znamená požiadať majetok blížneho, to jest túžiť za ním a odcudziť ho popri jeho vôli a nežičiť mu, čo mu Boh požehnal. A hoci si to i sudca i každý musí ponechať, Boh ti to nenechá, lebo On veľmi dobre vidí ľstivé srdce a podvody sveta, ktorému, keď sa podá malý prst, zdrapí celú ruku, takže za tým nasleduje zjavná nespravodlivosť a násilie.

Teda jednoduchý zmysel tohto prikázania je, že najprv sa prikazuje, aby sme blížnemu nepriali škodu, k nej nenapomáhali ani ju nespôsobovali, ale mu žičili a dopriali, čo má. Potom, aby sme mu pomáhali a zachovali, čo mu môže osožiť a poslúžiť, ako si to sebe prajeme. Toto teda je ustanovené proti nežičlivosti a hnusnému lakomstvu, aby Boh odstránil príčinu a koreň všetkého, čo škodí blížnemu. Preto to aj tak jasne vyjadril „nepožiadajš" atď. Pretože chce mať predovšetkým čisté srdce, i keď to, kým žijeme, nebudeme môcť celkom dosiahnuť. Takže aj toto prikázanie, ako všetky ostatné, nás neprestajne obviňuje a ukazuje, akí spravodliví sme my pred Bohom.

Záverka Desiatich Božích prikázaní

Tu máme Desiat Božích prikázaní, jadro Božieho učenia, čo máme robiť, aby sa celý náš život Bohu líbil; a súčasne i pravé žriedlo a žľab, z ktorých musí vyvierať a prýštiť všetko, čo má byť dobrým skutkom. Takže mimo Desiatich

Božích prikázaní nijaký skutok ani život nemôže byť dobrý a sa lúbiť Bohu, i keby ho svet pokladal za neviem aký veľký a skvelý. Všimnime si, či sa naši svätí velikáši môžu chváliť svojimi duchovnými rádmi a veľkými skutkami, ktoré si sami povymýšľali a uložili, a pritom Božie prikázania obchádzali, akoby boli omnoho menšie alebo už dávno prekonané. Ja myslím, že by mali plné ruky roboty, keby to všetko chceli zachovávať: pokoru, trpezlivosť a lásku voči nepriateľom, čistotu, dobročinnosť atď. Ale takéto skutky v očiach sveta nemajú ceny ani vážnosti. Keďže toto nie sú nijaké nezvyčajné a zveličené skutky a nemajú svoj osobitný čas, miesto, spôsob, obrady, ale sú len obyčajné, každodenné domáce skutky, ktoré môže konať sused susedovi, — a preto si ich necenia. Tamtie však priťahujú oči i uši, k tomu si pomáhajú ešte aj veľkou nádherou, prepychom, veľkolepými budovami, ktoré vyzdobujú až do vrchu, takže sa všetko musí ligotať a jagať. Tu sa i kadí, tu sa spieva, cengá, tu sa rozsvecujú sviečky a svetlá, takže aj sluch aj zrak vníma iba toto. Keď nejaký páter stojí v zlatom vyšívanom rúchu alebo keď laik klačí na kolenách celý deň, to nazývajú skvelým skutkom, ktorý nevedia dosť vynachváliť. Ale keď nejaké chudobné dievčatko opatruje malé dieťa a verne vykonáva to, čo má prikázané, to za nič nemajú. Ved' na čo by potom boli mnísi a mníšky po kláštorech?!

Nuž, povedz, či to nie je prekliata trúfalosť falošných svätcov, ktorí sa v tomto opovažujú vidieť vyšší a lepší život a stav, ako v zachovávaní Desiatich Božích prikázaní? Myslia si, ako sa hovorí, že je to obyčajný život pre obyčajného človeka, ich však že je pre svätých a dokonalých ľudí. Nevidia, úbohí, slepí ľudia, že nik nezachováva čo aj len jedno z desiatich prikázaní tak, ako treba, ale že musí prísť na pomoc i Viera všeobecná kresťanská, i Otčenáš, ako ešte počujeme, v ktorých prosíme a žiadame o toto a bez prestania dosahujeme. Preto je ich chvastanie sa práve také, ako keby som sa ja vystatoval hovoriac: „Nemám síce ani haliera, ale predsa si trúfam zaplatiť desať zlatých.“

Toto hovorím a prízvukujem preto, aby sa odstránilo strašné zneužívanie, ktoré sa tak hlboko zakorenilo a ešte stále väzí v mnohých a aby sa všetky stavy na zemi naučili sem upierať zraky a týmto jediným sa zaoberať. Lebo ešte dlho nebude sa dať zostaviť učenie alebo stavy života, ktoré by sa vyrovnali Desiatim Božím prikázaniam, pretože tieto sú také vznešené, že ich nikto nemôže dosiahnuť ľudskými silami. Kto však prikázania naplnil, bol by nebeským, anjelským človekom, prevyšujúcim svätosť celého sveta. Len si ich vezmi pred seba a skúmaj, vynalož všetku svoju silu a snahu a uvidíš, koľko ti dajú roboty, takže nebudeš hľadať ani si vážiť iné skutky alebo inú svätosť. Toto stačí na poučenie a napomenutie pri prvej časti. Musíme však

na zakončenie zopakovať text, o ktorom sme hovorili už pri prvom prikázaní, aby sme sa poučili, ako si Pán Boh veľmi zakladá na tom, aby sme si Desť Božích prikázaní dobre vštepili do pamäti a cvičili. „Ja som Hospodin, tvoj Boh, Boh, ktorý až do tretieho aj štvrtého pokolenia navštevujem neprávotť otcov na synoch, čo ma nenávidia, ale preukazujem milosť tisícim pokoleniam, ktoré ma milujú a zachovávajú moje prikázania“.

Tento doplnok, ako sme už prv počuli, je síce pripojený k prvému prikázaniu, ale platí všetkým prikázaniam, pretože sa na všetky vzťahuje a všetky sa majú riadiť podľa neho. Preto som povedal, že aj toto treba mládeži vysvetľovať a vštepovať, aby sa naučila, zachovávala a videla, čo nás má ponúkať a povzbudzovať zachovávať Desť Božích prikázaní. A tieto slová treba tak chápať, akoby boli pripojené ku každému prikázaniu osobitne, že sa teda tiahnu cez každé jedno prikázanie.

Ako už bolo povedané, tieto slová obsahujú teda i výstražné slovo i priateľské zaslúbenie, aby nás zastrášovali a varovali i vábili a povzbudzovali prijímať Jeho slovo ako Božiu vážnosť a si ho veľmi vážiť. Veď On sám osvedčil, ako si na ňom zakladá a ako prísne bude oň dbať, totiž že hrozne a strašne potresce všetkých, ktorí znevažujú Jeho prikázania a naopak, bohato odmení, požehná a všetko dobré dá tým, čo si ich vážia a podľa nich radi konajú a žijú. Žiada teda, aby všetko vychádzalo zo srdca, ktoré sa bojí iba Boha a iba Jeho má pred očami a pre takúto bázeň nekoná nič, čo je proti Jeho vôli a čo by Ho rozhnevalo. A naopak, iba Jemu dôveruje a robí Mu po vôli, ako On si praje; pretože sa nám privráva priateľsky ako otec a ponúka nám všetku milosť a dobrotu.

Zmysel totiž a správny výklad prvého a najdôležitejšieho prikázania, z ktorého majú prýštiť a vychádzať všetky ostatné, je, že toto slovo „Nebudeš mať iných bohov popri mne“ vyjadruje čo najjednoduchšie to, čo sa tu požaduje: máš sa Ma ako svojho jediného pravého Boha báť, milovať a vo Mňa dúfať. Lebo kde srdce toto cíti voči Bohu, tam sa plní aj toto aj všetky ostatné prikázania. A naopak: kto sa niečoho iného bojí a iné miluje na nebi a na zemi, ten nezachováva ani toto ani ostatné prikázania. Takto i celé písmo vždy zvestovalo a učilo toto prikázanie a nabádalo k týmto dvom veciam: k Božej bázni a k Božej dôvere. Predovšetkým prorok Dávid vo všetkých Žalmoch, no najmä keď hovorí: „Hospodin záľubu má v tých, čo boja sa Ho, čo dôverujú v Jeho milosť“ (Žalm 147,11) akoby tieto slová vyjadrovali celé prikázanie v jednom verši a akoby hovorili „Boh má záľubu v tých, čo nemajú iných bohov“.

Takto má svietiť prvé prikázanie a dávať lesk ostatným. Tak musí toto slovo prenikať všetky prikázania ako sponka alebo krúžok vo venci, ktorý spája koniec a začiatok a všetko drží pohromade, aby sa to vždy znova a znova opakovalo a nezabúdalo. Ako najmä v druhom prikázaní, že sa máme Boha báť, nezneužívať Jeho meno na kľatbu, klamstvo, oklamávanie a iné zvody a zlé veci, ale ho správne a dobre užívať so vzývaním, modlitbou, chválou a vďakou, z lásky a dôvery podľa prvého prikázania. Podobne táto bázeň, láska a dôvera má nás ponúkať a nútiť, aby sme neznevažovali Jeho slovo, ale sa mu učili, radi ho poslúchali, za sväté pokladali a ctili.

A takto z moci prvého prikázania nasledujú aj všetky prikázania voči blíznym: aby sme si ctili otca a matku a každú vrchnosť a aby sme im boli poddaní a poslušní nielen kvôli nim ale kvôli

Pánovi. Nedbaj ani na otca ani na matku, čo im robiť alebo nerobiť po vôli, ale dbaj na to, čo chce Boh od teba a čo On požaduje; ak to nerobíš, máš rozhnevaného sudcu; ak to robíš, máš milostivého Otca. Tiež aby si svojmu blížnemu nespôsobil bolesť, škodu alebo násilie, aby si mu neublížil ani na tele ani na manželskom druhovi, cti alebo práve, ako sa to jedno za druhým prikazuje, i keby si mal možnosť a príčinu a nik by ťa za to nepotrestal. Ale každému máš dobre činiť, pomáhať a byť na osoh, ako a kde môžeš jedine z lásky a na zaľúbenie sa Bohu s dôverou, že ti to všetko bohato vynahradí. Z toho vidíš, že prvé prikázanie je hlavou a prameňom, že toto prechádza všetkými ostatnými; ako zas naopak: všetky majú s ním súvis a sa naň viažu, takže koniec i začiatok sú spojené.

Toto, hovorím, je užitočné i potrebné vždy znova a znova vysvetľovať mládeži, pobádať ju a napomínať, aby sa vychovávala nie ako dobytok bitkou, ale vyrastala v Božej bázni a kázni. Lebo kde pamätajú a si pripustia k srdcu, že toto nie je ľudský výmysel, ale prikázania najvyššej Velebnosti, ktorá si na nich veľmi zakladá, hnevá sa a tresce tých, čo ich znevažujú, a naopak, bohato odmeňuje všetkých, ktorí ich zachovávajú, tu ich toto samo bude povzbudzovať a ponúkať, aby s radosťou plnili Božiu vôľu. Veď v Starej zmluve sa neprikazuje nadarmo, že Desať Božích prikázaní má byť napísaných na všetkých stenách a rohoch, ba i na šatách, a to nie preto, aby tu boli napísané a nosili sa na obdiv, ako to robili Židia, ale aby boli neustále na očiach a v pamäti, aby sme ich zachovávali vo všetkých svojich činoch a skutkoch. Každý sa má cvičiť v nich pri každej príležitosti, v každom zamestnaní a práci, akoby boli napísané všade, kam sa pozrie, ba kam kročí a kde si zastane. Takto i doma vo svojom dome i pri susedoch si nájdeme dosť príležitostí cvičiť sa v Desiatich Božích prikázaniach a nik nemusí ďaleko utekať za nimi.

Z tohto znova vidíme, ako vysoko treba dvíhať a ceníť si Desť Božích prikázaní nad všetky stavy, príkazy a skutky, ktoré sa kedysi učili a vysvetľovali. Veď tu s dôverou môžeme povedať: Nech vystúpia všetci mudrci a svätí, či budú môcť vykonať skutok rovný týmto prikázaniam, ktoré Boh s toľkou vážnosťou požaduje a prikazuje, hroziac najvyšším hnevom a trestom; pritom však pripája také skvelé zaslúbenie, že nás zahŕňa všetkým dobrým a požehnaním. Preto si ich treba vážiť a oceniť nad všetky ostatné náuky ako najvyšší poklad od Boha.

DRUHÁ ČASŤ

O viere

Dosiaľ sme počuli o prvej čiastke kresťanského učenia; videli sme, čo máme podľa Božej vôle robiť a čoho sa chrániť. Za ňou po poriadku nasleduje Viera všeobecná kresťanská, ktorá nám predkladá všetko, čo máme od Boha očakávať a prijímať a, aby som to čo najstručnejšie vyjadril, učí nás dokonale Ho poznať. Má nám prave pomáhať robiť to, čo podľa Desiatich Božích prikázaní robiť máme, pretože, ako sme už prv povedali, prikázania tak vysoko stoja, že všetky ľudské schopnosti sú primálne a prislabé ich zachovávať. Preto sa aj túto časť treba takisto dobre naučiť ako tamtú, aby sme vedeli, ako ich zachovávať a kde a z čoho vziať na to silu. Veď keby sme vlastnými silami mohli zachovávať Desiat Božích prikázaní tak, ako ich máme zachovávať, nepotrebovali by sme ani Vieru všeobecnú kresťanskú ani Otčenáš. Avšak prv, ako vysvetlíme,, prečo je viera užitočná a potrebná, pre jednoduchých postačí, aby sa najprv naučili a pochopili samotnú Vieru všeobecnú kresťanskú.

Dosiaľ delili Vieru všeobecnú kresťanskú na dvanásť článkov, hoci keby sa všetky články, čo sú v Písme a patria do Vierovyznania chápali jednotlivo, bolo by ich omnoho viacej a niekoľkými slovami by sa ani nedali vyjadriť. Ale aby ich bolo možno čo najľahšie a najjednoduchšie pochopiť, ako sa im majú deti učiť, zhrnieme celú Vieru všeobecnú kresťanskú nakrátko do troch článkov, podľa troch osôb Božstva, na ktoré sa vzťahuje všetko, čo veríme; teda že prvý článok o Bohu — Otcu vysvetľuje stvorenie; druhý o Synu — vykúpenie; tretí o Duchu Svätom — posvätenie. Takže Vieru všeobecnú kresťanskú možno čo najkratšie zhrnúť do týchto slov: „Verím v Boha Otca, ktorý ma stvoril, verím v Boha Syna, ktorý ma vykúpil; verím v Ducha Svätého, ktorý ma posväcuje". Jeden Boh a jedna viera, ale tri osoby, preto aj tri články alebo vyznania. A tak teraz prejdeme v krátkosti na slová.

Prvý článok

„Verím v Boha Otca všemohúceho, Stvoriteľa neba i zeme."

Tu sa čo najkratšie vykresľuje a opisuje bytosť, vôľa, konanie a skutky Boha Otca. Keďže Desiat Božích prikázaní požadovali mať iba jedného Boha,

mohol by sa niekto opýtať: „Čo je Boh, čo robí, ako Ho treba chváliť alebo maľovať alebo opísať, aby sme Ho poznali?“ O tomto nás učí tento i nasledujúci článok. Že viera nie je teda nič iné ako svedčenie a vyznanie kresťana na prvé prikázanie. Keď sa teda dieťaťa opýtame: „Milý môj, akého máš Boha a čo o ňom vieš?“, môže odpovedať: „Môj Boh je predovšetkým Otec, ktorý stvoril nebo a zem; mimo Neho nikoho neuznávam za Boha, pretože nik iný nemohol stvoriť nebo a zem“.

Pre učeních však a pre tých, čo sú trochu zbehlí, možno všetky tri články obšírnejšie vysvetliť a rozdeliť na toľko častok, koľko je v nich slov. Ale žiakom stačí ukázať najpotrebnejšie, totiž ako sme povedali, že tento článok sa týka stvorenia, čo sa opiera o slová: „Stvoriteľ neba a zeme“. Čo však znamená a čo sa myslí pod slovami „Verím v Boha Otca všemohúceho Stvoriteľa atď.“ Odpoveď: „Pod tým myslím a verím, že som Božím tvorom, to je, že mi Boh dal a dosiaľ zachováva telo, dušu a život, veľké i malé údy, všetky zmysly, rozum a um atď.; pokrm a nápoj, odev, potravu, ženu a deti, čelaď, dom a dvor atď.; k tomu dáva slúžiť na úžitok a pre potrebu života všetko stvorenie, slnko, mesiac a hviezdy na nebi, deň a noc, vzduch, oheň, vodu, pôdu so všetkým, čo plodí a vydáva, vtákov, ryby, zvieratá, obilie a všetky plodiny; tiež ostatné dobré telesné a časné dary, dobrú správu, pokoj, bezpečnosť. Tento článok nás teda učí, že nikto sám od seba nemá a nemôže si zachovať ani život ani nič, čo sme tu vypočítali a čo ešte môžeme vypočítať, nech je to akokoľvek nepatrné a malé. Toto všetko obsahuje slovo „Stvoriteľ“.

Okrem toho tiež vyznávame, že Boh — Otec všetko, čo máme a čo vidíme, nám nielen dal, ale že nás každého dňa aj chráni a zachováva pred akýmkoľvek nešťastím a zlom, odvracia od nás každú nehodu a nebezpečenstvo, a to všetko z čirej lásky a dobroty, bez našich zásluh, ako láskavý Otec, ktorý sa o nás stará, aby nás zármutok nestihol. Avšak o tomto viacej hovoriť patrí už do iných dvoch častí tohoto článku, v ktorých sa hovorí „Otec všemohúci“.

Z toho samo od seba nasleduje a vyplýva: keďže všetko, čo máme a čo je na nebi i na zemi, Boh nám každého dňa dáva, zachováva a udržuje, sme vskutku povinní Ho neprestajne milovať, chváliť a Mu ďakovať; slovom, úplne Mu slúžiť, ako to požaduje a prikazuje v Desiatich prikázaniach.

Tu by sa dalo ešte mnoho hovoriť o tom, ak by sme to chceli obšírnejšie rozviesť, ako málo je tých, čo tomuto článku veria.

Lebo len rýchlo prebehneme cez tieto slová a pri ich počúvaní i pri odriekaní a nevidíme a nepomyslíme, čo nám tieto slová nakladajú. Veď keby sme

tomuto úprimne verili, tak by sme podľa toho aj konali a nevykračovali by sme si tak pyšne a sebavedome, ani by sme sa tak nenafukovali, akoby sme sami od seba mali život, bohatstvo, moc, česť atď. a akoby sa nás ostatní ľudia museli báť a nám slúžiť, ako to robieva nešťastný prevrátený svet, ktorý spitý svojou slepotou všetko Božie dobrodenie a dary zneužíva len svoju pýchu, lakomstvo, požívačnosť a kratochvíle a ani mu len na um nezíde, aby Bohu ďakoval alebo aby Jeho uznával za svojho Pána a Stvoriteľa. Všetkých by nás mal tento článok pokoriť a prestrašiť, keby sme mu verili. Lebo každý deň hrešíme očami, ušami, rukami, telom, dušou, peniazmi a majetkom a všetkým, čo máme . a najmä tí, čo proti božiemu slovu bojujú. Ale kresťania majú výhodu, že vedia, že sú Mu povinní za to slúžiť a byť poslušní.

Preto sa máme každý deň cvičiť v tomto článku, vstúpiť si ho a pamätať naň, nech nám čokoľvek príde na oči a nech sa nám čokoľvek dobrého prihodí, i keď sa dostaneme z núdze a nešťastia. Lebo aj to nám Boh dáva, aby sme v tom poznávali a videli Jeho otcovské srdce a nekonečnú lásku voči nám. To by srdce rozohrialo a zapálilo k vďačnosti, aby všetky tieto dobrodenia užívalo Bohu na česť a chválu. Toto je krátky zmysel tohto článku, ako sa ho jednoduchí ľudia majú naučiť; i to, čo máme a prijímame od Boha i to, čo sme za to povinní. Veď toto je veľká a skvelá známosť a ešte väčší poklad. Lebo tu vidíme, ako sa nám Otec so všetkými tvormi odovzdal, ako nás v tomto živote prebohato zaopatruje a ako nás nad to zasypal nevysloviteľnou večnou dobrotou vo svojom Synovi a v Duchu Svätom, ako o tom počujeme.

Druhý článok

„I v Ježiša Krista, Jeho jediného Syna, nášho Pána: ktorý sa počal z Ducha Svätého, narodil sa z panny Márie, trpel pod Pontským Pilátom, ukrižovaný umrel a pochovali Ho; zostúpil do pekla, v tretí deň vstal z mŕtvych, vstúpil na nebesá, sedí na pravici Boha Otca všemohúceho, odtiaľ príde súdiť živých i mŕtvych.“

Tu sa zoznamujeme s druhou osobou Božstva, aby sme videli, čo máme od Boha okrem už vypočítaných časných darov. Ako sa nám totiž úplne oddal a nič si neponechal, čo by nám nebol dal. Tento článok je veľmi bohatý a

široký. Ale aby sme aj tu boli struční a deťom zrozumiteľní, použijeme jedno slovo a v ňom zachytíme jadro veci, aby sme sa totiž, ako sme už povedali, z neho poučili, ako sme vykúpení, a toto obsahujú tieto slová: „v Ježiša Krista, nášho Pána.“

Ak sa niekto opýta „Čo veríš v druhom článku o Ježišovi Kristovi?“, odpovedz nakrátko: „Verím, že Ježiš Kristus, pravý Boží Syn, je mojím Pánom.“ Čo však znamená „byť Pánom?“ Znamená, že ma vykúpil od hriechu a diabla, zo smrti a všetkého nešťastia. Pretože predtým nemal som pána ani kráľa, ale som bol v diablovej moci, odsúdený na smrť, sputnaný hriechom a slepotou.

Lebo keď nás Boh Otec stvoril, keď sme prijali od Neho všelijaké dobrodenia, prišiel diabol a zvedol nás do neposlušnosti, hriechu, smrti a všetkého nešťastia, takže sme upadli do Božieho hnevu a nemilosti a boli sme odsúdení do večného zatratenia, ktoré sme si zapríčinili a zaslúžili. Nemali sme rady, pomoci ani potechy, kým sa nad naším nešťastím a biedou vo svojej nekonečnej добрote nezľutoval jediný a večný Boží Syn a nezostúpil z neba, aby nám pomohol. A tak všetkých tyranov a väzňateľov odohnal a ich miesto zaujal Ježiš Kristus, pán života, spravodlivosti, všetkej dobroty a blaženosti, a nás, biednych, zatratených ľudí, vytrhol z pažeráka pekla, privlastnil si, vyslobodil a prinavrátil nám Otcovu priazeň a milosť a ako svoje vlastníctvo vzal nás do svojej ochrany a opatery, aby nás spravoval svojou spravodlivosťou, múdrosťou, mocou, životom a blaženosťou.

Suma tohto článku teda je, že slovíčko „Pán“, čo najjednoduchšie vysvetlené, znamená Vykupiteľ, to je ten, ktorý nás previedol od diabla k Bohu, zo smrti do života, z hriechu k spravodlivosti a v tom zachováva. Ostatné slová článku, ako rad radom nasledujú, iba vysvetľujú toto vykúpenie, ako a čím sa stalo, to je, čo Ho stálo a čo vynaložil a podstúpil, aby si nás vydobyl a priviedol pod svoju pastiersku ochranu. Že sa totiž stal človekom, bez hriechu sa počal Duchom Svätým a narodil sa z Panny Márie, aby bol pánom nad hriechom, trpel, umrel a Ho pochovali, aby zadostučinil za mňa a vyplatil moju dlžobu nie striebrom ani zlatom ale svojou drahou krvou. A to všetko preto, aby bol mojím Pánom. Lebo kvôli sebe nič neurobil a ani to nepotreboval. Potom vstal z mŕtvych, pohltil a zničil smrť a konečne vstúpil na nebo a prevzal vládu na pravici Otcovej, aby Mu bol poddaný diabol a všetky mocnosti a boli Mu podnožou, kým nás konečne v posledný deň úplne neodlúči a neoddelí od zlého sveta, diabla, smrti, hriechu atď.

Avšak všetky tieto slová rad radom vysvetliť nepatrí do krátkej detskej kázne ale do dlhých kázní počas celého roku; najmä v obdobiach určených na

obširne rozoberanie každého článku: o narodení, utrpení, zmŕtvychvstaní, na nebo vstúpení Krista atď. Veď celé evanjelium, ktoré kážeme, je na to, aby sme dobre pochopili tento článok, pretože na ňom spočíva všetka naša spása a je taký bohatý a obsiahly, že sa vždy budeme mať čo z neho učiť.

Tretí článok

„Verím v Ducha Svätého, svätú cirkev všeobecnú, spoločenstvo svätých, odpustenie hriechov, vzkriesenie tela z mŕtvych a večný život. Amen.“

Neviem lepšie pomenovať tento článok, než ako sme povedali, článok o posvätení, pretože vyjadruje a opisuje Ducha Svätého a Jeho úrad, totiž posväcovanie. Preto sa musíme oprieť o slovo „Duch Svätý“, ktoré to tak nakrátko vyjadruje, že kratšie ani nemožno. Veď v Písme svätom sú spomínaní rozliční duchovia, ako: ľudský duch, nebeskí duchovia a zlí duchovia. Ale jedine Boží Duch sa nazýva Duchom Svätým, to je, ktorý nás posvätil a stále posväčuje. Lebo ako sa Otec volá Stvoriteľom, Syn Vykupiteľom, tak sa Duch Svätý pre svoje dielo volá Svätý, čiže Posvätiťel.

Ako sa deje také posvätenie? Odpoveď: Ako Syn prijal vládu, pretože si nás privlastnil svojím narodením, smrťou a zmŕtvychvstaním atď., tak aj Duch Svätý koná dielo posväcovania zhromažďovaním svätých, čiže kresťanskou cirkvou, odpustením hriechov, vzkriesením tela z mŕtvych a večným životom, čiže tým, že nás najprv uvádza do svojho svätého zhromaždenia a kladie do lona cirkvi, v ktorej nám káže a vedie nás ku Kristovi.

Veď ani ty ani ja by sme nič nemohli vedieť o Kristovi, ani by sme nemohli veriť v Pána a prísť k Nemu, keby nám Ho Duch Svätý neponúkal a nevložil do srdca kázňou evanjelia. Dielo je vykonané a pripravené. Veď Kristus nám vydobyl a získal poklad svojím utrpením, smrťou a zmŕtvychvstaním atď. Ale keby Jeho dielo zostalo skryté, že by nik o ňom nevedel, bolo by daromné a márne. Aby tento poklad nezostal pochovaný, ale bol upotrebený, poslal Boh svoje slovo a dal ho zvestovať a v ňom sa nám Duch Svätý, ktorý nám tento poklad a vykúpenie približuje a privlastňuje. Preto posvätiť nie je nič iné ako priviesť ku Pánu Kristu, aby sme prijali dobrodenia, k akým by sme sa sami od seba nedostali.

Preto nauč sa čo najlepšie rozumieť tomuto článku. Keby sa ťa niekto opýtal, „Čo rozumieš pod slovom „Verím v Ducha Svätého“?“ odpovedz: „Verím, že ma Duch Svätý posväcuje, ako označuje Jeho meno.“ Avšak ako sa to robí, na aký spôsob a akými prostriedkami? Odpoveď: „Robí to kresťanskou cirkvou, odpustením hriechov, vzkriesením tela z mŕtvych a večným životom.“ Lebo predovšetkým má zvláštny zbor vo svete. On je matkou, ktorá každého kresťana rodí a chová slovom Božím, ktoré On zjavuje a zvestuje, osvecuje a zapalať srdcia, aby ho pochopili, prijali, na ňom viseli a ho zachovali.

Lebo kde sa slovo Božie nekáže a nezobúdzá srdcia, aby ho prijali, tam je to stratené, ako v pápežstve, kde vieru skryli pod lavicou a Krista nik neuznával za Pána, ani Ducha Svätého za Posvätitela. To znamená: nik neveril, že Kristus je naším Pánom, ktorý nám bez našich skutkov a zásluh získal taký veľký poklad a nás Otcovi učinil milými. V čom je tu chyba? V tom, že tam nie je prítomný Duch Svätý, ktorý by umožnil toto vyjadriť a kázať, ale sú tam prítomní ľudia a zlý duch, ktorí nás učili získavať si spásu a dosahovať milosť vlastnými skutkami. Preto to nie je ani kresťanská cirkev. Lebo kde sa nekáže o Kristu, tam nielo Ducha Svätého, ktorý kresťanskú cirkev utvára, povoláva a zhromažďuje a mimo ktorej nikto nemôže prísť ku Kristovi. Toto postačí o podstate tohto článku. Keďže však čiastky článkov, ktoré sme tu spomenuli, pre prostých ľudí nie sú celkom jasné, povieme si aj o nich niečo v krátkosti.

Viera všeobecná kresťanská nazýva svätú cirkev kresťanskú „*communio sanctorum*“, „spoločenstvom svätých“, lebo oboje má ten istý zmysel. Avšak kedysi toho druhého pomenovania nebolo a je aj zle a nezrozumiteľne preložené do nemčiny: „*spoločenstvo svätých*“. Pri prekladaní do nemčiny musí sa to vyjadriť celkom inakšie, ak to má byť zrozumiteľné. Lebo slovo „*ecclesia*“ nemecky znamená vlastne „zhromaždenie“. My sme si zvykli na slovo „*Kirche*“, pod ktorým jednoduchí ľudia nerozumejú zhromaždený zástup, ale posvätený dom alebo budovu, hoci dom sa môže nazývať cirkvou iba vtedy, keď je v ňom zhromaždený zástup. Lebo my, ktorí sa schádzame, staviame si a obsadzujeme osobitnú budovu a tomuto domu dávame meno podľa zhromaždenia. Teda slovo „*Kirche*“ neznamená vlastne nič iné ako „obyčajné zhromaždenie“, a nie je nemeckého pôvodu ale gréckeho (ako aj slovo „*ecclesia*“). Lebo Gréci ho nazývajú vo svojej reči „*Kyria*“, ako zas latinsky sa menuje „*Curia*“. Preto v našej nemeckej materčine správne sa má menovať „sväté kresťanstvo“.

Podobne aj slovo „*communio*“, ktoré je pripojené, neznamená „spoločenstvo“, ale „obec“, je to iba glosa, čiže vysvetlenie, ktorým chcel

niekto vysvetliť, čo znamená kresťanská cirkev. Z toho naši, ktorí sa nevyznali v latinčine ani nemčine, spravili „spoločenstvo svätých“, hoci toto nehovorí nijaká nemecká reč a ani tomu nerozumie. Správne po nemecky by malo znieť „zbor svätých“, to jest zbor, v ktorom sú iba svätí, alebo ešte jasnejšie „svätý zbor“. Toto hovorím preto, aby sa slovu rozumelo, pretože sa veľmi ujalo, takže ho ťažko odstrániť; lebo keby sa zmenilo niektoré slovo, hneď by tu bolo kacírstvo.

Zmyslom a podstatou tohto prídavku je toto: Verím, že je na svete svätý zástup a zbor, zložený zo samých svätých a jeho hlavou je Kristus. Týchto Duch Svätý zhromažďuje v jednej viere jednomyselných a jednako zmýšľajúcich, s rozličnými darmi, predsa však jednotných v láske, bez siekt a rozkolov. Aj ja som jeho časťou a údom, účastníkom a spoločníkom všetkých darov, ktoré on má. Duch Svätý ma sem priviedol a privetlil tým, že som poslúchal a stále poslúcham slovo Božie, lebo ono je počiatkom vstupu. Prv totiž, ako sme ta pristúpili, patrili sme úplne diablove, keďže sme nič nevedeli o Bohu ani o Kristu. Duch Svätý však zostáva pri svätom zbore, čiže kresťanstve, až do posledného dňa, ním nás vedie a ho používa na to, aby sa slovo Božie zvestovalo a kázalo; spôsobuje a umožňuje ním posvätenie, aby každého dňa priberalo a silnelo vo viere a v jej ovocí, ktoré plodí.

Ďalej veríme, že v kresťanstve máme odpustenie hriechov, ktoré sa nám podáva vo svätých sviatostiach a v rozhrešení, ako aj v mnohých potešujúcich výpovediach celého evanjelia. Preto sem patrí aj to, čo sa káže o sviatostiach, slovom celé evanjelium a všetky úrady kresťanstva. A treba, aby sa toto neustále dialo. Lebo i keď Božiu milosť Kristus vydobyl a posvätenie Duch Svätý spôsobuje Božím slovom v jednote kresťanských cirkví, predsa sa nikdy nezabavíme hriechu svojho tela, ktorý máme stále na krku. Preto je v kresťanstve všetko tak usporiadané, že nám slovo a sviatosti každý deň prinášajú úplné odpustenie hriechov, potešenie a povznesenie svedomia, kým len žijeme. Duch svätý takto pôsobí, že i keď sme hriešni, hriechy nám nemôžu škodiť, pretože patríme do cirkvi, kde je úplné odpustenie hriechov, i ktoré nám Boh odpúšťa i ktoré si navzájom odpúšťame, prepačujeme a sa znášame vspolok. Ale mimo kresťanstva nielo odpustenia hriechov, ani posvätenia, pretože tam nielo evanjelia. Preto sami sa vypáčili z cirkvi všetci, ktorí nehľadajú posvätenie v evanjeliu a v odpustení hriechov, ale chcú si ho zaslúžiť svojimi skutkami.

Tým však, že sa posvätenie začalo a denne rozrastá, očakávame, že naše telo zomrie a bude pochované so všetkou nečistotou a že potom slávne vyjde a vstane z mŕtvych k úplnej a dokonalej svätosti v novom, večnom živote. Lebo teraz sme len spolovice čistí a svätí, aby Duch Svätý mohol

neustále pracovať na nás slovom a dávať nám každý deň odpustenie až po onen život, v ktorom už nebude viac odpustenia, ale budú celkom čistí a svätí ľudia, dokonale zbožní a spravodliví, slobodní a bez hriechu, smrti a akéhokoľvek nešťastia v novom, nesmrteľnom a oslávenom tele.

Hľa, toto všetko je úrad a dielo Ducha Svätého, aby sa totiž tu na zemi začalo posvätenie a aby sa každý deň rozhojňovalo dvojakým spôsobom: kresťanskou cirkvou a odpúšťaním hriechov.

A keď spráchnivíme, v tú chvíľu sa dokoná a potom už naveky budeme a zostaneme v stave, o ktorom sa hovorí v dvoch posledných článkoch.

Ani to nie je správne po nemecky, keď sa tu hovorí „Auferstehung des Fleisches“ („vzkriesenie mäsa“). Lebo keď počujeme „mäso“, myslíme len na jatku. Po nemecky správne je „vzkriesenie tela alebo mŕtvoly“. Avšak na tomto ani tak veľmi nezáleží; hlavné je, aby sa slovu správne rozumelo.

Toto je teda článok, ktorý musí stále pôsobiť a zostávať. Lebo stvorenie je už za nami, aj vykúpenie sa dokonalo; ale Duch Svätý koná svoje dielo bez prestania až do posledného dňa; na to zriadil na zemi zbor, pomocou ktorého všetko hovorí a koná. Lebo ešte nezhrmaždil celé svoje kresťanstvo, ani nerozdal všetko odpustenie. Preto veríme v Toho, ktorý nás každý deň privádza k sebe slovom a dáva, rozhojňuje a posilňuje vieru týmže slovom a odpustením hriechov, aby nás nakoniec, keď už všetko vykonal a my pri tom zostávame a odumreli sme svetu a každému nešťastiu, úplne a naveky posvätil, čo teraz skrze slovo vo viere očakávame.

Hľa, tu máš čo najvernejšie vykreslenú celú Božiu bytosť, vôľu a dielo, celkom nakrátko, a predsa bohatými slovami. V tom spočíva všetka naša múdrosť, ktorá prevyšuje každú ľudskú múdrosť, myseľ a rozum. Lebo i keby sa celý svet všemožne usiloval vyskúmať, čo je Boh, čo myslí a koná, predsa to nevyskúma. Tu však máš všetko prebohato. Lebo tu v týchto troch článkoch On sám vyjadril a odokryl najnútornejšie hĺbky svojho otcovského srdca a čistej nevýslovnej lásky. Veď práve na to nás stvoril, aby nás vykúpil a posvätil a okrem toho, keď nám dal a privlastnil všetko, čo je na nebi i na zemi, dal nám aj svojho Syna a Ducha Svätého, ktorými nás k sebe privádza. Veď, ako sme to už vysvetlili, nikdy by sme neboli mohli spoznať Otcovu lásku a milosť bez Pána Krista, ktorý je zrkadlom Otcovho srdca; bez Neho by sme videli len nahnevaného a hrozného sudcu. Ale ani o Kristu by sme neboli mohli nič vedieť, keby nám to nebol vyjavil Duch Svätý.

Preto tieto články Viery nás kresťanov oddeľujú a odlišujú od všetkých ostatných ľudí na zemi. Lebo všetci, ktorí žijú mimo kresťanstva, pohania, Turci, Židia alebo falošní kresťania a pokrytci, i keď zrovna veria v jediného

pravého Boha a Ho vzývajú, predsa však nevedia, čo si On o nich myslí, nemôžu od Neho očakávať ani lásku ani dobrotu a preto sú vo večnom hneve a zatratení, lebo nemajú Krista Pána a ani nie sú osvietení a obdarení darmi Ducha Svätého.

Z toho vidíš, že Viera všeobecná kresťanská je celkom iné učenie ako Desť Božích prikázaní. Lebo tieto nás poučujú, čo máme robiť; tamtá však hovorí, čo nám Boh robí a dáva. A okrem toho Desť Božích prikázaní majú všetci ľudia napísané v srdci, Vieru všeobecnú kresťanskú však nemôže nijaká ľudská múdrosť pochopiť, poučiť o nej môže iba Duch Svätý. Preto oné učenie ešte nikoho nerobí kresťanom; lebo veď stále ešte zostáva na nás boží hnev a nemilosť, pretože nemôžeme zachovávať, čo Boh od nás požaduje. Toto však prináša samú milosť, robí nás zbožnými a bohumilými. V tomto poznávaní získavame zaľúbenie a lásku ku všetkým Božím prikázaniam, pretože tu vidíme, že Boh všetko, čo je a čo má, dáva nám na pomoc a podopretie, aby sme mohli zachovávať Desť Božích prikázaní: Otec celé stvorenie, Kristus celé svoje dielo, Duch Svätý všetky svoje dary.

Toto o Viere všeobecnej kresťanskej nateraz stačí, aby jednoduchí ľudia dostali základ a aby neboli preťažení. A keď z toho pochopia podstatu, sami budú ďalej uvažovať, premýšľať, a čomu sa v Písme svätom naučia, to budú na toto vzťahovať a sa budú stále viac a viac rozmáhať a rásť v bohatšej známosti. Lebo nám načim každý deň, dokiaľ len žijeme, o tom kázať a tomu sa učiť.

TRETIA ČASŤ

Otčenáš

Dosiaľ sme počuli, čo máme robiť a čo máme veriť, na čom sa zakladá najlepší a najpobožnejší život. Teraz nasleduje tretia časť, ako sa máme modliť. Veď keď sme už takí, že nik z nás nemôže dokonale zachovávať Desať Božích prikázaní, a i keď začal veriť a i keď sa silou mocou vzpiera diablu, celému svetu i svojmu vlastnému telu, predsa nič tak veľmi nepotrebuje, ako bez prestania znepokojovať Božie uši, k Bohu volať a prosiť, aby nám dal, zachoval a posilňoval vieru a pomáhal plniť Desať Božích prikázaní, aby odstránil všetko, čo nám stojí v ceste a nám v tom prekáža.

Avšak aby sme vedeli, čo a ako sa modliť, sám náš Pán naučil nás spôsobu a slovám, ako uvidíme.

Prv, ako si Otčenáš rad radom vysvetlíme, treba ľudí vopred mocne napomenúť a povzbudiť modliť sa, ako to robil aj Kristus a apoštolovia. Predovšetkým máme vedieť, že je Božím prikázaním, aby sme sa modlili. Veď sme v druhom prikázaní počuli: „Nebudeš zneužívať meno Hospodina, svojho Boha“, a že sa tu požaduje ctiť Božie meno a v každej potrebe ho vzývať a modliť sa. Lebo vzývať nie je nič iné ako modliť sa. Toto prikázanie je teda také prísne a vážne ako aj všetky ostatné; teda nemať iného Boha, nezabíjať, nekradnúť, atď., aby si nikto nemyslel, že je jedno, či sa modlí a či nie, ako si niektorí nevzdelaní ľudia myslia a bláznivo uvažujú: „Načo sa modliť? Kto vie, či si Boh všimne moju modlitbu a či ju vyslyší? Ak sa nemodlím ja, modlí sa iný“. A takto si odvyknú modliť sa, a to pod zámienkou, že zavrhuje falošné a pokrytecké modlitby; akoby sme tým učili, že sa nemá ani nie je potrebné modliť sa.

Musíme však uznať, že to, čo sa ľudia dosiaľ v kostoloch a inde modlili, vykrikovali a mrmlali, nebolo modlitbou. Lebo taká zovňajšia vec, nakoľko sa správne koná, môže byť cvičením pre mládež, žiakov a pospolitosť, a možno to nazvať spevom alebo čítaním, nie však modlitbou. Modlitbou je, ako nás druhé prikázanie učí „Boha vzývať vo všetkých potrebách“. To chce od nás a neponecháva sa nám na ľubovôľu, ale chceme byť kresťanmi, máme a musíme sa modliť, ako máme a musíme poslúchať otca, matku a vrchnosť. Lebo meno Božie ctíme a s úžitkom užívame, keď ho vzývame a sa modlíme. Zachovaj si to predovšetkým preto, aby si umlčal a zahnal myšlienky, ktoré nás odvádzajú a odpudzujú od modlitby. Lebo ako sa nepatrí, aby syn povedal otcovi: „Čože záleží na mojej poslušnosti? Pôjdem a budem si robiť,

čo sa mi páči; na tom predsa nezáleží." No tu je prikázanie: máš a musíš to robiť! Tak ani tu nerozhoduje moja vôľa, či to budem robiť a či nie, ale mám a musím sa modliť.

Z toho, že sa nám tak vážne prikazuje modliť sa, môžeš vidieť a pochopiť, že — Bože, chráň! — nikto nemá pohádzať Jeho modlitbou, ale má si ju vysoko vážiť a ctiť. A vždy si ber príklad z ostatných prikázaní. Chráň Boh, aby dieťa bolo neposlušné otcovi a matke; nech si vždy pomyslí: to je vecou poslušnosti a čokoľvek robím, robím z poslušnosti podľa Božieho prikázania; na ňom môžem stavať a stáť a veľmi si ho vážiť, nie pre jeho hodnotu, ale že tak Boh prikázal. A tak aj tu, nech čokoľvek a za čokoľvek prosíme, máme to pokladať za niečo také, čo Boh žiada a čo robíme z poslušnosti voči Nemu a takto si máme pomyslieť: Kvôli mne by to nebolo ničím, keďže to však prikázal Boh, platí". A tak každý, nechže prosí za čokoľvek, vždy má predstúpiť pred Boha poslušný tomuto prikázaniu.

Preto každého prosíme a čo naj dôraznejšie napomínáme, aby si toto pripustil k srdcu a nijakým spôsobom nepohádal modlitbou. Lebo dosiaľ — iste v mene diablovom — ľudia boli naučení nestarať sa o tieto veci a mysleli si, že dosť urobili, keď si modlitbu odbavili a viac sa nestarali, či ju Boh vyslyší a či nie. Ale to bola modlitba naslepo odriekaná, len tak do vetra odmrmlaná a preto márna. A aj nás mýlia a odstrašujú takéto myšlienky: „Ja nie som svätý ani dosť hodný; keby som bol taký svätý a zbožný ako sv. Peter a Pavel, tak by som sa modlil". Preč s takými myšlienkami, lebo prikázanie, ktoré sa vzťahovalo na sv. Pavla, vzťahuje sa aj na mňa. A druhé prikázanie bolo vydané pre mňa práve tak, ako aj pre neho, takže sa nemôže pochváliť lepším a svätejším prikázaním." Preto si toto povedz: „Moja modlitba, ktorú odosielam k Bohu, je práve taká vzácna, svätá a milá Bohu ako Pavlova alebo ako najväčších svätcov. Ich osoby pokladám síce za svätejšie ako seba, ale príkaz k modlitbe nemajú svätejší. Pretože Boh nehľadí na modlitbu podľa osoby, ale podľa svojho slova a poslušnosti. Lebo na to prikázanie, na ktoré sa opierali modlitby všetkých svätých, opiera sa aj moja a aj ja sa za to modlím, za čo aj oni vždy prosili a sa modlili".

Prvou a najpotrebnejšou vecou nech je, aby sme svoje modlitby zakladali a stavali na poslušnosti Bohu bez ohľadu na seba, či sme hriešni alebo zbožní, či hodní a či nehodní. Vedzme, že Boh tu nežartuje, ale že sa hnevá a tresce, keď neprosíme, ako tresce aj inú neposlušnosť; a potom, že naše modlitby nenechá bez odmeny a úžitku. Lebo keby ťa nechcel vyslyšať, nebol by ti tak prísne prikázal modliť sa.

Druhé, čo nás má privádzať a povzbudzovať k modlitbe je to, že Boh pripojil a pridal k modlitbe aj zaslúbenie, že sa stane, za čo prosíme, aby sme boli istí, ako hovorí v 50.Žalme (v. 15): „Vzývaj ma v deň súženia, vytrhnem ťa“; a Kristus v Matúšovom evanjeliu (7,7): „Proste a dostanete atď., lebo kto prosí, dostane“. Toto má zobudiť a zapáliť naše srdce, aby sme sa radi a s láskou modlili, pretože nám vo svojom slove potvrdil, že sú Mu naše modlitby milé, a že si ich istotne všimne a vyslyší, aby sme ich neznevažovali modliac sa naprázdno a v neistote. Takto môžeš predstupovať pred Neho a hovoriť: „Prichádzam, milý Otče, a neprosím sám od seba, spoliehajúc sa na vlastnú hodnotu, ale spolieham sa na Tvoje prikázanie a zaslúbenie, ktoré nemôže byť nesplnené a nemôže klamať.“ Kto tomuto zaslúbeniu neverí, nech vie, že rozhneval Boha, pretože Ho veľmi zneuctil a podkladá Mu lož.

Okrem toho k modlitbám nás má vábiť a ponúkať aj to, že okrem prikázania a zaslúbenia prichádza nám Boh v ústrety a sám zostavuje slová a spôsob a kladie nám do úst, ako a čo sa máme modliť; aby sme videli, ako veľmi sa stará o naše potreby a aby sme vôbec nepochybovali, že sú Mu takéto modlitby milé a že ich istotne vyslyší. Sami si môžeme domyslieť, akú veľkú prednosť má táto modlitba pred ostatnými. Lebo svedomie by si stále v neistote hovorilo: „Modlil som sa, ale kto vie, či sa Mu modlitba páčila alebo či som zachoval pravú mieru a spôsob?“ Preto niet na svete lepšej modlitby nad tú, ktorá má také skvelé svedectvo, že ju Boh rád vyslyší, takže ju nemáme zameniť za nijaké bohatstvo sveta.

A aj preto ju tak predpísal, aby sme videli a pamätali na potrebu, ktorá nás má ponúkať a nútiť neustále sa modliť. Lebo kto chce prosiť, musí predkladať, prednášať a vymenúvať, čo potrebuje; ak nie, tak to nie je modlitba. Preto sme právom zavrhlí modlitby mníchov a pátrov, ktorí dňom nocou strašne zavíjajú a mrmlú, ale ani jednému ani len na um nezíde prosiť čo i len za najmenšiu vec. A keby sme všetky kostoly s ich duchovnými zhromaždili, museli by vyznať, že sa nemodlili zo srdca ani za kvapôčku vína. Lebo ani jeden sa nemodlil z poslušnosti Bohu alebo z viery v zaslúbenie ani vo vedomí svojej potreby, ale myslel len na to (aj keď to najlepšie konal), aby vykonal dobrý skutok, aby Boha vyplatil ako taký, ktorý nič od Neho neberie, ale Mu len dáva.

A ak modlitba má byť pravá, musí byť pri nej opravdivosť, aby sme precítili svoju potrebu, ktorá tlačí a núti volať a vzývať. Veď modlitba sa prýšti sama od seba, ako to aj má byť a netreba sa učiť, ako sa na ňu pripraviť a kde vziať modlitebnú myseľ. Potreby, ktoré tlačí i nás i každého, nájdeš prehojne v Otčenáši: poslúžia nám aj tým, že nás upozorňujú, pripomínajú nám a na srdce kladú, aby sme nebolí leniví k modleniu. Veď je dosť toho, čo nám

chyba. Chyba je len v tom, že to necítíme a nevidíme. Boh nie preto chce, aby si sa Mu vyžaloval a predniesol svoje potreby, akoby o nich nevedel, ale preto, aby sa ti srdce zapálilo k čím horlivejšej a vrúcnejšej prosbe, a aby sme si plášť roztvorili a roztiahli, aby čím viac prijal.

Preto si má každý už od mladosti zvyknúť modliť sa denne za všetky svoje potreby, len čo pocíti, že ho niečo tlačí a modliť sa aj za ostatných ľudí, medzi ktorými žije, ako napr. za kňazov, vrchnosť, susedov, domácich, čelad a ako sme povedali, stále pripomínať Bohu Jeho prikázanie a zaslúbenie a vedieť, že On tým neopovrhne. Hovorím to preto, lebo by som rád, aby sa ľudia znova naučili správne sa modliť a neboli takí suroví, necitní a zo dňa na deň menej spôsobilí modliť sa; diabli je to, pravda, veľmi po chuti a zo všetkých síl to napomáha, pretože veľmi dobre pociťuje, koľko utrpenia a škody mu spôsobujú opravdivé modlitby.

Treba nám vedieť, že len v modlitbe je všetka naša ochrana a záštita. Sme prislabí proti diablu a všetkej jeho moci a pomocníkom, ktorí bojujú proti nám, takže nás ľahko môžu zničiť. Preto musíme na to pamätať a chopiť sa zbrane, ktorou majú byť kresťania vyzbrojení, ak majú obstáť proti diablu. Myslíš, že by sme boli mohli dosiaľ vykonať takú veľkú vec, obrániť sa pred radami a úmyslami našich nepriateľov, zadržat vraždy a povstania, čím všetkým chcel diabol potlačiť aj nás aj evanjelium, keby sa neboli postavili okolo nás ako železné múry modlitby mnohých zbožných ľudí? Ináč by boli videli aj oni sami celkom iné divadlo, ako diabol utápa celé Nemecko v jeho vlastnej krvi. Teraz sa už smelo môžu smiať a sa vysmievať, nám však i proti nim i proti diablu postačia modlitby ľudí, len aby sme v tom boli usilovní a neochabovali. Veď ak nejaký zbožný kresťan prosí: Milý Otče. nech sa deje Tvoja vôľa". On zhora odpovedá: „Áno, milé dieťa isteže tak bude navzdory diablu a celému svetu".

Toto som povedal ako napomenutie, aby sme sa naučili vážiť si a ctiť modlitbu nadovšetko a aby sme poznali správny rozdiel medzi bľabotom a prosbou. My vôbec nezavrhujeme modlitbu, ale zavrhujeme neužitočné šomranie a mrmlanie, ako aj sám Kristus zavrhol a zakázal dlhé bľabotanie. A teraz sa chcem ešte v krátkosti a čo najzrozumiteľnejšie zaoberať Otčenášom. Sedem článkov čiže prosieb jedna za druhou zahŕňajú všetky naše potreby, ktoré sa nás stále týkajú a každá z nich je taká veľká, že nás povzbudzuje, aby sme po celý život o ňu prosili.

Prvá prosba

„Posväť sa meno Tvoje!“

Je to povedané trochu nejasne a v našej reči nie celkom správne: v našej materčine by sme to takto povedali: „Nebeský Otče, pomôž, aby len Tvoje meno bolo sväté“. Čo znamená modliť sa, aby Jeho meno bolo sväté? Či predtým nebolo sväté? Odpoveď: .Áno, ono je vždy sväté: lebo ono je samo v sebe sväté; ale ako ho my užívame, nie je sväté. Lebo Božie meno bolo nám dané, keď sme sa stali kresťanmi a boli sme pokrstení, aby sme sa menovali Božími dietkami a mali sviatosti, ktorými si nás privtelil, aby teda všetko, čo je Božie, slúžilo nám. A tu sa nám veľmi a všemožne treba usilovať, aby meno malo patričnú úctu, aby sme ho pokladali za sväté a ctili ako svoj najväčší poklad a svätosť, a aby sme ako zbožné dietky prosili, aby Jeho meno, ktoré je v nebesiach aj bez toho sväté, bolo a zostalo svätým aj pri nás na zemi a po celom svete.

Ako sa posväcuje medzi nami? Odpoveď čo možno najjasnejšia: Keď i naše učenie i náš život sú pobožné a kresťanské. Ved' keď v tejto modlitbe Boha svojim Otcom oslovujeme, musíme sa vždy tak správať a žiť ako zbožné dietky, aby sme Mu nerobili hanbu, ale vzdávali česť a chválu.

Meno Božie znesväcujeme buď slovami buď skutkami. (Lebo čo robíme na zemi, je slovo, čin, reč alebo skutok). Teda ponajprv: keď sa ako meno Božie káže, učí, hovorí niečo falošné a podvodné, takže Jeho meno má okrášliť a prijateľnou urobiť lož. Toto je najväčším pohanením a zneuctením Božieho mena. Podobne keď sa Jeho sväté meno drzo používa ako prikrývka pri prisahaní, preklínaní, čarení, atď. Potom aj zjavne hriešnym životom a skutkami, keď tí, čo sa menujú kresťanmi a Božím ľuďom, sú cudzoložníci, ožrani, lakomci, závistníci a ohovárači: aj tu sa hanobí a poškrvňuje meno Božie našou vinou. Lebo ako je telesnému otcovi na hanbu a potupu jeho zlé a nepodarené dieťa, ktoré slovami i skutkami koná proti nemu, takže ho preň znevažujú a potupujú, tak je potupením Pána Boha, keď my, ktorí sa podľa Jeho mena voláme, a od Neho rozličné dary máme, neučíme, nehovoríme a nežijeme ako zbožné, nebeské dietky, takže o nás musí počúvať, že nie sme Božie ale diablove deti.

Vidíš teda: v tejto prosbe prosíme práve o to, čo Boh prikazuje v druhom prikázaní, aby sme totiž Jeho meno nezneužívali pri prísaha, kliatbe, klamstve a lži, ale aby sme ho užívali na Božiu slávu a česť. Lebo kto meno Božie používa na akúkoľvek nešľachetnosť, ten znesväcuje a poškrvňuje toto

sväté meno, ako kedysi pokladali za znesvätenie kostola, keď sa v ňom stala vražda alebo iný zločin alebo keď poškrvnili monštranciu alebo relikviu. Teda to, čo je samo v sebe sväté, bolo znesvätené. Táto prosba je teda zrozumiteľná a jasná, len nech sa pochopí, že „posväcovať“ znamená „chváliť, vážiť si a ctiť“ slovami i skutkami. Z toho vidíš, ako veľmi je potrebná táto modlitba. Keď totiž vidíme, aký preplnený je svet sektármi a falošnými učiteľmi, ktorí sväté meno zneužívajú ako prikrývku a na odôvodnenie svojho diabolského učenia, právom musíme volať a kričať bez prestania i proti tým, čo falošne kážu a veria i proti tým, čo naše evanjelium a čisté učenie napádajú, prenasledujú a potláčajú, ako napr. biskupi, tyrani a blúznivci, atď. A treba nám prosiť aj za samých seba, ktorí máme slovo Božie, ale neďakujeme zaň a nežijeme podľa neho, ako by sme mali. Keď za to srdečne prosíš, môžeš byť istý, že sa to Bohu líbi. Veď nič nečuje radšej, ako že Jeho česť a chvála je nadovšetkým a nadovšetko, a že sa Jeho slovo čistotne káže a pokladá za drahé a vzácne.

Druhá prosba

„ Príď kráľovstvo Tvoje!“

Ako sme v prvej prosbe prosili za veci týkajúce sa cti a slávy Božieho mena, aby Boh nedovolil svetu jeho klamstvá a nešlachetnosti zdobiť svojim menom, ale ho učením a životom zachovávať vznešené a sväté a aby sme ho oslavovali a ctili — tak tu zas prosíme, aby prišlo Jeho kráľovstvo. Ale ako Božie meno je samo v sebe sväté a predsa prosíme, aby sme ho posväcovali, tak aj Jeho kráľovstvo prichádza samo od seba i bez nášho modlenia; ale my predsa prosíme, aby prišlo k nám. to je aby bolo medzi nami a pri nás. aby sme teda patrili medzi tých, medzi ktorými sa Jeho meno posväcuje a Jeho kráľovstvo rozširuje.

Avšak čo je kráľovstvo Božie? Odpoveď: Nič iné, ako čo sme už vyššie pri Viere všeobecnej kresťanskej počuli, že totiž Boh poslal na svet svojho Syna Krista, nášho Pána, aby nás vykúpil a vyslobodil z moci diablovej a priviedol k sebe a kraľoval ako Kráľ spravodlivosti, života a spasenia proti hriechu, smrti a zlému svedomiu a k tomu dal nám aj svojho Svätého Ducha, ktorý nám toto svojím svätým slovom priniesol a nás svojou mocou osvietil a posilnil vo viere.

Takže tu prosíme najprv, aby toto v nás pôsobilo a Jeho meno aby bolo chválené svätým Božím slovom a kresťanským životom a i my, ktorí sme ho prijali, aby sme v ňom zotrvali a každý deň vzrastali a potom i iní ľudia, aby si ho obľúbili a sa ho pridržali; aby mocne prenikalo do sveta a čím viacerí, vedení Duchom Svätým, aby prichádzali do ríše milosti a boli vykúpení, až by sme takto všetci spolu v jednom kráľovstve teraz začatom zostali naveky.

Lebo „Božie kráľovstvo prichádza k nám“ dvojakým spôsobom: teraz časne slovom a vierou; potom večne zjavením. Tu prosíme za oboje: aby prišlo k tým, ktorí ešte nie sú v ňom, ale aj k nám, ktorí sme sa doň už dostali, a to s každodenným vzrastaním a potom vo večnom živote. Týmto sa hovorí asi toto: „Milý Otče, prosíme Ťa, daj nám ponajprv svoje slovo, aby sa evanjelium správne kázalo vo svete; potom, aby sme ho vierou prijali a aby v nás tak účinkovalo a žilo, aby medzi nás prichádzala Tvoja ríša s Tvojím slovom a s mocou Ducha Svätého, a aby diablove ríše bola potlačovaná, aby diabol nemal nad nami ani práva ani moci, kým konečne nebude úplne zničený a nebude zahladený hriech, smrť a peklo, aby sme večne žili v dokonalej spravodlivosti a v blahoslavenstve“.

Z tohto vidíš, že tu neprosíme o omrvinku ani o pominuteľný majetok, ale o večný, prenesmierny poklad a o všetko, čo sám Boh má, a toho je tak mnoho, že by ľudskému srdcu nikdy nebolo prišlo na um žiadať si to, keby nám On sám nebol prikázal, aby sme o to prosili. Ale, keďže je On Boh, chce mať aj česť, takže dáva omnoho viac a omnoho bohatšie, ako človek aj len pochopiť môže a to ako večný, nevyčerpatel'ný prameň, ktorý, čím viac načierame a čerpáme z neho, tým viac sám od seba dáva; a nič nežiada Boh od nás tak veľmi, ako aby sme od Neho prosili mnoho a veľké veci; ba sa hnevá, keď neprosíme a nežiadame od Neho smelo a dúfanlivo. Veď keby najbohatší a najmocnejší cisár povedal biednemu žobrákovi, aby si žiadal, čo len chce a bol by ochotný dať mu cisársky dar, a ten blázon pýtal by si iba žobrácku polievku, právom by ho pokladali za ničomníka, ktorý si robí dobrý deň z cisárovho rozkazu a nebol by hoden prísť mu na oči. Tak isto bolo by veľkým potupením a zneuctením Boha, keby sme pohrdali toľkými nevysloviteľnými dobrodeniami, ktoré nám ponúka a zasľubuje alebo keby sme pochybovali, že nám ich dá. A keby sme sa neopovážili prosiť ani len o kúsok chleba.

Príčinou toho všetkého je hanebná nevera, ktorá od Boha neočakáva ani tolko dobra, že jej nasýti žalúdok a nie to, aby bez pochybovania večné dary očakávala od Boha. Proti tomuto sa musíme posilniť a prosiť ponajprv o nebeské veci a potom istotne dostaneme aj všetko ostatné, ako Kristus učí: „Hľadajte najprv kráľovstvo Božie a jeho spravodlivosť, a všetko toto bude

vám pridané" (Mat.6,33). Ved' ako by nás mohol nechať hynúť nedostatkom časných vecí, keď nám zaslúbil večné a nepominuteľné?

Tretia prosba

„Bud' vôľa Tvoja ako v nebi, tak i na zemi!"

Dosiaľ sme prosili, aby sme Jeho meno posväcovali a aby Jeho kráľovstvo prišlo medzi nás. V tomto sa zhrňuje všetko, čo sa týka Božej úcty a našej spásy, aby sme si získali Boha so všetkými Jeho dobrodeniami. Avšak veľmi treba, aby sme si v tom boli istí a nedali sa od toho odtrhnúť. Lebo ako v dobrej správe musia byť nielen takí, čo budujú a dobre vládnu, ale aj takí, čo chránia a strážia a nad tým bdejú, tak aj tu; keď sme sa pomodlili za to, čo najviac potrebujeme, za evanjelium, za vieru, za Ducha Svätého, aby nás spravoval, vyslobodil z diablovej moci, musíme prosiť aj o to, aby sa Jeho vôľa diala. Lebo veruže sa ukáže, že ak chceme pri tom zotrvať, musíme znášať mnoho útokov a pokúšaní od všetkých, ktorí sa usilujú prekaziť a znemožniť obe predošlé prosby.

Nik by totiž neveril, ako sa diabol vzpiera a bráni a nechce dopustiť, aby niekto správne učil a veril. A prenesmierne trpí, keď nemôže zabrániť, aby vyšli najavo jeho klamstvá a ohavnosti krásne zahalené do Božieho mena, a on v celej hanbe stojí obnažený a vyhostený zo srdca a v jeho ríši vzniká taká trhlina. Preto ako nazlostený nepriateľ sa búri a zúri so všetkou svojou mocou a silou, vyzbrojuje sa všetkým, čo má naporúdzi a berie si na pomoc ešte aj svet a naše vlastné telo. Lebo naše vlastné telo je samo v sebe skazené a naklonené k zlému, i keď sme prijali Božie slovo a veríme. A svet je zlý a skazený. Takto nás diabol zvádza, pokúša a láka, aby nám prekážal, zabránil, povalil a znova dostal do svojej moci. Takáto je jeho vôľa, jeho rady a myšlienky, ktorými sa vo dne v noci zaoberá a si ani na okamih neodpočinie a používa všemožné svoje umenie, všetok podvod, akékoľvek spôsoby a prostriedky, aké sa len dajú vymyslieť.

Preto ak chceme byť kresťania, musíme veľmi dobre vedieť a pochopiť, že naším nepriateľom je diabol a všetci jeho anjeli a svet, a že oni nám spôsobujú všetko nešťastie a utrpenie. Lebo kde sa slovo Božie káže, prijíma, verí a prináša ovocie, tam nemôže chýbať ani milý svätý kríž. A nech si nikto nenamýšľa, že bude mať pokoj; naopak; bude musieť obetovať všetko, čo má na zemi, majetok, česť, dom a dvor, ženu i deti, telo a život.

Toto však spôsobuje bolesť nášmu telu a starému Adamovi, pretože to znamená trpezlivo vytrvať, keď nás napádajú a prepustiť, čo nám berú. A ako pri všetkom ostatnom aj tu nám veľmi treba bez prestania prosiť: „Milý Otče. nech sa deje Tvoja vôľa a nie vôľa diabla a našich nepriateľov, ani nie vôľa tých, čo prenasledujú Tvoje sväté slovo a chcú ho potlačiť alebo znemožniť Tvoje kráľovstvo; ak budeme musieť trpieť za to, pomáhaj nám všetko trpezlivo niesť a prekonávať, aby sa nám biedne telo od slabosti alebo mdloby nesklátilo a neodpadlo“.

Hľa, v týchto troch prosbách máme čo najjednoduchšie zhrnutú potrebu, nakoľko sa síce týka Boha, ale predsa je len kvôli nám; pretože všetko, za čo prosíme, je len pre nás; totiž ako sme povedali, aby sa aj pri nás dialo, čo sa beztak aj bez nás deje. Lebo ako sa musí Jeho meno posväcovať a Jeho kráľovstvo prichádzať aj bez nášho prosenia, tak sa aj Jeho vôľa musí diať a uplatňovať, i keď diabol a všetci jeho pomocníci proti tomu veľmi štvú, búria a zúria a podnikajú všetko, aby evanjelium úplne zničili. Máme sa však modliť vo vlastnom záujme, aby sa aj medzi nami Jeho vôľa diala i navzdory ich zúreniu, aby nič nez mohli a aby sme obstáli proti všetkému násiliu a prenasledovaniu a obľúbili si Božiu vôľu.

Táto modlitba musí byť teda našou ochranou a záštitou odrážajúcou a porážajúcou všetko, čo proti nášmu evanjeliu podnikajú diabol, biskupi, tyrani a kacíri. Nech len všetci zúria a skúšajú svoje umenie, nech sa radia a uznášajú, aby nás mohli potlačiť a vykoreniť, aby sa diala a splnila ich vôľa a rada: proti tomuto všetkému jeden alebo dvaja kresťania vyzbrojení len touto prosbou sú naším múrom, na ktorom si rozbijú hlavy a stroskotajú. Naše potešenie a posilnenie je v tom, že vôľa a rada diabla a všetkých našich nepriateľov iste utrpí porážku a vyjde nazmar, nechže sú akokoľvek namyslení, sebavedomí a silní. Lebo keby sa ich vôľa nelomila a nemarila, neobstálo by Jeho kráľovstvo na zemi a Jeho meno by sa neposväcovalo.

Štvrtá prosba

„Chlieb náš každodenný daj nám dnes!“

Tu myslíme na chlebový kôš, na potreby svojho tela a časného života; a je to krátke a jednoduché slovo, zasahuje však široko ďaleko. Lebo keď povieš a prosíš „každodenný chlieb“, prosíš za všetko, čo znamená mať a požívať každodenný chlieb a aj naopak: prosíš za odvrátenie všetkého, čo tomu

prekáža. Preto musíš myseľ poriadne roztvoriť a rozšíriť nielen na pekársku pec a múčny záčinok, ale aj na širo-širo pole a celý kraj, ktorý rodí a prináša každodenný chlieb a rozličnú potravu. Lebo keby Boh nedal rásť, nepožehnal a nezachoval na poli, nikdy by sme nemohli vyberať z pece chlieb a klásť ho na stôl. Aby sme boli struční; táto prosba obsahuje všetko, čo potrebujeme pre tento zemský život, pretože len preň musíme mať chlieb. Pre život však nepotrebujeme len, aby telo malo pokrm a odev a ostatné potreby, ale aj to, aby sme v pokoji a v zhode nažívali s ľuďmi, medzi ktorými žijeme a s ktorými obcujeme v každodennom obcovaní a styku a pri rozličných príležitostiach; slovom všetko, čo sa týka povinností a správy domáceho, susedského a občianskeho života. Lebo, kde sa týmto dvom veciam prekáža, aby sa nediali tak, ako sa majú, tam sú ohrozené aj potreby života, takže nič nemá trvácnosti. Treba sa veľa modliť za svetskú vrchnosť a správu, pretože hlavne skrze ňu nám Boh zachováva náš vozdejší chlieb a pohodlie v tomto živote. Lebo i keby sme v hojnosti mali všetky Božie dobrodenia, keby nám nedal aj stálu a pokojamilovnú správu, nezachovali by sme si ich ani by sme ich nemohli pokojne a šťastne užívať. Lebo kde je nepokoj, roztržky a vojna, tam nieto každodenného chleba alebo je ho prinajmenšom nedostatok.

Preto do erbu ktoréhokoľvek pobožného kniežata bolo by možno plným právom odtlačiť alebo na mincu vyryť chlieb miesto leva alebo venca, aby pripomínal jemu i poddaným, že jeho úrad dáva nám ochranu a pokoj, a že bez neho by sme nemohli jesť a zachovať si milý chlebič. Preto sú všetkej úcty hodní tí, čo nám umožňujú v pokoji a klude užívať všetko, čo máme, aby sme im pritom dávali, čo im dávať máme a môžeme ako takým, bez ktorých by sme si nezachovali ani halier. Preto sa máme aj za nich modliť, aby nám Pán Boh pri ich pomoci dával tým viacej požehnaní a darov.

Nech je teda nakrátko naznačené a načrtnuté, ako hlboko zasahuje táto prosba do rozličných vecí sveta. Z tohto si už každý môžeme zostaviť dlhú modlitbu a podrobne vypočítať všetko, čo sem prislúcha. Napríklad: modliť sa, aby nám Boh dal pokrm a nápoj, odev, dom a dvor a zdravé telo, pritom aby dal rásť obilii a ovociu na poli a ich zachoval; potom doma aby pomáhal dobre spravovať domácnosť, aby dal pobožnú manželku, deti, čelaď a ich zachoval, aby dal požehnanie a zdar našej práci, remeslu a každému povolaniu, aby nám dal verných susedov a dobrých priateľov, atď. Tiež aby dal múdrosť, moc a šťastie cisárovi, kráľovi a všetkým stavom, najmä nášmu kniežatu, všetkým radcom, vrchnostiam a úradníkom, aby nás dobre spravovali a aby zvíťazili nad Turkami a všetkými nepriateľmi. Poddaným a pospolitému ľudu, aby dal poslušnosť, pokoj a jednotu. Z

druhej strany zas, aby nás chránil pred každou škodou na tele a na pokrme, pred búrkou, kamencom, požiarom, povodňou, jedovatou nákazou, morom, hynutím dobytká a vojnou a prelievaním krvi, drahotou, dravou zverou, zlými ľuďmi, atď. Dobre je toto vstúpevať pospolitosti, že toto a tomuto podobné musí nám Boh dávať a my sa za to musíme modliť.

Avšak táto modlitba je zvlášť proti nášmu najväčšiemu nepriateľovi, diablu. Lebo on stále na to myslí a o to sa usiluje, aby nám vzal alebo znemožnil všetko, čo máme od Boha. A nestačí mu, že svojím klamom znemožňuje a ničí duchovnú správu, zvádza duše a podmaňuje si ich, ale prekáža aj statočnej a pokojamilovnej správe a spôsobuje, že na zemi nijaká neobstojí; preto vyvoláva toľké hádky, vraždy, vzbury a vojny, tiež nepohodu, kamenec, aby ničil obilie a dobytká a otrávil vzduch jedom, atď. Slovom, mrzí ho, že niekto má od Boha skyvu chleba a ju v pokoji je a keby mohol a keby mu v tom okrem Boha nebránila aj naša modlitba, neobstalo by iste ani stebielko napoli, ani halier v dome, ba nedoprial by nám ani hodinky života, a to najmä tým, čo sa pridávajú Božieho slova a chcú byť dobrými kresťanmi.

Hľa, Boh nám chce ukázať, ako sa zaujíma o všetky naše potreby a ako sa verne stará aj o našu časnú potravu; a hoci ju hojne dáva a zachováva aj bezbožným a zlým ľuďom, predsa chce však, aby sme o toto všetko prosili a tak poznávali, že to prijímame z Jeho ruky, a že v tom poznávame Jeho otcovskú dobrotu k nám. Lebo kde On odtiahne ruku, tam sa prestane dariť a nič nezostane, ako to denne skusujeme. Koľko je dnes utrpenia vo svete, napríklad len pre falošné peniaze, pre každodenné predražovanie a úžeru v obchodovaní, kupovaní a pri práci, a to zo strany tých, čo svojvoľne zdierajú chudobu a ju pripravujú o jej každodenný chlieb? My to síce musíme pretrpieť, ale oni nech dbajú, aby neprišli o spoločnú modlitbu a nech sa chránia, aby sa táto prosba Otčenáša neobrátila proti nim.

Piata prosba

„A odpusť nám viny naše, ako aj my odpúšťame svojim vinníkom.“

Táto prosba sa týka nášho úbohého a biedneho života, ktorý i keď máme slovo Božie, i keď veríme, Božiu vôľu plníme a znášame a živíme sa z Božích darov a požehnaní, jednako nie je úplne bez hriechu, lebo denne klesáme a mnoho hrešíme, pretože žijeme vo svete medzi ľuďmi, ktorí nám spôsobujú bolesť a zavdávajú príčinu k netrpezlivosti, hnevu, pomste, atď.

Okrem toho za chrbtom nám stojí diabol, ktorý zo všetkých strán útočí na nás a nás, ako sme počuli, podkušiuva proti všetkým prosbám, takže je nemožné vždy obstať v tomto neustálom boji. Preto nám treba tým viac prosieť a volať: „Milý Otče, odpusť nám naše viny“. To však neznamená, že by nám aj bez našich prosieb a mimo nich neodpúšťal viny; veď evanjelium, v ktorom je samé odpustenie, daroval nám prv ako sme zaň prosili alebo vôbec naň mysleli; tu však ide o to, aby sme toto odpustenie poznávali a prijímali. Kedže telo, v ktorom každého dňa žijeme, podľa svojej povahy nedôveruje a neverí Bohu a neustále dá sa viesť zlým žiadostiam a zvodom, takže každého dňa hrešíme slovami a skutkami, činením a zanedbávaním, čím sa svedomie znepokojuje, takže sa obáva Božieho hnevu a nemilosti a stráca potešenie a nádej z evanjelia: preveľmi nám treba neustále sem sa utiekať a dať sa potešiť úteche, ktorá povznáša svedomie.

Toto je na to, aby Boh zlomil našu pýchu a udržal nás v pokore. Lebo toto právo si Boh pre seba ponechal; keby sa niekto chcel spoliehať na svoju zbožnosť a inými opovrhovať, aby sa pozrel na seba a túto prosbu mal pred očami, uvidí, že o nič nie je pobožnejší ako ostatní. Všetci sa musia ponížiť pred Bohom a radovať sa, že dosiahneme odpustenie. Len nech si nikto nemyslí, že za života dosiahne stav, že nebude potrebovať takéto odpustenie. Slovom, keby nám neprestajne neodpúšťal, boli by sme stratení.

Zmysel tejto prosby je, že Boh nechce hľadiť na naše hriechy a nadeľovať nám, čo si každý deň zasluhujeme, ale chce s nami milostivo nakladať a nám odpúšťať, ako bol zaslúbil; takto chce nás obdarovať veselým a kludným svedomím, aby sme sa mohli pred Ním postaviť a Ho prosieť. Lebo ak srdce nie je vyrovnané s Bohom a nemôže načerpať takejto dôvery, nikdy sa neodváži modliť sa. A takáto dôvera a veselé srdce môže pochádzať len z vedomia, že sú nám hriechy odpustené.

K tomu však je pripojený veľmi potrebný ale aj veľmi potešujúci dodatok: „Ako aj my odpúšťame svojim vinníkom“. Prislúbil nám, že môžeme byť istí, že nám všetko odpúšťa a daruje s podmienkou však, že aj my odpustíme svojim blíznym. Lebo ako my proti Bohu každý deň mnoho hrešíme a On nám všetko milostivo odpúšťa, tak aj my vždy musíme odpúšťať svojim blíznym, ktorí nám spôsobili škodu, dopustili sa násilia, krivdy alebo nás oklamali, atď. Ak ty neodpúšťaš, nenamýšľaj si, že ti Boh odpustí. Ale ak odpúšťaš, teš sa a nepochybuj, že ti bude v nebesiach odpustené; nie však pre tvoje odpúšťanie, lebo On to robí bez toho, zo samej milosti, pretože tak bol zaslúbil, ako učí aj evanjelium; ale aby nám na posilnenie a uistenie dal akoby znak popri zaslúbení, ktoré súhlasí s touto prosbou: „Odpúšťajte a

budú aj vám odpúšťať" (Luk.6,37). Preto aj Kristus opakuje tieto slová hneď po Otčenáši a hovorí: „Veď ak ľuďom odpustíte ich previnenia, aj vám odpustí váš Otec nebeský", atď. (Mat.6,14).

Tento znak je preto pripojený k tejto modlitbe, aby sme si pri modlení pripomenuli zaslúbenie a si pomysleli: „Milý Otče, nie preto prichádzam a prosím Ťa o odpustenie, akoby som Ti mohol dať zadosťučinenie skutkami a si ho zaslúžil, ale preto, že si takto zaslúbil a potvrdil pečaťou, aby som si tým bol taký istý, akoby si mi Ty sám bol dal rozhrešenie", lebo čo spôsobuje krst a večera Pánova, ktoré máme ako zovňajšie znamenia, to zmôže aj tento znak. Totiž posilní a poteší nám svedomie. A je okrem iného aj preto daný, aby sme ho mohli použiť a upotrebiť v ktorúkoľvek hodinu, pretože ho vždy máme pri sebe.

Šiesta prosba

„A neuvod' nás do pokušenia !"

Už sme dosť počuli, koľko námahy a práce treba, aby sme dosiahli a si zachovali všetko, za čo prosíme a ani tak to nejde bez pádov a pokleskov. A potom, i keď sme už dosiahli odpustenie a máme dobré svedomie, a i keď sme celkom očistení, predsa život je už taký, že človek dnes stojí a zajtra padá. Preto musíme znovu prosiť aj vtedy, keď sme zbožní a s dobrým svedomím sa môžeme postaviť pred Boha, aby nám nedal upadnúť a podľahnúť v boji a v pokušení. Pokušenie — alebo ako to naši Sasi oddávna volajú, pokúšanie — je trojaké: tela, sveta a diabla. Lebo žijeme v tele a máme na krku starého Adama, ktorý sa stále vzpiera a každý deň nás zvádza do nerestí, lenivosti, obžerstva a opilstva, lakomstva a klamstva, blížneho oklamať a podviešť; slovom, do všetkej zlej žiadostivosti, ktorú máme od prírody a ktorú povzbudzuje aj zlá spoločnosť, príklady, počúvanie a pozorovanie iných ľudí, čo všetko neraz poraní a rozpáli aj nevinné srdce. Potom je tu svet, ktorý nás uráža a hnevá slovami a skutkami a robí nás netrpezlivými. Slovom, je v ňom iba nenávisť a zášť, nepriateľstvo, násilie a nespravodlivosť, nevera, pomstychtivosť, preklínanie a nadávky, ohováranie, vysokomyselnosť a pýcha s prepiatou nádherou, ctižiadostivosťou, chvastaním sa a násilím, keďže nik nechce byť posledným, ale každý chce čím viac vynikať nad ostatných. A ešte je tu aj diabol, ktorý zo všetkých strán popudzuje a podkušiava. Najmä sa zaujíma o veci svedomia a duchovného

života, znevažuje a potupuje najmä Božie slovo a Božie skutky, aby nás odvrátil od viery, nádeje a lásky a priviedol k nevere, falošnej opovážlivosti a zatvrdilosti alebo do nových pochybností, zapierania Boha a rúhania sa, i do iných nespočetných ohavných skutkov. To sú siete a osídla, ozajstné „ohnivé šípy“, ktoré nám nie telo a krv, ale diabol čo najjedovatejšie vstreľuje do srdca.

Sú to naozaj veľké a ťažké útoky a pokusenia, ktoré musí znášať každý kresťan. A aj jedno jediné z nich by stačilo nás prinútiť, aby sme v tomto nebezpečnom živote, v ktorom nás zo všetkých strán napádajú, prenasledujú a naháňajú, v každú hodinu volali a sa modlili, aby nám Boh nedal umdlievať a klesať a znova upadať do hriechu, hanby a nevery. Veď bez modlitby nemohli by sme zvíťaziť ani nad najmenším pokušením.

„Neuveď nás do pokusenia“ teda znamená, aby nám dával silu a moc vzdorovať, i keď pokušenie neodníme a neodstráni. Lebo pokúšaniu a zvodom sa nik nemôže vyhnúť, pretože žijeme v tele a obchádza nás diabol. A či chceme a či nie, musíme znášať pokúšanie, ba byť v ňom až po uši. Ale tu prosíme, aby sme doň znovu neupadali a sa v ňom neutopili. Pretože iné je cítiť pokušenie a iné je povoľovať v ňom a súhlasiť s ním. Všetci musíme cítiť pokúšanie, i keď nie všetci rovnako, niektorí viac a ťažšie; mládež napríklad pokúša najviac telo, potom keď vyrastú a sú starší, svet, a tých, čo sa duchovnými vecami zaoberajú, to jest dobrých kresťanov, zas diabol.

Avšak tento pocit, keďže je proti našej vôli a radi by sme sa ho zbaviť, nemôže nikomu škodiť. Lebo, kde sa nepociťuje, ani sa nemôže nazývať pokušením. Schvalovať pokušenie znamená popustiť mu uzdu, nebrániť sa mu a nemodliť sa.

Preto sa my, kresťania, musíme vyzbrojiť a každý deň čakať, že neprestajne budeme vystavení nápadom, aby nik nežil ubezpečene a bezstarostne, ako by bol diabol ďaleko od nás, ale aby vždy bol pripravený na jeho útok a ho odrazil. Veď i keď som v túto chvíľu čistý, trpezlivý, šťastný a mám pevnú vieru, ešte v túto hodinu mi diabol môže vpáliť do srdca taký šíp, že padnem. Lebo on je nepriateľ, ktorý nikdy neustúpi a neustane; keď jedno pokušenie prestane, príde vždy nové a ďalšie. Preto niet inej rady a pomoci, len sem sa utiekať k tejto prosbe, chopiť sa Otčenáša a takto hovoriť: „Milý Otče, prikázal si sa mi modliť; nedaj mi upadnúť do pokusenia!“ A uvidíš, že sa pokúšania umenšia, až nakoniec prestanú. Ak sa však pokúsiš pomáhať si vlastnými úvahami a vlastnou radou, len si to zhoršíš a dáš diablu viac príležitosti. Má hlavu hada a keď nájde škáročku, ktorou by sa mu mohla

prepchať, prekízne polahky i s celým telom. Avšak modlitba ho môže zadržať a odohnať.

Siedma a posledná prosba

„Ale zbav nás zlého!"

V gréckom texte znie táto prosba takto: „Vytrhni nás alebo ochráň pred zlým alebo zlostníkom" a zdá sa, akoby bola reč o diablove, akoby tu chcel všetko zhrnúť, akože celá táto modlitba je namierená proti nášmu úhlavnému nepriateľovi. Veď on je to, čo sa snaží zmariť medzi nami to, za čo prosíme: Božie meno alebo česť, Božie kráľovstvo a vôľu, každodenný chlieb, pokojné, dobré svedomie, atď. Preto zhrňujeme to nakoniec a hovoríme: „Milý Otče, pomôž, aby sme boli zbavení každého nešťastia". Aleje tu obsažené aj všetko zlo, čo by nás mohlo postihnúť pod diablovou vládou: chudoba, hanba, smrť, skrátka všetka žalosť a utrpenie, ktorého je na zemi bez počtu. Lebo diabol, ktorý je nielen klamár, ale aj vražedník, neustále číha aj na náš život a vymýšľa, ako by mohol uvaliť na nás nešťastie a nám ublížiť na tele. A tak sa stáva, že jednému zlomí väzy, iného pripraví o rozum, niektorých utopí a mnohých doženie k samovražde a k mnohým iným strašným koncom. Preto sa máme na zemi bez prestania modliť proti tomuto úhlavnému nepriateľovi. Lebo keby nás Boh neochraňoval, neboli by sme ani hodinku pred ním bezpeční.

Z tohto vidíš, že Boh chce, aby sme sa modlili za všetky veci i za telesné, a aby sme mimo Neho u nikoho nehľadali a od nikoho neočakávali pomoc. To však položil až na koniec. Lebo ak nás má uchrániť a zbaviť všetkého zlého, musí sa najprv Jeho meno medzi nami posväcovať, Jeho kráľovstvo musí byť medzi nami a musí sa diať Jeho vôľa. Potom nás bude chrániť pred hriechmi a hanbou a pred všetkým, čo nám spôsobuje bolesť a škodu.

Takto nám Boh nakrátko predložil všetky potreby, ktoré na nás doliehajú, aby sme nemali ospravedlnenia, ak sa nemodlíme. Ale záleží aj na tom, aby sme za všetkým vedeli povedať aj „Amen"; to je, aby sme nepochybovali, že to určite vyslyší a tak sa stane. Lebo je to slovíčko nepochybujúcej viery, ktorá sa nemodlí naslepo, ale vie, že Boh neklame, keď nám zaslúbil, že nám to dá. Kde tejto viery nieto, tam nemôže byť ani pravá modlitba. Je veľmi škodlivá domnienka tých, ktorí sa modlia tak, že nemôžu k tomu zo srdca povedať „áno" a byť si istí, že ich Boh vyslyší, ale pochybovačne hovoria:

„Akoby som mal odvahu chváliť sa, že Boh vyslyší moje modlitby? Ved' som len biedny hriešnik!" atď. To je preto, že sa nespoliehajú na Božie zasľúbenie, ale na svoje skutky a na vlastné zásluhy a tak pohrdajú Bohom a obviňujú Ho z klamstva. Preto ani nič nedostanú, ako hovorí sv. Jakub. „(Ale) nech prosí v dôvere, bez akéhokoľvek pochybovania. Lebo kto pochybuje, podobá sa morskej vlne, ktorú vietor unáša a zmieta. Nech si taký človek nemyslí, že dostane niečo od Pána" (1,6). Hľa, tak veľmi záleží Bohu na tom, aby sme si boli istí, že neprosíme nadarmo, a aby sme nijakým spôsobom nezľahčovali svoje modlitby.

ŠTVRTÁ ČASŤ

O krste

Prebrali sme tri hlavné čiastky všeobecného učenia kresťanského. Treba nám povedať ešte niekoľko slov o našich dvoch sviatostiach, Kristom ustanovených, o ktorých každý kresťan má byť tiež aspoň v krátkosti poučený, pretože bez toho nik nemôže byť kresťanom, hoci sa o tom až dosiaľ, žiaľ, nič neučilo. Vopred sa zaoberajme krstom, pretože ním sme boli prijatí do kresťanstva. Aby sme ho dobre pochopili, budeme sa ním zaoberať rad radom a len pri tom sa zdržíme, čo nám načim vedieť. Lebo učencom prenecháme, ako obhájiť a obrániť krst proti kacírom a sektárom.

Ponajprv a predovšetkým treba dobre poznať slovo, na ktorom sa krst zakladá. Z neho vyplýva všetko, čo treba povedať o krste. Pán Kristus hovorí u Matúša v poslednej kapitole (v. 19.): „Chodte teda, čiňte mi učeníkmi všetky národy, krstiac ich v meno Otca i Syna i Ducha Svätého”.

Tiež Marek v poslednej kapitole (v. 16): „Kto uverí a pokrstí sa, bude spasený, ale kto neuverí, bude odsúdený”.

Pri týchto slovách si najprv povšimni, že je to Boží príkaz a ustanovenie, aby nik nepochyboval, že krst je Božia vec, a že ho nevymysleli ani nevynašili ľudia. Lebo ako môžem povedať, že Desť Božích prikázaní, Vieru všeobecnú a Otčenáš nik nevyhútal vo svojej hlave, ale ich sám Boh vyjaval a dal, práve tak môžem prehlásiť, že ani krst nie je ľudským výmyslom, ale ho sám Boh ustanovil a vážne a prísne nariadil, že sa musíme dať pokrstiť, ak chceme byť spasení; aby si nik nemyslel, že je to len taká malicherná vec ako obliecť si nový červený kabát. Veľmi záleží na tom, aby sme krst pokladali za jedinečnú, drahú a veľmi cennú vec; veď najčastejšie za to bojujeme a zápasíme, keďže je dnes svet plný sektárov, ktorí vykrikujú, že krst je zovňajšia vec, a preto bez úžitku. Ale pokladaj ho za zovňajšiu vec, ako len chceš, tuje Božie slovo a prikázanie, ktoré krst ustanovuje, zakladá a potvrdzuje. A čo Boh ustanovil a nariadil, nemôže byť zbytočnosťou, ale veľmi vzácnou vecou i keby na vzhľad bolo nepatrnejšie ako stebielko slamy. Keďže dosiaľ sme si mohli vysoko vážiť, keď pápež listami a bulami udeľoval odpustky, potvrdzoval oltáre a kostoly, a to len pre jeho list a pečať — tým viac a vyššie si musíme ceniť krst, pretože ho Boh nariadil, a že sa prisluguje v Jeho mene. Lebo takto znejú slová: „Chodte, krstite”, nie však „vo svojom”, ale „v Božom mene”.

Veď byť pokrstený v meno Božie znamená byť pokrstený nie človekom, ale samým Bohom preto, i keď to vykoná ľudská ruka, je v skutku vlastné dielo

Božie; z tohoto každý môže vidieť, že je omnoho vzácnejšie ako akékoľvek dielo človeka alebo svätca. Veď či môže byť vykonaný väčší skutok ako je Boží skutok? Avšak tu sa pričiňuje diabol, aby nás oslepil falošným leskom a od Božieho zvedol k nášmu skutku. Veď zdá sa byť omnoho skvelejším, keď nejaký kartuzián vykonáva ťažkú, namáhavú prácu a aj my všetci si vyššie ceníme, čo sami robíme a zasluhujeme. Písmo sv. však takto učí: keby sa skutky čo aj všetkých mníchov a čo ako skvúce poskladali na jednu kopu, neboli by také vznešené a dobré, ako keby Boh zdvihol, čo i len stebielko slamy. Prečo? Preto, lebo osoba je vznešenejšia a lepšia; lebo tu sa necení osoba podľa diela ale dielo podľa osoby, z ktorej má svoju hodnotu. Tu sa však votrie hlúpučký rozum a keďže sa to neblýska tak ako naše skutky, tak to vraj nemá cenu.

Z tohoto sa uč pochopiť, aký je správny zmysel a ako odpovedať na otázku: Čo je krst? Tak totiž, že krst nie je obyčajná voda, aleje voda v Božom slove a prikázaní obsažená a ním posvätená, takže je to Božská voda; nie akoby táto voda sama osebe bola vzácnejšia ako iná, ale preto, lebo k nej pristupuje Božie slovo a prikázanie. Preto je číra zlomyseľnosť a diabolský výsmech, keď teraz naši noví blúznivci, aby mohli pohaniť krst, vynechávajú slovo Božie a ustanovenie a pokladajú krst len za vodu, ktorá sa čerpá zo studne; preto potom takto tárajú: „Akože môže pomôcť dušiam za dlaň vody?“ Tak je, môj milý, kto by nevedel, že voda je len voda, keď sa jedno od druhého oddelí? Ale ako sa opovažuješ takto zasahovať do Božieho ustanovenia a odtrhávať od neho najvzácnejší drahokam, ktorý Boh s ním spojil a zviazal a nechce, aby bol oddelený? Lebo Božie slovo, čiže prikázanie a Božie meno je vo vode jadrom a tento poklad je väčší a vzácnejší ako nebesá a zem.

Takto cháp rozdiel, že krst je celkom iná vec ako všetky ostatné vody; nie však pre svoju prirodzenú podstatu, ale preto, lebo tu pristupuje niečo vznešenejšie. Lebo sám Boh kladie na ňu svoju česť a vkladá do nej svoju silu a moc. Preto nie je púha prirodzená voda, ale Božská, nebeská a spasiteľná voda, a ako ešte inak ju možno chváliť, pravda, len pre slovo, ktoré je nebeské, sväté slovo, ktoré nik nemôže dost prenachváliť, pretože má a môže všetko, čo je Božie? Z toho plynie aj podstata krstu, že sa volá sviatosťou, ako učí sv. Augustín: „Acedat verbum ad elementum et fit sacramentum“, to jest „sviatosť vzniká vtedy keď sa slovo pripojí k elementu alebo prirodzenej podstate“, to je svätá a Božská vec a znamenie.

Preto neprestajne učíme, že na sviatosť a na všetky zovňajšie veci, ktoré Boh nariadil a ustanovil, nemáme hľadieť podľa všedného zovňajšieho vzhľadu, ako napr. pri orechu vidíme len škrupinu, ale podľa Božieho slova v nich obsaženého. Veď tak hovoríme aj o rodičovskom stave a o svetskej

vrchnosti; keby sme hľadeli na nich len podľa nosa, očí, kože, vlasov, mäsa a kostí, v čom všetkom sa podobajú Turkom a pohanom, mohol by niekto prísť a povedať: „Prečo si mám tohto väčšmi vážiť ako tamtoho?“ Ale keď k tomu pristúpi prikázanie „Cti si otca i matku“, hneď vidím v ňom iného človeka, ozdobeného a oblečeného do Božej velebnosti a vznešenosti. Prikázanie, hovorím, je zlatá reťaz, ktorú má na hrdle, ba koruna na jeho hlave, ktorá mi ukazuje, ako a prečo si mám uctiť toto telo a krv. Takto a omnoho viac si máš uctiť a vážiť krst pre slovo, pretože On sám ho poctil slovom i skutkom a pritom ešte aj divom z nebies potvrdil. A či si myslíš, že to bol len žart, keď sa Kristus dal pokrstiť a otvorili sa nebesá a Duch Svätý viditeľne zostúpil a ukázala sa samá Božia vznešenosť a veleba? Preto znova napomínam, aby sa nikdy nedovolilo oddeliť ani odlúčiť to dvoje: slovo a voda. Lebo keď sa odníme voda, ostáva len taká voda, v akej varí služobná a celkom oprávnené sa môže nazvať kúpeľom; ale keď ostáva tak, ako Boh ustanovil, je sviatosťou a volá sa Kristovým krstom. Toto je prvý článok o podstate a hodnosti svätej sviatosti.

Potom, keď už vieme, čo je to krst a čo si o ňom myslieť, musíme sa tiež naučiť, prečo a na čo ho Kristus ustanovil; to je: na čo je užitočný, čo dáva a tvorí. Toto najlepšie pochopíme z Kristových slov, ktoré sme už uviedli, totiž: „Kto uverí a pokrstí sa, bude spasený“. Rozumej im jednoducho takto: moc, dielo, úžitok, ovocie a cieľ krstu je spasenie. Veď nekrstíme preto, aby niekto bol kniežaťom, ale aby — podľa slov — „bol spasený“. A dobre vieme, že byť spasený znamená byť oslobodený od hriechu, smrti, diabla a prísť do Kristovho kráľovstva a s Ním večne žiť. Znova vidíš, ako veľmi si treba ceniť a vážiť krst, pretože v ňom získavame takýto nevysloviteľný poklad. Toto tiež jasne ukazuje, že to nemôže byť obyčajná, púha voda. Veď púha voda by nemohla tak pôsobiť, ale pôsobí slovo a že (ako sme prv povedali) je v nej meno Božie. A kde je meno Božie, tam musí byť aj život a spasenie, preto sa oprávnené volá Božskou spasiteľnou, bohatou a milostiplnou vodou. Lebo v slove dostáva silu, že je „kúpeľom Znovuzrodenia“, ako hovorí Pavel v liste Títovi 3,5.

Na tvrdenie našich mudrlantov, nových blúznivcov, že len viera dáva spasenie, a že skutok a zovňajšia vec nič neprospeje, odpovedáme že, samozrejme v nás pôsobí iba viera, ako o tom ešte v ďalšom počujeme. Ale slepí vodcovia nechcú vidieť, že viera musí mať niečo, v čo verí, čo je, o čo sa môže oprieť, na čom stojí a stavia. A tak tu sa viaže viera na vodu a verí, že je to krst, v ktorom je číra spása a život, nie pre vodu, ako sme už dostatočne povedali, ale že je spojená s Božím slovom a ustanovením, a že len na nej spočíva Božie meno. Ak tomuto verím, verím samému Bohu,

pretože On vštepil a vložil doň svoje slovo a dal nám túto zovňajšiu vec, z ktorej môžeme dostať taký poklad.

Ale oni sú natoľko blázniví, že oddelujú vieru od veci, v ktorej viera väzí a je upevnená, i keď je to zovňajšia vec. Ba práve má byť a musí byť zovňajšia, aby sme ju mohli zmyslami pochopiť a uchopiť a tak vložiť do srdca; podobne aj celé evanjelium je zovňajšou ústnou kázňou. Slovom, čo Boh v nás koná a pôsobí, chce konať takýmto zovňajším ustanovením. Kdekoľvek teda hovorí alebo kamkoľvek a pomocou čohokoľvek hovorí, tam má viera hľadiť a toho sa držať. Tu, hľa, máme slová: „Kto uverí a pokrstí sa, bude spasený“. O čom inom sa tu hovorí, ak nie o krste, to jest o vode, ktorá je obsažená v Božom prikázaní? Z tohto vyplýva, že ten, kto zavrhuje krst, zavrhuje Božie slovo, vieru a Krista privádzajúceho a priväzujúceho nás ku krstu.

Po tretie: keď sme už poznali veľký úžitok a moc krstu, vidíme ďalej, kto dosahuje účinok, ktorý krst dáva. Aj toto veľmi jasne a zreteľne vyjadrujú slová: „Kto uverí a pokrstí sa, bude spasený“, to znamená, jedine viera robí človeka hodným s úžitkom prijímať spasiteľskú Božskú vodu. Lebo keď sa nám to v slovách pri vode a s vodou podáva a zaslubuje, nemôžeme to prijať inak, ako že tomu zo srdca veríme. Bez viery krst nič neosoží, i keď je sám v sebe prenesmierny Božský poklad. Preto jediné slovo „kto uverí“ má takú moc, že vylučuje a odstraňuje všetky skutky, ktoré by sme konali v domnení, že si nimi získavame a zasluhujeme spasenie. Lebo platí: to, čo nie je viera, nič neprospeje a nič neprijíma.

Ak ti však povedia, ako majú vo zvyku, že veď aj sám krst je skutok, a keď hovoríš, že skutok nepomáha k spaseniu, tak kde ostala viera? Odpovedz: Samozrejme, že naše skutky nepomáhajú k spáse, ale krst nie je náš ale Boží skutok (lebo, ako sme povedali, Kristov krst musíš veľmi odlišovať od obyčajného kúpeľa); a Božie skutky sú spasiteľné a potrebné pre spásu a vieru nevyučujú, ale požadujú, lebo bez viery ich nemožno pochopiť. Veď tým, že si sa dal poliať vodou, neprijal si ešte a nezachoval krst tak, aby si mal z neho úžitok. Vtedy ti bude na úžitok, keď sa dáš pokrstiť s úmyslom vyplniť Boží rozkaz a ustanovenie a v Božom mene prijať vo vode zaslúbené spasenie. Toto však nevykonáš rukou, ani telom, ale musíš veriť srdcom. A tak jasne vidíš, že to nie je náš skutok, ale poklad, ktorý nám Boh dáva a ktorý viera prijíma; práve ako aj Pán Kristus na kríži nie je skutok, ale poklad v slove obsažený, nám podávaný a vierou prijímaný. Preto nám krivdia, keď žalujú na nás, akoby sme kázali proti viere, keď práve my naliehame na ňu ako nevyhnutne potrebnú, takže bez nej nič nemôžeme prijať ani požívať.

Toto sú teda tri veci tejto sviatosti, ktoré treba poznať, najmä však, že je Božie ustanovenie, ktoré si treba veľmi vážiť, a ktoré samo by nám malo stačiť, i keď je celkom zovňajšia vec. Práve tak ako prikázanie „Cti si otca i matku“ sa vzťahuje len na telo a krv, ale nehľadí sa pritom na telo a krv, ale na Božie prikázanie, v ktorom je obsažené, a pre ktoré sa telo nazýva otcom a matkou. A tak i keby sme len tieto dve slová mali „Chodte a krstite“ atď., predsa by sme ich museli prijať ako Božie ustanovenie a podľa nich konať. Avšak tu nie je len prikázanie a rozkaz, ale aj zaslúbenie. Preto je vznešenejšie ako ktorékoľvek iné Božie prikázanie a ustanovenie. Slovom, je v ňom toľko potešenia a milosti, že to nebesá a zem nepochopia. Ale treba umenia, aby sme to uverili; lebo poklad je tu, ide o to, aby ho človek uchopil a pevne držal.

Preto každý kresťan má sa čo učiť a cvičiť v krste po celý život; lebo vždy má čo robiť, aby pevne veril, čo sa pri krste sľubuje a dáva: víťazstvo nad diablom a smrťou, odpustenie hriechov, Božia milosť, celý Kristus, Duch Svätý s Jeho darmi. Slovom, je toho toľko, že keď o tom hlúpa prirodzenosť uvažuje, musí pochybovať, či by to mohla byť pravda. Pováž len, keby bol niekde lekár, čo by tak liečil, že by ľudia neumierali alebo ak by aj zomreli, že by potom večne žili, či by sa svet nehrnul a nevalil k nemu s peniazmi, takže by bohatí úplne zatarasili prístup k nemu? A tu v krste sa každému zdarma pred samé dvere prináša poklad a lekárstvo, ktoré pohlcuje smrť a všetkých ľudí zachováva pri živote. Tak treba hľadiť na krst a ho užívať, aby sme sa ním posilňovali a potešovali, keď nás naše hriechy alebo svedomie znepokojujú a aby sme povedali: „Veď som pokrstený, a keďže som pokrstený, mám sľub, že budem spasený, a že budem večne žiť s dušou i s telom.“ Veď preto je pri krste dvoje: i telo je poliate vodou, keďže ono môže prijať iba vodu; i slovo je pritom vyslovené, aby aj duša mala čo vziať. Keďže oboje, voda i slovo, sú krst, tak musí byť spasené a večne žiť i telo i duša. Duša slovom, v ktoré verí, telo však preto, že je s dušou spojené, a aj krst prijíma tak, ako ho ono môže prijať. Preto ani naše telo ani naša duša nemá väčší drahokam. Veď ním sme svätí a spasení, a to nemôže dosiahnuť nijaký iný život ani skutok na zemi.

Toto stačí o podstate, osohu, užitočnosti a užívaní krstu.

O krste dietok

Sem patrí ešte otázka krstu dietok, ktorou diabol pomocou svojich siekt znepokojuje svet, totiž či dietky tiež veria a či je ich krst správny? Na toto odpovieme v krátkosti: Jednoduchý človek nech sa nezaobrá touto otázkou

a nech ju prenechá učencom. Avšak ak chceš odpovedať, odpovedz takto: Že je Kristovi milý krst dietok, dostatočne dokazuje Jeho vlastný skutok, že totiž Boh mnohých posvätil a dal Ducha Svätého mnohým takto pokrsteným. A aj dnes je mnoho takých, na ktorých vidieť i v učení i v živote, že majú Ducha Svätého. Napríklad aj my z Božej milosti môžeme vysvetľovať Písmo a poznať Krista; a toto nie je možné bez Ducha Svätého. Keby však Boh neschvaľoval krst dietok, nedal by im Ducha Svätého, ani len kúsoček z neho. Slovom, oddávna až podnes by ani jeden človek na svete nemohol byť kresťanom. Pretože však Boh potvrdil tento krst tým, že pokrsteným dal svojho Svätého Ducha, čo veľmi vidno na niektorých Otcoch, ako napr. sv. Bernhardovi, Gerzonovi, Jánovi Husovi a iných, ako aj z toho že svätá cirkev kresťanská nezahynie až do konca sveta, musia vyznať, že krst dietok je Bohu milý. Veď On nemôže byť sám proti sebe, ani nemôže napomáhať klamstvu alebo zlomyseľnosti ani dať na to svoju milosť a Ducha. Toto je najlepší a najpresvedčivejší dôkaz pre jednoduchých a neučených ľudí. Lebo nikdy nám nevezmú ani nezvrátia tento článok „Verím svätú cirkev všeobecnú, zhromaždenie svätých“ atď.

Ďalej tvrdíme, že nekladíme dôraz na to, či pokrstený verí alebo nie, lebo tým sa krst nestáva pravým. Ale všetko spočíva na Božom slove a prikázaní. Pravda toto je trochu ostré, úplne však súhlasí s tým, čo som povedal, že krst nie je nič iné, iba voda a Božie slovo pri nej a s ňou, to je, keď je slovo pri vode, je krst pravý, i keď k tomu nepristúpi viera; lebo moja viera nerobí krst, ale ho prijíma. A tak krst nie je nepravým preto, že ho nesprávne prijímajú alebo zneužívajú, lebo nespočíva — ako som povedal — na našej viere ale na slove. Lebo i keby dnes prišiel nejaký Žid podvodne a so zlým úmyslom a pokrstili by sme ho s celou vážnosťou, nemôžeme povedať, že by krst bol nesprávny. Lebo tu je voda spolu s Božím slovom, i keď ho neprijíma tak, ako treba; podobne ako pri večeri Pánovej aj nehodní prijímajú pravú sviatosť, i keď neveria.

A tak vidíš, že námietky sektárov nie sú nič platné. Lebo ako sme povedali, i keby dietky neverili, čo však nie je pravda, i vtedy — ako sme teraz dokázali — bol by krst správny a nikoho by nebolo treba znovu pokrstiť, ako ani večera Pánova nič netratí, ak niekto pristupuje k nej so zlým úmyslom a nedovoľuje sa, aby ju niekto pre jej zneužitie dvakrát prijímal v jednu a tú istú hodinu, akoby prvýkrát nebol prijímal opravdivú sviatosť. Veď to by bolo najhroznejšie zneváženie a pohanenie sviatosti. Ako by sme prišli k tomu, aby Božie slovo a ustanovenie nebolo pravé a platné preto, že sme ho nesprávne prijímali? Preto ti hovorím, ak si neveril, ver teraz a takto povedz; „Krst bol samozrejme pravý, ale žiaľ, ja som ho neprijal prave“. Veď i ja i

všetci, čo sa dali pokrstiť, musíme vyznávať pred Bohom; „Prichádzam so svojou vierou, aj s vierou iných, nemôžem si však zakladať na tom, že verím, a že sa mnohí ľudia za mňa modlia; len na tom staviam, že je to Tvoje slovo a Tvoj rozkaz“. Ako aj keď k večeri Pánovej pristupujem, nespolieham sa na svoju vieru, ale na Kristovo slovo. Či som silný alebo slabý, to ponechávam na Boha, ale iste viem, že On ma volá pristupovať, jesť, piť, atď. a podáva mi svoje telo a krv; a toto ma nesklame a nezvedie. Tak robíme aj pri krste dieťok. Dieťa na krst prinášame s presvedčením a v nádeji, že verí a prosíme, aby ho Boh obdaroval vierou, ale nie preto ho krstíme, lež jedine preto, lebo to Boh prikázal. Prečo to? Preto, lebo vieme, že Boh neklame. Ja, môj blížny i všetci ľudia môžu zavádzať a klamať, ale Božie slovo nikdy.

Preto sú to drzí duchovia a ťulpasi, ktorí usudzujú a mienia, že kde nie je pravá viera, tam nemôže byť ani pravý krst. Je to celkom tak, ako keby som povedal: „Nieto Krista, lebo neverím v Neho“ alebo „Niet otca, matky, vrchnosti, lebo nie som im poslušný“. Je správny uzáver, že keď niekto nerobí niečo, čo by mal, že preto i sama vec je nič a nič neznamená? Milý môj, obráť to a radšej takto uvažuj: krst je pravý a správny, i keď sa nesprávne prijíma. Lebo keby nebol pravý, nebolo by ho možno ani zneužiť a prehrešiť sa proti nemu. To znamená: „Abusus non tollit, sed confirmat substantiam“ — „Zneužitie neruší podstatu, ale ju potvrdzuje“. Zlato zostáva zlatom, i keď ho nosí hriešna a nehanebná pobehlica.

A tak výsledok je, že krst je vždy správny a má plný význam, i keby bol pokrstený iba jeden človek a ani ten by správne neveril. Lebo Božie ustanovenie a slovo ľudia nemôžu prevrátiť ani premeniť. Vy, blúznivci, ste však takí zaslepení, že nevidíte Božie slovo a príkaz a na krst a vrchnosť hľadíte len ako na vodu v potoku alebo v hrnci alebo ako na ktoréhokoľvek iného človeka. A pretože ani vieru ani poslušnosť nevidíte, tak ani to nemá nič znamenať. V tomto je však ukrytý odbojnicky diabol, ktorý by rád strhol vrchnosti korunu, aby ju potom pošliapal; pritom chcel by nám poprevracať a zničiť všetky Božie diela a ustanovenia. Preto musíme byť ostrážiti a vyzbrojení a nesmieme sa dať ani odvieť ani odvrátiť od slova, aby sme krst nepokladali len za púhe znamenie, ako snívajú blúznivci.

Nakoniec treba vidieť aj to, čo znamená krst a prečo Boh práve také zovňajšie znamenie a spôsob ustanovil za sviatosť, ktorou prvou sme prijímaní do kresťanstva. Skutok alebo spôsob pri krste je, že nás ponoria do vody, aby nás zaplavila a potom opäť vytiahnu. Tieto dve čiastky, ponorenie do vody a vytiahnutie z nej, znázorňujú silu a účinok krstu, mŕtvenie starého Adama a povstanie nového človeka. Toto oboje sa má diať po celý život, takže život kresťana je každodenným krstom, ktorý raz začatý,

stále trvá. Lebo to sa má diať neustále, že sa stále odstraňuje, čo je od starého Adama a stále objavuje, čo patrí novému človekovi.

Čo je to ten starý človek? To, čo máme od Adama vrodené: hnevivosť, zlostnosť, nenávisť, nečistota, lakomstvo, lenivosť, namyslenosť, áno nevera, plnosť všetkých nerestí, takže od prirodzenosti nieto v nás ničoho dobrého. Keď chceme prísť do Kristovho kráľovstva, má v nás toho každého dňa ubúdať, takže čím ďalej tým sme miernejší, trpezlivejší, dobromyseľnejší, tratia sa lakomosť, nenávisť, zášť a pýcha.

Krstenie vodou naznačuje správne užívanie krstu u kresťanov. Kde nie je tak, kde sa púšťa uzda starému človeku, takže silnie, znamená, že sa krst neužíva správne. Lebo tí, čo sú bez Krista, musia byť zo dňa na deň horší, ako hovorí príslovie: „Čím starší, tým horší“. Ak bol niekto predošlého roku pyšný a lakomý, dnes je omnoho pyšnejší a lakomejší, takže necnosti mladosti rastú a množia sa s ním. Malé dieťa nemá nijakú zvláštnu necnosť, avšak čím je staršie, tým je horšie a skazenejšie; a keď dospeje na muža, ukáže sa celá nerest a to čím ďalej tým viacej. A tak starý človek (Adam) by žil neviazane podľa svojej prirodzenosti, keby ho nekrotila a nezdržiavala moc krstu; a naopak: u tých, ktorých krst urobil kresťanmi, sa starý človek umenšuje, kým len nezanikne. Toto znamená skutočne ponárať sa do krstu a každý deň vychádzať z neho. A tak zovňajšie znamenie nie je len na to, aby mocne účinkovalo, ale aj aby niečo naznačovalo. Kde je teda viera so svojím ovocím, tam nie je len znakom, ale i účinkuje. Kde však nie je viera, tam je len púhe neúčinné znamenie.

Tu vidíš, že krst so svojou mocou a účinkami obsahuje aj tretiu sviatosť, ktorú nazývame pokáním, ktorá však nie je nič iné ako krst. Veď či pokánie nie je mocný útok na starého človeka a vstup do nového života? Preto, keď sa kajáš, žiješ v krste, ktorý nielen označuje, ale aj pôsobí, počína a koná nový život; Lebo v ňom sa dáva milosť, duch a sila premáhať starého človeka, aby povstával a silnel nový.

Takto krst stále trvá a ak niekto odpadne od neho a zhreší, predsa ešte vždy máme prístup k tomu, aby sme si podmanili starého človeka. Avšak už nemusíme byť znovu pokropení vodou. Lebo keby sme sa dali čo aj stokrát ponoriť do vody, krst je len jeden; účinok a znamenie ostáva. A tak pokánie nie je nič iné, ako návrat a priblíženie sa ku krstu, aby sa znovu hľadalo a konalo, čo už bolo predtým začaté, ale potom opustené.

Toto preto hovorím, aby sme si nemysleli, ako sme si dlhú dobu mysleli, že je už po krste, že už nemáme z neho nijaký úžitok, keď sme znovu zhrešili; to preto, že sme sa naň dívali ako na skutok, ktorý sa raz stal. Preto napísal

sv. Jeroným: „Pokánie je druhá doska, na ktorej musíme plávať a vyplávať na breh, keď nám loď stroskotala“, do ktorej sme vstúpili a sa plavili, keď sme sa stali kresťanmi. Týmto je zmarený účinok krstu, takže nám nemôže byť viac na úžitok. Je to nesprávne, lebo loď nestroskotala, pretože je — ako sme povedali — Božím ustanovením a nie našou vecou. No, neraz sa stáva, že sa skĺzneme a vypadneme; ale keď niekto vypadne, nech sa snaží znovu priplávať k loďke a sa jej prichytiť, kým sa znovu nedostane do nej, aby pokračoval, ako bol začal.

Vidno teda, akou skvelou vecou je krst, ktorý nás vytrhuje diablovej z pažeráka a privlastňuje nás Bohu, potláča a odstraňuje hriech a potom každý deň posilňuje v nás nového človeka a sprevádza nás a zostáva s nami, kým len sa nedostaneme z tejto biedy do večného blahoslavenstva. Preto každý má pokladať krst za každodenné šaty, v ktorých má stále chodiť, aby mal vždy vieru a jej ovocie, potláčať starého človeka a vzrastať v novom. Lebo ak chceme byť kresťanmi, musíme konať skutky, ktoré nás kresťanmi robia; ak však niekto odpadne, nech sa znovu vráti. Lebo ako sa Kristus, trón milosti, neodvracia od nás a nebráni nám znovu prísť k Nemu, keď sme zhrešili, tak nám ostávajú aj všetky Jeho poklady a dary. Veď sme pri krste už raz dosiahli odpustenie hriechov, tak nám ono zostáva každý deň, po celý život, to je kým máme na krku starého človeka.

PIATA ČASŤ

O oltárnej sviatosti

Ako sme rozjímali o svätom krste, tak nám prichodí prehovoriť aj o druhej sviatosti a to o troch otázkach: Čo je večera Pánova? Aký úžitok máme z nej? A kto ju má prijímať? A toto všetko na základe slov, ktorými ju Kristus ustanovil a ktoré má znať každý, kto chce byť kresťanom a chce prijímať sviatosť. Lebo nemienime pripustiť k nej a vysluhovať ju tým, ktorí nevedia, čo tu hľadajú a prečo pristupujú.

Ostatne, toto sú tie slová: „Pán náš Ježiš Kristus v tú noc, keď bol zradený, vzal chlieb a keď dobrorečil, lámal a dával svojim učeníkom hovoriac: „Vezmite, jedzte, toto je moje telo, ktoré sa za vás vydáva. To čiňte na moju pamiatku!" Podobne vzal po večeri aj kalich, dobrorečil a dal im hovoriac: „Vezmite a pite z toho všetci. Tento kalich je nová zmluva v mojej krvi, ktorá sa vylieva za vás na odpustenie hriechov. To čiňte, kedykoľvek budete piť, na moju pamiatku".

Ani tu sa nechceme pochytiť za vlasy a zápasiť s rúhačmi a potupovačmi tejto sviatosti, ale sa predovšetkým chceme poučiť, že tu ide o silu (ako pri krste), že totiž najdôležitejšou vecou je tu Božie slovo a ustanovenie, čiže rozkaz. Lebo nijaký človek ju nevymyslel ani nevynašiel, ale ju Kristus ustanovil bez toho, že by Mu niekto bol radil a navrhoval. Preto ako Desať Božích prikázaní, Otčenáš a Viera všeobecná kresťanská si zachovávajú podstatu a hodnotu, i keby si prikázania nikdy nezachovával, nemodlil sa a neveril, tak aj táto velebná sviatosť ostáva neporušenou, nič nestráca a nič sa jej na cene neuberá i keby sme ju nehodne prijímali a užívali. Či si myslíš, že sa Boh ohliada na naše konanie alebo vieru, aby im kvôli zmenil svoje ustanovenie? Veď aj všetky svetské veci ostávajú také, ako ich Boh stvoril a ustanovil, nechže ich akokoľvek užívame a s nimi nakladáme. Toto vždy treba prízvukovať. Týmto totiž možno odraziť všetky táraniny sektárov, lebo oni hľadajú na sviatosť bez Božieho slova ako na vec, ktorú my vykonávame. Čo je teda oltárna sviatosť?

Odpoveď: Je pravé telo a pravá krv nášho Pána Ježiša Krista v chlebe a víne a pod spôsobom chleba a vína nám kresťanom Kristovým slovom na jedenie a pitie ustanovená. A ako sme o krste povedali, že nie je obyčajná voda, tak aj tu hovoríme, že sviatosť je chlieb a víno, ale nie obyčajný chlieb a obyčajné víno, aké sa dávajú na stôl, ale chlieb a víno v Božom slove obsažené a s ním spojené. Práve slovo, hovorím, robí túto sviatosť a rozlišuje ju, že nie je obyčajným chlebom a vínom, ale je a sa volá Kristovým

telom a krvou. Lebo sa hovorí: „Acedat verbum ad elementum et fit sacramentum“, sviatosť je, keď slovo pristúpi k zovňajšej veci. Táto Augustínova výpoveď je taká priliehavá a výstižná, že sotva to možno lepšie vyjadriť. Slovo musí spraviť element sviatosťou; ak nie zostáva púhym elementom.

Ved' to nie je slovo a nariadenie nejakého kniežata alebo cisára, len najväčšej Velebnosti, pred ktorou sa musí skloniť všetko stvorenie a prisvedčiť, že je tak, ako On povedal a prijať toto s najväčšou úctou v bázni a pokore. Týmto slovom môžeš posilniť svoje svedomie a povedať: „I keby stotisíc diablov spolu so všetkými blúznivcami tvrdilo: „Akože môže byť chlieb a víno Kristovým telom a krvou?“ atď. viem, že všetci blúznivci a všetci učenci dokopy nemajú toľko rozumu ako Božia Velebnosť v malíčku. Teda sú Kristove slová: „Vezmite, jedzte, toto je moje telo“, „pite z toho všetci, to je nová zmluva v mojej krvi“ atď. Pri nich ostaneme a chceli by sme vidieť tých, čo by ho chceli pretromfnúť a urobiť ináč, než ako On povedal. Je pravda, že keď z tejto sviatosti vezmeš slovo, alebo keď sa na ňu dívaš bez slova, máš len chlieb a víno. Ale keď slovo tam zostane tak, ako to má byť, potom podľa týchto slov je to pravé Kristovo telo a krv. Lebo je tak, ako hovoria a istia Kristove ústa, pretože On nemôže ani klamať ani podvádzať.

Podľa toho ľahko sa dá odpovedať na každú otázku, ktorá nás teraz trápi, ako napríklad, či aj zlý kňaz môže prisluhovať a podávať sviatosť, a mnohé tomu podobné. O tom tvrdíme: Aj keď naničhodník prijíma alebo prisluhuje sviatosť, prijíma pravú sviatosť, to znamená Kristovo telo a krv, ako keby to robil čo najhodnejšie. Lebo ona nespočíva na ľudskej svätosti ale na Božích slovách. A ako nijaký svätý na zemi, ba ani anjel v nebi nemôže premeniť chlieb a víno na Kristovo telo a krv, tak to ani nik nemôže zmeniť ani obrátiť, i keby to zneužíval. Lebo pre osobu alebo pre neveru nie je falošným slovo, ktoré robí a ustanovuje sviatosť. Ved' nehovorí: „Ak uveríte alebo ak budete hodní, budete mať moje telo a krv“, ale „Vezmite, jedzte, pite, toto je moje telo a krv“ a tiež: „To čiňte (totiž to, čo ja teraz činím, ustanovujem, vám dávam a kážem vziať)“. To znamená: „Či si hodný alebo nehodný, máš tu Jeho telo a krv mocou tohto slova, ktoré pristupuje ku chlebu a vínu“. Toto si dobre povšimni a zachovaj. Lebo na slove spočíva náš základ, ochrana a záštita proti všetkým bludom a podvodom, ktoré povstali alebo ešte môžu povstať.

Takto máme v krátkosti prvú časť, v ktorej ide o podstatu tejto sviatosti. Teraz poznaj i silu a úžitok, prečo je sviatosť vlastne ustanovená a tiež vedz, čo je v nej najdôležitejšie a čo v nej hľadať a z nej si odnieť. To sa dá ľahko pochopiť práve z povedaných slov „To je moje telo, ZA VÁS vydané, a krv,

vyliata na odpustenie hriechov". V krátkosti to znamená: Preto pristupujeme k sviatosti, že tu prijímame taký poklad, pomocou ktorého a v ktorom prijímame odpustenie hriechov. Prečo? Preto, lebo to hovoria a nám dávajú slová. Veď Kristus práve preto mi káže jesť a piť, aby to bolo mojím a aby to mne osožilo ako bezpečná záruka a znamenie, ba ako sama vec, ktorú kvôli mne ustanovil za moje hriechy, smrť a všetko nešťastie.

Preto sa oprávnene nazýva pokrmom duše, ktorý živí a posilňuje nového človeka. Lebo krstom sme predovšetkým znovuzrodení, avšak, ako sme povedali, i napotom ostáva na človeku stará kožka tela a krvi. K tomu ešte toľké prekážky a útoky od diabla a sveta, takže často umdlievame a ustávame a neraz aj klesáme. Preto máme túto sviatosť za každodenný pokrm a nasýtenie, aby sa pozdvihla a posilnila viera, aby v tomto boji neklesla, ale vždy viac a viac silnela. Lebo nový život má stále vzrastať a napredovať. Naproti tomu však musíme mnoho trpieť. Lebo diabol je takým zlostným nepriateľom, že keď vidí, že mu odporujeme a krotíme starého človeka a že nás násilím nezmôže, plíži sa a vtiera zo všetkých strán, skusuje všetko svoje umenie a neustane, kým nás neunaví natoľko, že alebo sa vzdávame viery alebo nám ruky a nohy vypovedia a nás to omrzí, stratíme trpezlivosť. Na to máme potešenie tejto sviatosti, aby srdce čerpalo z nej novú silu a občerstvenie, keby cítilo, že je príliš umdlené.

Tu sa znovu vrtia naši premúdri duchovia so svojím veľkým umením a múdrosťou, vykrikujú a vrešia: „Ako môže chlieb a víno odpúšťať hriechy alebo posilňovať vieru?" Hoci počuli a dobre vedia, že to nehovoríme o chlebe a víne, pretože chlieb je len chlieb, ale o takom chlebe a víne, ktoré je Kristovým telom a krvou a má pri sebe slovo. Toto samo a nič iné, vravíme, je pokladom, ktorým získavame také odpustenie. Dáva sa nám a privlastňuje v slovách „Za vás sa vydáva, za vás sa vylieva". Lebo tu máš i to, že je to Kristovo telo a krv, i to, že je tvojím ako poklad a dar. A Kristovo telo nie je neužitočnou, zbytočnou vecou, ktorá nijaké ovocie a úžitok neprináša. A tak, i keď je ten poklad akokoľvek veľký, musí byť obsažený v slove a takto sa ponúkať, veď ináč by sme o ňom nemohli ani vedieť, ani by sme ho nemohli hľadať.

Preto nič neznamená ich táranie, že sa pri večeri Pánovej nevydáva za nás Kristovo telo a nevylieva Jeho krv, takže pre sviatosti nemôžeme mať odpustenie hriechov. Lebo i keď sa na kríži dokonalo dielo a získalo odpustenie hriechov, my to môžeme mať iba pomocou slova. Veď akože by sme ináč vedeli, že sa to stalo, alebo že sa nám to daruje, keby sa nám to nepovedalo v kázni alebo ústnou zvesťou? Odkiaľ vedia alebo môžu odpustenie pochopiť a si ho privlastniť, ak sa nepridávajú a neveria Písmu a

evanjeliu? Celé evanjelium a článok viery „Verím jednu svätú cirkev kresťanskú, odpustenie hriechov“ atď., sú mocou slova vložené do sviatosti a sa nám predkladajú. Prečo by sme si mali dať vytrhnúť tento poklad zo sviatosti? Veď nakoniec predsa musia vyznať, že práve toto sú slová, ktoré všade v evanjeliu počúvame. A ako sa neopovážia tvrdiť, že celé evanjelium alebo Božie slovo bez sviatosti nedáva úžitok, tak nemôžu povedať ani to, že by tieto slová vo sviatosti boli bez úžitku.

A tak máme celú sviatosť: i čo je, i čo prináša a aký je z nej úžitok. Teraz nám ešte načim vedieť, kto prijíma túto silu a úžitok. Nakrátko, ako sme povedali už pri krste a aj inde častejšie, ten, kto verí tomu, čo slová tvrdia a prinášajú. Lebo sa nehovoria skale alebo drevu, ale tým, čo môžu počúvať; im sa vraví: „Vezmite a jedzte“ atď. A keďže sa tu ponúka a zaslubuje odpustenie hriechov, môže sa to prijať iba vierou. Takúto vieru požaduje On sám, keď vraví: „ZA VÁS sa vydáva“ a „ZA VÁS sa vylieva; ako by hovoril: „Preto vám to dávam a kážem jesť a piť, aby ste to brali a požívali“. A kto si to dá povedať a verí, že je to pravda, ten to aj má. Kto však neverí, nič nemá a tak zbytočne sa mu to podávalo, lebo nechce užívať toto spasiteľné dobrodenie. Poklad otvorený a každému položený pred dvere, ba až na stôl, len si ho treba prisvojiť a byť istý v tom, čo slová zasluhujú.

Toto je celá kresťanská príprava na hodné prijímanie sviatosti. Lebo keďže sa tento poklad podáva len v slovách, možno ho prijať a prisvojiť si iba srdcom. Veď takýto dar a večný poklad nemožno lapiť rukou. Postenie a modlitby atď. sú dobrá zovňajšia príprava a detinské cvičenie, aby sa telo slušne a úctivo správalo voči telu a krvi Kristovej. Lenže telo nemôže dosiahnuť ani si vziať, čo sa v tom a s tým podáva. Robí to však viera srdca, ktorá poznáva tento poklad a túži po ňom.

Toto stačí na jednoduché poučenie o tejto sviatosti. Inokedy si obšírnejšie porozprávame o tom.

Nakoniec, keď už poznáme správny zmysel a správne učenie o sviatosti, veľmi treba napomenúť a povzbudiť, aby sme nezanedbávali taký veľký poklad, ktorý sa každý deň podáva a prisluguje kresťanom, to znamená, aby sa kresťania čím častejšie pripravovali prijímať túto velebnú sviatosť. Lebo vidíme, že ju veru zanedbávame a opúšťame a že je veľa tých, čo počúvajú evanjelium a ktorí, pretože sme odstránili pápežský výmysel a zbavili sme sa jeho donucovania a príkazov, rok, dva, tri, ba i dlhšie žijú bez sviatosti, ako by boli takými dobrými kresťanmi, že ju nepotrebujú. Niektorí sa dali odvrátiť a zastrašiť tým, že sme vraj učili, že pristupovať má len ten, koho vlastný hlad a žízeň ta ženú. Niektorí zase namietajú, že je to dobrovoľné a

nie nútené a že stačí, keď veria. Väčšina z nich dospeje až tam, že úplne spustnú a nakoniec pohrdajú sviatosťou i Božím slovom. Je pravda, ako sme povedali, že nikoho nemožno poháňať, ani nútiť, aby sme nevytvorili novú mučiareň duší. Ale načim vedieť, že nepokladáme za kresťanov tých, ktorí sa za taký dlhý čas strávia a odťahujú od sviatosti. Lebo Kristus ju neustanovil preto, aby ju obdivovali, ale svojim kresťanom prikázal, aby ju jedli a pili a na Neho sa rozpamätúvali.

Veď dobrí kresťania, ktorí si ctia a vážia sviatosť, sami sa majú k nej poháňať a povzbudzovať. Preto chceme aj o tomto povedať niekoľko slov. Aby aj jednoduchých a prostých ľudí, ktorí by tiež radi byť dobrými kresťanmi, tým viac ponúklo uvažovať o príčine a potrebe, prečo sa majú takto povzbudzovať. Lebo ako ani pri inom, čo sa týka viery, lásky a trpezlivosti, nestačí len učiť a vzdelávať, ale aj každodenne napomínať, tak aj tu treba v kázňach dbať, aby sme neboli leniví a mdlí, pretože vieme a cítime, že sa diabol neustále tomuto ako i každej kresťanskej veci protiví a ako len môže od nej odháňa a odstrašuje.

Predovšetkým máme tu jasný text v Ježišových slovách „TO ČIŇTE na moju pamiatku“. Tieto slová nám, najmä kresťanom, hovoria a prikazujú, aby sme prijímali sviatosť. Preto, kto chce byť Kristovým učeníkom, — a takým On tu hovorí — nech pamätá na ňu a zachováva ju nie z donucovania ako ľuďmi nútený, ale že je poslušný Kristovi a Jemu sa chce líbiť. Ale ak povieš, že je tu doložené „Kedykoľvek to budete robiť“ a že toto nikoho nenúti, ale necháva každému na jeho slobodné rozhodnutie, odpoviem: „To je pravda, ale nikde nie je povedané, aby sme to nikdy nečinili.“ Naopak, slová „Kedykoľvek to budete robiť“ načim tak rozumieť, že to treba čím častejšie robiť. A pripojuje ich len preto, lebo chce, aby sviatosť bola slobodná, neviazaná na určitý čas, ako u Židov veľkonočný baránok, ktorého všetci mohli jesť iba raz do roka a to práve večer štrnásteho po prvom splne, ani o deň prv alebo neskôr. Akoby tým chcel povedať: „Ustanovujem vám veľkonočnú slávnosť alebo večeru; ale nemusíte ju prijímať len práve v tento večer roku, ale čím častejšie a ako chcete, ako sa vám hodí a ako to potrebujete a neurčujem ani miesto ani čas“.

Pápežstvo však toto prevrátilo a znovu spravilo z toho židovskú slávnosť.

Teda vidíš, že to nie je taká sloboda, ktorú by si mohol potupovať. Lebo ja to nazývam potupovaním, keď niekto pristupuje len po takej dlhej dobe a i keď mu nič neprekáža, predsa nezatúži po nej. Ak chceš mať takú slobodu, tak maj radšej väčšiu a vôbec nebuď kresťanom; potom nemusíš ani veriť ani sa modliť. Lebo toto je práve tak Kristovým prikázaním ako tamto.

Ale ak chceš byť kresťanom, musíš občas vyhovieť tomuto príkazu a ho poslúchnuť, lebo toto prikázanie má ťa pohnúť, aby si vstúpil do seba a pomyslel si: „Hľa, čo som to za kresťana? Keby som ním bol, tak by som viac dbal o to, čo mi prikázal činiť môj Pán“. Z toho, že sme sa jej tak odcudzovali, veľmi dobre vidieť, akí kresťania sme to boli v pápežstve. Vidieť, že sme to robili len z donútenia a zo strachu pred ľudskými prikázaniami, bez záujmu a lásky a na Kristovo prikázanie sme nedbali. My však nikoho ani nenútime ani nenaháňame, ani to nemá nik nám kvôli robiť, akoby nám týmto preukazoval nejakú službu alebo sa nám preto ľúbil. Povzbudzovať a popoháňať ťa má vedomie, že to On chce mať a že sa to Jemu ľúbi. Ľudia sa nemajú dať nútiť k viere ani vôbec k dobrému skutku. My len hovoríme a napomínáme, čo máš robiť nie nám ale sebe kvôli. On ťa volá a povzbudzuje a ak pohrdneš, sám si nes zodpovednosť.

Toto hovoríme predovšetkým hlavne kvôli chladným a lenivým, aby sa vzpamätali a prebudili. Veru je tak, zbadal som to aj sám na sebe a každý to môže spoznať sám na sebe, že keď sa od toho odťahujeme, sme zo dňa na deň surovejší a chladnejší, až sa nám celkom znechutí. Ináč, musím sa pohovárať so srdcom a svedomím a správať sa ako človek, ktorý chce byť zadobro s Bohom. Čím častejšie to bude, tým bude srdce teplejšie a vrejšie, takže vôbec neochladne. Ale ak povieš: „A čo, keď cítim, že nie som pripravený?“ Odpoveď: „To i mňa znepokojuje ešte ako pozostatok z pápežstva, kde sme sa veľmi sužovali, aby sme boli úplne čistí a aby Boh nenašiel na nás ani najmenšiu škvrnku. To nás urobilo takými bojzlivými, že sa každý desil a volal: „Beda, nie si hoden!“ Lebo tu prirodzenosť a rozum prirovnáva našu nehodnosť s veľmi vzácnym dobrodením a cíti sa ako blikavý lampáš pred skvúcim slnkom, alebo ako lajno pred drahokamom. A keďže toto vidí, váha pristúpiť a oddaľuje to, kým bude pripravený a tak plynie týždeň za týždňom, polrok za polrokom. Ale ak hľadáš na svoju zbožnosť a čistotu a na to čakáš, aby ťa nič nehrýzlo, nebudeš môcť nikdy pristúpiť.

Preto nad čím robiť rozdiel medzi ľuďmi: drzým a svojvoľným treba povedať, aby nepristupovali k večeri Pánovej, pretože nie sú pripravení prijať odpustenie hriechov, lebo ani netúžia za ním a nechcú byť zbožní. Avšak ostatných, ktorí nie sú takí drzí a rozpustilí a chceli by byť zbožní, netreba zdržiavať a brániť im, i keď sú ináč slabí a krehkí. Aj sv. Hiláriu povedal. „Ak niekto nezhešil tak, že by si zaslúžil byť vylúčený z cirkvi a pokladaný za nekresťana, nemá sa odťahovať od sviatosti“, aby sa nepripravil o život. Lebo to nik nedokáže, aby deň po deň nezhešil mnoho telom i krvou.

Takýchto ľudí treba poučiť, že najväčšou múdrosťou je poznať, že sa sviatosť nezakladá na našej hodnosti. Veď sa nekrstíme preto, lebo sme hodní a svätí, ani sa nespovedáme preto, lebo sme čistí a bez hriechov, ale naopak: že sme biedni, úbohí ľudia, ba práve preto, že sme nehodní; iba ak by niekto bol taký, že by netúžil za milosťou a rozhrešením a ani nepomýšľal polepšiť sa. Ale kto túži po milosti a polepšení, má sa sám poponáhľať a nikomu sa nemá dať odvrátiť a má takto hovoriť: „Síce rád by som bol hodný; neprichádzam však vo svojej hodnosti, ale na Tvoje slovo, pretože si Ty tak prikázal a rád by som bol Tvojím učeníkom; čo ma po mojej hodnosti." Je to však ťažko. Pretože nám vždy stojí v ceste a prekáža, že sa viac spoliehame na seba ako na Kristovo slovo a reč. Lebo prirodzenosť rada by tak konala, aby sa mohla spoľahnúť a oprieť sama na seba a kde to nemôže, radšej sa do toho ani nepúšťa. Tolko o prvej časti.

Po druhé: okrem rozkazu je tu, ako sme vyššie počuli, aj zasľúbenie, ktoré nás má čo najmocnejšie lákať a hnať. Tu sú tie milé a láskavé slová „Toto je moje telo, ktoré sa za vás vydáva", „Toto je moja krv, ktorá sa vylieva za vás na odpustenie hriechov". Tieto slová, ako som už povedal, sa nezvestujú drevu ani kameňu, ale mne a tebe, lebo ináč radšej mohol mlčať a neustanovovať nijakú sviatosť. Na toto myslí a vzťahni aj na seba to „za vás", aby nehovoril s tebou nadarmo. Veď tu nám ponúka celé bohatstvo pokladu, ktorý priniesol z nebies a povoláva nás k nemu čo najláskavejšie, keď hovorí: „Podťe ku mne všetci, ktorí sa namáhate a ste preťažení, ja vám dám odpočinutie!" Hriechom a hanbou je, že keď nás On tak srdečne a úprimne volá a povzbudzuje k nášmu najväčšiemu dobrodeniu, my sa ho tak stránime a tak dlho neprichádzame, až úplne ochladneme a sa zatvrdíme a nebudeme ani túžiť za Ním, ani Ho milovať. Sviatosť netreba pokladať za škodlivú vec, pred ktorou treba utekať, ale za číry spasiteľný, útechyplný liek, ktorý ti pomáha a život dáva duši i telu. Veď, kde sa duša uzdraví, tam sa pomohlo aj telu. Prečo sa teda staviame proti nej akoby bola jedom, ktorý nás usmrtí, keď ho požijeme?

Je svätá pravda, že tí, čo potupujú sviatosť a nekrstiansky žijú, prijímajú ju na svoju škodu a ztratenie. Takýmto nemôže byť dobrou a spasiteľnou, ako nemocnému, ktorý svojvoľne je a pije to, čo mu lekár zakázal. Avšak ktorí cítia svoju slabosť a radi by sa jej zbavili a preto hľadajú pomoc, nech ju pokladajú za skvelý protijed nákaze, ktorú majú v sebe. Lebo v sviatosti prijímaš z

Kristových úst odpustenie hriechov, ktoré je s ňou spojené a tak prináša Božiu milosť a Ducha Svätého so všetkými Jeho darmi, ochranou, záštitou a mocou proti smrti, diablu a každému nešťastiu.

Tu teda máš od Boha i Kristov príkaz i Jeho zaslúbenie. Okrem toho, k tvojmu dobru, ponúka ťa aj tvoja vlastná potreba, ktorú máš na krku a kvôli ktorej toto povzbudenie, povolávanie a zaslubovanie. Ved' On sám hovorí: „Nepotrebujú lekára zdraví, ale chorí“ (Mat.9,12), to jest tí, čo sú obťažení a tlačený hriechom, strachom zo smrti, pokúšaním tela a diabla. Ak si obťažovaný a cítiš svoju slabosť, choď ťa s radosťou a daj sa občerstviť, potešiť a posilniť. Lebo keby si chcel čakať, kým sa toho všetkého zbavíš, aby si pristúpil k sviatosti čistý a hodný, musel by si sa jej naveky vzdať. Ved' tuje Jeho úsudok: „Ak si čistý a zbožný, ty nepotrebuješ mňa a ja nepotrebujem teba“. Preto sa nehodnými nazývajú len tí, ktorí neuznávajú svoje hriechy a nepokladajú sa za hriešnych.

Avšak ak povieš: „Čo robiť, keď nemôžem cítiť túto potrebu a keď necítim ani hlad ani smäd za sviatosťou?“ Odpoveď: „Tým, ktorí to necítia, neviem dať lepšiu radu, ako by si siahli na hrud', či aj oni majú telo a krv. Keď to zistíš, potom ti pomôže Pavlov List Galatským; počúvaj, aké ovocie ti prináša telo: „Ale zjavné sú, — hovorí — skutky tela, ako sú: (cudzoložstvo), smilstvo, nečistota, zmyselnosť, modloslužba, čarodejníctvo, nepriateľstvá, sváry, nenávisť, hnevy, zvady, rozbroje, roztržky, závisť, (Vraždy), opilstvá, hodovanie a im podobné“ (Gal. 5,19). Preto, ak to ty nemôžeš cítiť, ver Písmu, ktoré ťa neoklame, pretože ono lepšie zná tvoje telo ako ty sám. Ba, Pavel ešte pokračuje: „Viem totiž, že vo mne, to jest v mojom tele, neprebýva dobré“ (Rim. 7,18). Keď Pavel musel takto hovoriť o svojom tele, tak veru my nemôžeme byť ani lepší ani svätejší. A tým horšie, že to necítíme. Lebo to je znamením toho, že je telo malomocné, a i keď nevie o tom, nákaza sa šíri a rozožiera. Predsa však, ako sme povedali, i keď si už temer mŕtvy, ver Písmu, ktoré vyrieklo nad tebou súd. Slovom, čím menej cítiš svoje previnenia a hriechy, tým viac ti treba pristupovať a hľadať pomoc a liek.

Po druhé, obzri sa, či aj ty žiješ vo svete alebo, ak to nevieš, opýtaj sa svojich susedov. A keď žiješ vo svete, nemysli si, že ťa hriechy a núdza obídu. Len skús sa správať tak, akoby si chcel byť zbožný a držať sa evanjelia a pozoruj, či ti nikto nie je nepriateľom a či ti nikto nespôsobuje bolesť, krivdu, násilie a či ti tým nezavdávajú príčinu k hriechu a nešľachetnosti. Ak si to ešte neskúsil, daj si to povedať Písmu, ktoré na všetkých stranách vydáva svetu takéto svedectvo.

Okrem toho máš ešte diabla pri sebe; jeho sa len tak ľahko nestrasieš, keďže mu nemohol uniknúť ani sám náš Pán Kristus. Čo je diabol, Písmo ho menuje luhárom a vrahom. Luhár, ktorý odvádza srdce od Božieho slova a zaslepuje ťa, aby si necítil svoj nedostatok a nemohol prísť ku Kristu. Vrah,

ktorý ti nedaruje ani hodinku života. Keby si mohol vidieť, koľkými dýkami, oštepami a šípmi mieri na teba v každom okamžiku, radoval by si sa, že tak často môžeš pristupovať k večeri Pánovej. Preto pristupujeme k nej takí bezpeční a nepozorní, lebo nepamätáme a neveríme, že žijeme v tele, v zlom svete a v diablovej ríši.

A tak toto dobre skúmaj a cvič sa a len vstupuj do seba, rozhliadni sa okolo seba a drž sa Písma. A ak ani potom nič nepocítiš, tým viac ti treba nariekať i pred Bohom i pred svojím bratom. Daj si poradiť a sa modliť za seba a neprestaň, kým sa ti neodvalí kameň zo srdca. Potom iste pocítiš svoju biedu a uvidíš, že si dvakrát hlbšie ponorený ako ktorýkoľvek biedny hriešnik a že tým viac potrebuješ sviatosť na svoju biedu, keď žiaľ, nevidíš, že Boh ti dáva milosť, aby si tým viac cítil potrebu a hlad po sviatosti. Najmä keď diabol neprestajne útočí a dotiera na teba, aby ťa polapil a pripravil o dušu i telo, takže nemôžeš byť bezpečný pred ním ani hodinku. Ako ľahko by ťa mohol strhnúť razom do biedy a nešťastia, keď sa toho najmenej nazdáš.

Toto nech je ako napomenutie nielen nám starým a dospelým, ale aj mládeži, ktorá sa má vychovávať v kresťanskom učení, aby ho pochopila. Veď takto ju možno tým ľahšie naučiť Desať Božích prikázaní, Vieru všeobecnú kresťanskú a Otčenáš, aby sa ich rada s vážnosťou naučila a od mladosti sa v nich cvičila a zvykala. Lebo isteže tak bolo aj pri starších, že toto i iné len tak sa dá zachovať, keď sa vychovávajú ľudia, ktorí prídu po nás a prevezmú náš úrad a prácu, aby potom aj oni dobre vychovávali svoje detky, aby sa takto zachovalo Božie slovo a kresťanstvo. Preto nech vie každý otec rodiny, že mu Boží rozkaz a prikázanie rozkazuje takto vyučovať alebo dať vyučovať svoje detky tomu, čo majú vedieť. Lebo sú pokrstené a prijaté medzi kresťanov, majú používať aj spoločenstvo sviatosti, aby nám mohli pomôcť a byť na osoh, pretože všetci nám musia pomáhať veriť, milovať, modliť sa a bojovať proti diablovej ríši.